

T.C.

NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

SOSYAL MEDYANIN KAMUSAL ALAN BAĞLAMINDA
SİYASAL İSTİKRARA ETKİSİ: TWITTER ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Özgür DEMİRBAŞ

Niğde
Nisan, 2024

T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

SOSYAL MEDYANIN KAMUSAL ALAN BAĞLAMINDA SİYASAL
İSTİKRARA ETKİSİ: TWİTTER ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Özgür DEMİRBAŞ

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Aslıhan ÇOBAN
Üye : Doç. Dr. Özhan DEMİRKOL
Üye : Doç. Dr. Yavuz YILDIRIM

Niğde
Nisan, 2024

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Sosyal Medyanın Kamusal Alan Bağlamında Siyasal İstikrara Etkisi: Twitter Örneği” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde tez yazım kılavuzuna uygun olarak tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Özgür DEMİRBAŞ

ÖN SÖZ

Siyasal istikrar kavramı ve unsurları sosyal medyanın oluşturduğu kamusal alan bağlamında değerlendirilmiş ve çalışma konusu olarak ele alınmıştır. Siyasal istikrarı etkileyen etkenler, seçim sistemleri, seçim ekonomisi, hükümet sistemleri, siyasi parti sistemleri ile birlikte insan hakları bağlamında siyasal istikrar kavramına değinilmiştir. Sosyal medyanın kavramsal olarak değerlendirilmesi, özellikleri ve devamında sosyal medya araçlarından Twitter'ın özellikleri, Twitter kavramlarına ayrıca *kamusal alan* kavramına ve çeşitli örneklerle siyasal istikrara etkisine yer verilmiştir. Bu çalışmanın temel hedefi, bir tür kamusal alan olarak ele alınan sosyal medyanın siyasal istikrara etkisini değerlendirmektir.

Çalışmamda bana yardımcı olan, yol gösteren danışman hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Aslıhan Çoban'a, Doç. Dr. Yavuz Yıldırım'a, bu mesleği kutsal bir görev olarak yerine getiren bütün öğretmenlerime ve tüm eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen aileme ve her zaman bana güvenen, destek veren eşime teşekkürü bir borç bilirim.

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SOSYAL MEDYANIN KAMUSAL ALAN BAĞLAMINDA SİYASAL
İSTİKRARA ETKİSİ: TWİTTER ÖRNEĞİ**

DEMİRBAŞ, Özgür
Kamu Yönetimi Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi ASLIHAN ÇOBAN
Nisan 2024, 89 sayfa

Siyasal istikrar kavramı; uzun bir süre değişmeden aynı kalabilen, kararlı bir şekilde varlığını devam ettiren anlamlarına gelmektedir. Siyasal iktidarın varlığı beraberinde yönetme, idare etme olgusunu yansıtmaktadır. Siyasal iktidar, işlevini yerine getirirken demokratik kurallara uyarak istikrarlı davranmak durumundadır. Siyasal istikrar kavramını daha iyi ifade edebilmek adına siyasal istikrarsızlık unsurlarına da yer verilmiştir. Siyasal istikrar kavramı, unsurları ve siyasal istikrarsızlık boyutunda politik, ekonomik ve sosyal nedenlerine yer verilmiştir.

Sosyal medyanın oluşumu ve kavramı incelenerek sosyal medya uygulamalarından Twitter'a yer verilmiştir. Teknolojinin gelişimi ile birlikte sosyal medyanın kullanım alanlarının genişlediği görülmektedir. Sosyal medyada oluşturulan içeriklerin karşılıklı etkileşim yaratması ve çift yönlü iletişime olanak sunması sosyal medyayı değerli kılmaktadır. Sosyal medyada içerik üreticilerinin fikir, düşünce ve görüşlerini paylaşması kamusal alanın varlığını oluşturmaktadır.

Bu açılardan değerlendirdiğimizde sosyal medyanın kamusal alan bağlamında siyasal istikrara etkisini Twitter gibi uygulamalar ile yapmaktadır. Eskiden kahvehaneler gibi ortamlarda bireylerin fikir ve düşüncelerini paylaşarak oluşturduğu kamusal alanı günümüzde bireyler enformasyon çağının gereklilikleri doğrultusunda sosyal medyayı bir araç olarak kullanarak kamusal alanı oluşturmaktadır. Her birey anayasal hakları kapsamında ifade özgürlüğü çerçevesinde kendi fikir, görüş ve düşüncelerini paylaşmakta özgürdür. Araştırmamızı da etkileyen bu konu sosyal medya gibi uygulamalarla paylaşılan fikirler ve düşüncelerin bir kamusal alan yarattığı, ülkede bir gündem oluşturduğu ve siyasal istikrara etkisidir.

Anahtar Kelimeler: Siyasal istikrar, siyaset, sosyal medya, kamusal alan, Twitter uygulaması.

ABSTRACT
MASTER'S THESIS

**THE EFFECT OF SOCIAL MEDIA ON POLITICAL STABILITY IN THE
CONTEXT OF PUBLIC SPACE: THE EXAMPLE OF TWITTER**

DEMİRBAŞ, Özgür

Department of Public Administration

Supervisor: Doctor Faculty Member ASLIHAN ÇOBAN

April 2024, 89 pages

The concept of political stability means the ability to remain the same for a long time and to continue its existence in a stable manner. The existence of political power reflects the phenomenon of governing and administering. The political power must act consistently by complying with democratic rules while performing its function. In order to better express the concept of political stability, elements of political instability are also included. The concept of political stability, its elements and political, economic and social reasons in the dimension of political instability are included.

The formation and concept of social media were examined and Twitter, one of the social media applications, was included. With the development of technology, it is seen that the usage areas of social media are expanding. The fact that the content created on social media creates mutual interaction and allows two-way communication makes social media valuable. Sharing ideas, thoughts and opinions of content producers on social media constitutes the existence of the public sphere.

When we evaluate from these perspectives, social media has an impact on political stability in the context of public space through applications such as Twitter. In the past, the public space was created by individuals sharing their ideas and thoughts in environments such as coffee houses. Today, individuals create the public space by using social media as a tool in line with the requirements of the information age. Every individual is free to share his or her ideas, opinions and thoughts within the framework of freedom of expression within the scope of his constitutional rights. This issue, which also affects our research, is that the ideas and thoughts shared through applications such as social media create a public space, set an agenda in the country, and have an impact on political stability.

Key Words: Political stability, politics, social media, public space, Twitterapplication.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ.....	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	vii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İKİNCİ BÖLÜM SİYASAL İSTİKRAR

2.1. Siyasal İstikrar Kavramı.....	4
2.2. Siyasal İstikrar Unsurları.....	8
2.3. Siyasal İstikrar ve Siyasi Etkenler İlişkisi	10
2.3.1. Seçim Sistemleri	11
2.3.2. Seçim Sistemlerinin Sınıflandırılması	13
2.3.3. Seçim Ekonomisi	15
2.3.4. Siyasi Parti Sistemleri.....	16
2.3.5. Hükümet Sistemleri	18
2.4. Siyasal İstikrar ve Kuvvetler Ayrılığı İlişkisi	23
2.4.1. Yasama ve İstikrar	25
2.4.2. Yürütme ve İstikrar.....	25
2.4.3. Yargı ve İstikrar	26
2.5. İnsan Hakları ve Siyasal İstikrar	27
2.6. Siyasal İstikrarsızlığı Etkileyen Nedenler	29
2.6.1. Politik Nedenler	30
2.6.2. Ekonomik Nedenler	32
2.6.3. Sosyal Nedenler	33

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOSYAL MEDYA VE İSTİKRAR

3.1. İnternet	37
3.1.1. Web 1.0.....	38
3.1.2. Web 2.0.....	39
3.2. Sosyal Medya Kavramı	41
3.3. Sosyal Medyanın Özellikleri	48
3.4. Sosyal Medyanın Avantajları ve Dezavantajları	52
3.5. Sosyal Medya Aracı Olarak Twitter.....	54
3.5.1. Twitter Kavramı	54
3.5.2. Twitter Kavramları	56
3.5.3. Twitter'ın Fonksiyonları.....	58
3.6. Sosyal Medya ve Siyaset İlişkisi	61
3.6.1. Kamusal Alan Bağlamında Siyasal İstikrar.....	64
3.6.2. Çeşitli Örneklerle Sosyal Medya ve Siyasal İstikrar İlişkisi	69
SONUÇ ve ÖNERİLER	77
KAYNAKÇA.....	82
ÖZGEÇMİŞ	89

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. İstikrarlı Demokrasilerin Hükümet Şekline Göre Sınıflandırılması 1967–1992 (Mainwaring, 1993, s. 205).	20
Tablo 2. 1945–1993 yılları arasında istikrarsız demokrasiler (Mainwaring, 1993, s. 206 - 207).	21
Tablo 3. Sosyal Medya Tanımları (Tam, 2020).	44
Tablo 4. Twitter Kavramları (Karaca, 2019).	56
Tablo 5. İşlev Çalışması İçin Analiz Kategorileri (Ulaş, 2021).	59

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Siyasal İstikrarsızlığın Boyutları (Sanders, 1981, s. 59).....	8
Şekil 2. Seçim sistemleri şeması (Ekmen ve Fırat, 2017, s. 465).....	13
Şekil 3. Siyasal İstikrarsızlık Göstergeleri (Tan, 2008).....	30
Şekil 4. Siyasal İstikrarsızlık Çemberi (Tan, 2008, s. 8).	31
Şekil 5. Twitter Kullanıcı Sayısı ve Gönderilen Tweet Adedi (Sine, 2016).	70

GİRİŞ

BİRİNCİ BÖLÜM

Siyasal istikrar, bir ülkenin siyasi sisteminin içerisinde süreklilik arz ederek yönetim organlarının çalışması ve düzenin istikrarlı bir şekilde varlığını sürdürebilmesi anlamına gelir. İstikrar, hükümetin güçlü ve istikrarlı bir şekilde yönetimini sağlaması, halkın adalet, refah ve güvenlik gibi temel ihtiyaçların karşılanması, kamu düzeninin korunması ve devamlılığının sağlanması ile ilişkilidir. Siyasal istikrar, güçlü kurumsal yapılanmalara, vatandaşların politik süreçlere olan güvenine ve siyasi liderlerin etkili iletişim ve yönetim bağlamlarındaki becerilerine bağlıdır. Aynı zamanda siyasal istikrar, ekonomik büyüme, gelişimi sağlayacak yatırımların artışı ve uluslararası ilişkilerde güvenilir bir ortamın oluşmasına da katkı sağlar. Bu sayede siyasal istikrarın sağlanması, bir ülkenin kalkınması ve sürdürülebilir bir geleceğe sahip olması açısından büyük öneme sahiptir.

Siyasal istikrar, bir ülkenin sosyal refah, toplumsal huzur, ekonomik büyüme ve demokratik sisteminin sürekliliği gibi birçok alanda olumlu etkilere sahip olabilmektedir. Bu nedenle, ülkelerin birçoğunda siyasal istikrar önemli bir hedef, strateji ve politika önceliği haline gelmiştir. Bu bağlamlarda değerlendirdiğimizde son yıllarda teknolojinin gelişmesi ile de sosyal medyanın siyasal istikrar üzerindeki etkisi de giderek artan bir şekilde dikkat çekmektedir. Sosyal medyanın etkisini kamusal alan olarak değerlendirdiğimizde siyasal seçkinler ve bireyler açısından oldukça önemlidir.

Teknolojik gelişmeleri değerlendirdiğimizde dünyanın bambaşka bir konuma geldiği görülmekte ve her geçen gün daha da gelişim göstererek ileriye gitmektedir. Başlangıç noktası olarak internetin oluşması, zaman içerisinde kendini geliştirmesi, tek yönlü bir iletişimden karşılıklı iletişime evrilmesi ve bugün gelinen noktada sanal dünya ile insanın iç içe olması gözle görülür şekilde artmaktadır. İnternetin gelişmesi ve karşılıklı iletişimin artması ile sosyal medya araçlarının önemi artmaktadır. Sosyal medya araçlarının kullanımı ve insanların iletişim kurması ile her türlü bilgiye ulaşım kolaylaşmıştır. Sosyal medya uygulamalarının teknolojik gelişmeler doğrultusunda kendini geliştirmesi, bireylerin yaşam alanlarında kendine yer bulduğu görülmektedir.

Uygulama alanları bakımından birçok amaç için kullanılan sosyal medya uygulamalarının avantajları ve dezavantajları da vardır. Geleneksel medyadan sosyal medyaya geçişi teknolojik unsurlar ön plana çıkarken tek taraflı iletişimden karşılıklı iletişim ve etkileşime geçişi de tetiklemiştir. Sosyal medyanın uygulama alanlarından sosyal tarafı ise bireylerin ifade özgürlüğü ile kendi fikir, düşünce ve görüşlerini paylaştığı bir kamusal alan yaratmaktadır.

Güncel yönelim olarak kuşaklar arasında oluşan kültür farklılıkları, sosyo-ekonomik yapı ve devamında süregelen teknolojik gelişmeler, *inovatif* gelişimlerin hızlanması günümüz yönetim sistemlerinde değişikliklere gidilmesine neden olmuştur. Bireylerin anlık olarak olduğu alandan bulunduğu yerden teknolojiye erişebilmesi, medya araçlarını kullanması siyasal aktörler tarafından da fark edilmiş ve bu alanı kullanmaya yönelmişlerdir. Siyasi aktörler yönetsel tavırlarını bu mecralarda kullanma ve sergileme yönelimindedir. Siyasi aktörler sosyal medyayı kullanımında siyasi partilerin plan, program ve projelerini açıklamak bir duruma göre kendi fikir, görüş ve düşünceleriyle aynı olduğu siyasi partilerinin reklamını yapmaktadır.

Araştırmanın amacı sosyal medya kullanımı ile oluşan kamusal alanın varlığının siyasal istikrara etkisini görmektir. Siyasal istikrar kavramına değinilerek tanımlamalarına yer verilmek istenirken daha iyi anlaşılabilmesi açısından siyasal istikrarsızlığı etkileyen etkenlere de değinmek gerekmektedir. Aynı zamanda sosyal medyanın kavramsal değerlendirmesini tanımlamak amaçlanırken sosyal medya uygulamalarından Twitter'a, kavramlarına ve kullanım alanlarına da yer verilmek istenmektedir. Sosyal medyanın kamusal alanı oluşturmada kullandığı araç olarak Twitter uygulaması örnek gösterilerek siyasal istikrara etkisini çeşitli örneklerle araştırma amacımızı oluşturmaktadır.

Araştırmamızın bir diğer hedefi siyasal istikrarı etkileyen unsurların varlığını farklı şekillerde kategorize edebilmektedir. Siyasal istikrarın kavramsal olarak incelenmesi, siyasal istikrarı etkileyen siyasi etkenlerin gösterilmesi, siyasal istikrarın insan hakları ve hukuk bağlamında anayasal organlara göre anlamlandırılması, kuvvetler ayrılığı ilkesi ile bağdaştırılarak incelenmesi, siyasal istikrarsızlığı etkileyen etkenlerin neler olduğu gibi konu başlıkları araştırmamızın alt problemlerini oluşturmaktadır. Benzer biçimde sosyal medyanın kavramsal olarak incelenmesi,

yaygın kullanılan bir sosyal medya aracı olarak Twitter’a ait kavramların açıklanması, sosyal medyanın kullanım alanı doğrultusunda kamusal alanda oluşturduğu etki ve siyasal istikrara etkisi ve sosyal medyanın istikrar ve istikrarsızlık anlamlarında karşılık bulup bulamaması gibi konulara da yer verilmesi hedeflenmektedir.

Çalışma konumuz açısından, internet tabanlı literatür taraması sonrası yayınlanan kaynaklara ulaşma konusunda sistem tarafından bazı engellemelerin olması ve bazı kaynakların da tamamının paylaşımına izin verilmemesi bir sınırlılık olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmının ardından ikinci bölümü “Siyasal İstikrar” kavramı oluşturmaktadır. Burada incelemeler yapılırken siyasal istikrar kavramı ve unsurları, siyasal istikrarsızlığı etkileyen etkenler incelenmiştir. Takip eden bölümde ise “Sosyal Medya ve İstikrar” ilişkisi ortaya konulmuştur. Bu bölümde, teknolojinin gelişmesi ile birlikte sosyal medya kavramının doğuşu, kavramsal nitelikleri, sosyal medyanın avantajları ve dezavantajları, sosyal medya aracı olarak Twitter kavramı anlatılarak sosyal medya ve siyaset özelinde kamusal alana yönelik çeşitli örneklerle yer verilmiştir. Son olarak ise değerlendirme niteliğinde varılan sonuç kısmı yer almaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

SIYASAL İSTİKRAR

Siyasal istikrar, bir ulusun veya topluluğun politik sürekliliği ve güvenliği açısından hayati öneme sahip bir kavramdır. Siyasal istikrar, devletin iç işleyişinde ve uluslararası ilişkilerinde sağlam bir temel oluşturarak toplumun huzurunu ve refahını güvence altına alır. Temel olarak, siyasal istikrar, bir ülkenin politik yapısının devamlılığı, kurumlar arası etkileşimin sağlamlığı ve toplumun politik sürekliliğinin sağlanmasıyla ilgilidir. Bu çalışma, siyasal istikrarın önemini ve unsurlarını anlamak, siyasi sistemlerdeki değişimlerin ve krizlerin etkilerini değerlendirmek ve siyasetin farklı boyutlarında istikrarı teşvik etmenin yollarını araştırmak için bir çaba olarak tasarlanmıştır. Bu bölüm, siyasal istikrarın kavramsal tanımını ve önemini vurgulayacak, ardından bu çalışmanın amacını, kapsamını ve yapılanmasını açıklayacaktır.

2.1. Siyasal İstikrar Kavramı

Siyaset, insanları ya da Eski Yunan'a bakıldığında şehirleri idare etmek, yönetmek, refah seviyesini artırmak manasında olup; bu süreç içerisinde meydana gelen problemlerin çözülmesini sağlamak gibi anlamlara gelmektedir. Klasik dönemde, siyaset henüz bir bilim dalı olarak sayılmazken devleti idare etmek ve devletle alakalı işleyişi, bu süreçte meydana gelen problemleri çözüme kavuşturmak gibi konuları içermektedir. Modern manadaysa daha geniş açıdan siyaset, tüm bunlardan ziyade; siyasi özellikteki etki, erk ve otorite kavramlarını da kapsamaktadır. Meydana gelen değişim ve gelişim neticesinde siyasal sistemlerde, siyasi sürecin katılımcıları arasındaki ilişkilerde dönüşümler yaşanmıştır (Ertekin, 2006, s. 75). Bu dönüşümlerin temelinde siyasal gücü, yönetme erkini elinde bulunduranlar ve siyasal sürece katılım sağlayanlardır. Siyaset, özünde yürütme erkine sahip olmak bağlamında değerlendirilirken bu erki kullanma açısından süreklilik talebi de barındırmaktadır. Siyasal seçkinlerin sürekli ve istikrarlı bir şekilde yürütme işlevlerini yapmak istemektedir. Bundandır ki istikrar kavramsal olarak değer kazanmaktadır.

Eckstein, siyasal istikrar için siyasal gücü kullanan otoritenin devamlı olması ve siyasal mekanizmanın sıklıkla farklı aksiyonlarla karşı karşıya kalmaması, siyasal sistemin istikrarını muhafaza manasına geldiğinden bahsetmektedir (Eckstein, 1992, s. 183). Bu bağlamlar ışığında, istikrardan bahsederken atıf yapılan nokta, değişime karşı gösterilen direnç yani durağanlıktır. İstikrar olgusunun mihrakında değişim problemi ve odak yer almaktadır. Süreç dahilinde kendini yeniden üretmek ya da öngörülemeyen değişimlere maruz kalmadan zaman sınavını tamamlayabilmek düşüncesi istikrarlı olmanın temelini oluşturmaktadır (Aytaç, 2014, s. 17).

Bu bağlamlarda değerlendirildiğinde siyaset ve istikrar birbiri ile etkileşimde olan kavramlardır. Hurwitz'in tanımından yola çıkarak siyaset ve istikrar kavramı bağdaştırıldığında siyasal istikrar, yasal süre dâhilinde yürütme organının iktidarını kullanması, başka bir ifadeyle gerek politik gerekse politik olmayan sebeplerle önünün kesilmemesi şeklinde açıklanabilir (Kılınç, 2010, s. 37). Bir başka tanımlamaya yer verecek olursak: Siyasal istikrar terimi, eskiden siyasi düzenin sürekliliğini veya devamını temsil etmekteydi, özellikle 1960'lı yıllara kadar bu şekilde tanımlanırdı. Örneğin Lipset siyasal istikrar kavramını, “demokratik veya totaliter hükümet yapısının belli bir zaman dilimi içerisindeki sürekliliğini siyasal istikrar, bu yapının dalgalanması durumlarını ise siyasal istikrarsızlık” (Sanders, 1981, s. 6) şeklinde tanımlamıştır.

Sosyal bilimlerin alanında olan siyasal istikrar kavramının görüldüğü üzere tek bir anlamı vardır demek doğru bir açıklama olmayacaktır. Siyasal istikrarı inceleme bakımından değerlendirirsek birçok faktör etkilemektedir. Hatta öyle ki, Hurwitz, siyasal istikrara yönelik beş farklı yaklaşımın varlığından söz etmiştir: şiddet yokluğu, hükümet süresinin uzunluğu, meşru bir anayasal düzenin varlığı, yapısal bir değişimin yokluğu ve çok yönlü bir sosyal niteliktir. Bu beş faktör birbiri ile doğrudan ya da dolaylı bir bağ içindedir (Hurwitz, 1973, s. 449). Bu beş faktörde kopmalar görülmesi durumunda siyasal istikrar kavramı zarar göreceği anlamı taşımaktadır. Toplumsal olayların yaşanmaması, hükümetin düşmesi için oluşabilecek herhangi bir tehlikeyi engeller ve bu durum da hükümetin devamlılığına katkı sağlar. Meşru bir anayasal düzenin varlığı, hükümetin varlığı hususunda destekleyici bir etkide bulunur. Yönetim çerçevesinde yapısal değişikliklerin bulunmaması da istikrarı etkileyen unsurlardan biridir (Aytaç, 2014, s. 17). Siyasal istikrarın varlığının göstergesi olarak da şiddet olaylarının olmaması, ülke yönetiminde iktidarın uzun süre görevde bulunmaları,

iktidarda değişiklik olacaksa normal ve anayasaya uygun seçim yoluyla olması, devlet kurumlarında sık sık değişim yaşanmaması vb. en sık kullanılan göstergeler olarak dikkat çekmektedir. Siyasal istikrarın olduğu dönemlerde askeri darbeler, ayaklanmalar, hükümetlerin normal görev süresini tamamlamaları gözlemlenmektedir (Tan, 2008, s. 6). Araştırmacıların her halükarda belli başlı göstergeleri ana tema olarak aldığını gözlemlemekteyiz. Bunlar hükümet sürelerinin anayasal çerçevede öngörülen sürelerde varlık göstermesi, seçim sistemleri, askeri darbe veya sosyal boyutlu darbe girişimlerinin olmaması gibi şiddet olaylarının yoksunluğunun konu edinmesi gibi temalardır.

Aslında ilginçtir ki istikrar üzerindeki gözlemsel araştırmalar genel olarak istikrarı, istikrarsızlık göstergeleriyle ölçmüşlerdir. Siyasal şiddet nedeniyle gerçekleşen ölümlerin, hükümet darbelerinin, gruplar arası şiddetin, ayaklanmaların düşük seviyede olması istikrarın kanıtı sayılmıştır. Siyasal kurumların ve siyasal aktörlerin sık sık değişmemesi de istikrarın bir göstergesi olarak kabul edilmiştir (Caniklioğlu, 1999, s. 19). Siyasal istikrar üzerine yapılan vurgu, etkinliğin önemli bir koşulu olması sebebiyle ön plana çıkmaktadır. Siyasal bakımdan istikrarlı olduğu halde etkin olmayan sistemlerin varlığı istikrarın etkinlikle beraber değerlendirilmesinin uygunluğunu göstermektedir. Bu sebeple otoriter rejimler, şiddete başvurarak toplumu sindirdiği için genel manada istikrarlı görünmekle beraber, siyasi, sosyal ve ekonomik gelişmelerin var olabilmesi ve iyi bir yönetime sahip olabilmesi şeklinde tanımlanabilecek etkinlik bakımından başarısızlardır (Kılınç, 2010, s. 37).

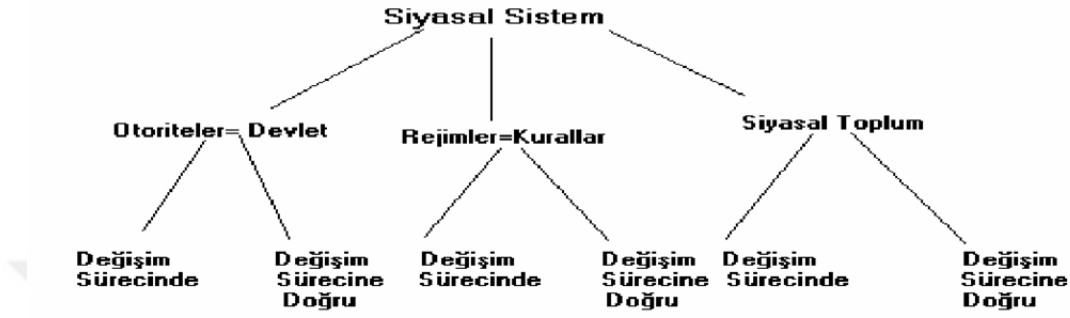
Daha farklı bir şekilde açıklama yapmak gerekirse, siyasal hayattaki istikrar kavramı hem sisteme yönelik istikrarı hem siyasal sürecin unsurları olan bürokrasi, baskı grupları, siyasi partiler ve vatandaşlık görevi olarak oy kullanmaya hakkı olan seçmen vatandaşların düşüncelerindeki ve davranışlarındaki kararlılığı ve devamlılığı kapsamaktadır. Diğer bir açıdan, siyasi kararların özel bir sınıf ya da bir diktatör tarafından alındığı yönetimlerde, siyasi istikrardan söz etmek mümkün değildir. Bunun nedeni egemenlik hakkının bir kişinin ya da bir grubun elinde olduğu yönetimlerde köklü ve büyük bir değişimin sağlanamayacak olmasıdır. Bu şekilde yönetilen toplumlarda halk, söz hakkı ya da seçme ve seçilme hakkına sahip olmadığı için siyasal istikrar söz konusu değildir (Ertekin, 2006, s. 100). Yani bir önceki paragrafımızda açıkladığımız üzere etkinlik bakımından istikrarlı görünse de

başarısızdırlar. Otoriter sistemleri siyasal istikrar bakımından değerlendirdiğimizde büyük bir değişim göstermedikleri ve değişime karşı sert tutumlar sergiledikleri için demokratik sistemlerde gördüğümüz sonuçlara ulaşmamız doğru bir ölçüt olmaz. Bu nedenle ilerleyen bölümde de bahsedeceğimiz üzere siyasal istikrarı etkileyen bir konu olarak demokratik sistemin varlığı ile bağdaştırabileceğimiz hükümet sistemleri, seçim sistemleri, seçim ekonomisi temaları işlenecektir.

Bir konuyu açıklamanın alternatiflerinden bir tanesi de ana konunun karşısına değinmektir. Siyasal istikrarı kavramsal olarak ele aldıktan sonra siyasal istikrarsızlık için nelere değinebiliriz diye düşünmek gerekir. Buna göre, istikrarsızlık kavramına değinecek olursak sık bir biçimde değişime uğrayan, yönelimini koruyamayan, dalgalanmalara neden olan bir durum olarak tanımlanabilir (Ertekin, 2006, s. 98). Buradan hareketle, kamu kurumları gibi yönetim işlevlerini yerine getiren makamların arasındaki uyum az ise veya yönetme gücünü elinde bulunduran iktidarın, iktidarda kalma süreleri az ise o ülkenin siyasal istikrarı açısından bu faktörler doğrultusunda istikrarsızdır denilebilir (Özdemir, 2018, s. 933). Deneysel araştırmalar genellikle istikrarı, istikrarsızlık göstergeleriyle ölçmüştür. Siyasal şiddet kaynaklı ölümlerin, hükümet darbelerinin, suikastların, ayaklanmaların, isyanların, bastırıcı güçlerin ve gruplar arası şiddetin düşük seviyede olması, istikrarın mevcudiyetini kanıtlar niteliktedir. Ayrıca, siyasal kurumlar ve aktörlerin sık sık değişmemesi de istikrarın bir belirtisi olarak kabul edilir (Huntington ve Dominquez, 1975, s.9). Görüldüğü üzere istikrar veya istikrarsızlığı ölçmek oldukça zordur ancak birbiriyle ilişkilendirilerek temelinde belli başlı konular yer almaktadır.

Siyasal istikrarsızlık bağlamında yapılan çalışmalar incelendiğinde çoğunlukla toplumsal ve siyasi olaylar temelli ayaklanmalar, askeri müdahaleler yani darbeler, sık gerçekleştirilen hükümet değişiklikleri gibi siyasi durumların en sık kullanılan siyasal istikrarsızlık işaretleri olduğu görülmektedir. Kavramsal açıdan demokrasi, halkın yönetimi, halk egemenliği olarak tanımlandığında, diktatörlük gibi yönetim şekillerinde demokrasiden söz etmek mümkün değildir. Demokratik sistemin gereği olarak seçme ve seçilme hakkının kullanılması bağlamında halkın seçtiği iktidarın farklı sebepler neticesinde hükümeti kuramaması ya da sık bir biçimde değişiklik yaşanması, demokratik sistemlerin olduğu siyasal düzende, istikrarsızlık meydana getirecektir (Tan, 2008, s. 6). Burada önemli olan siyasal istikrarsızlığı ne boyutta ele aldığımızdır. Demokratik sistemin ayrılmaz bir parçası olan seçim

sistemleri veya hükümet sistemleri gibi konuların düzenli ve anayasal sisteme uygun işlemesi mi yoksa ufak bir değişimin varlığı ile sürdürülen sistemin devamlılığı mı diye düşünmek gerekmektedir. Demokratik sistemin olduğu ortamda toplumsal olarak olumsuz durumların yaşanarak siyasetin önünün kesilmesi siyasal istikrarsızlığı etkileyen unsurlardır. Siyasal istikrarın boyutlarına değinecek olursak;

Şekil 1. Siyasal İstikrarsızlığın Boyutları (Sanders, 1981, s. 59).

Yukarıdaki şekilde de görüldüğü üzere devlet, kurallar ve siyasal toplumun birbiri ile olan ilişkisi uyumlu ise siyasal istikrardan; uyumsuz ise siyasal istikrarsızlığa doğru yönelimden bahsedilebilir. Daha önce de değinildiği gibi devlet kurumları ve hükümet sistemleri, birbiriyle uyumlu ve senkronize şekilde varlığını sürdürdüğü müddetçe siyasal istikrarı olumlu yönde etkilemektedir ve varlığını ispatlamaktadır. Aksi durumlarda da şiddet olayları veya sürdürülebilir bir yönetim biçimi benimsenemez ve istikrarsızlığın kapıları aralanır. Buradaki istikrarsızlık belli bir değişimi beraberinde getirmektir. Çünkü var olan sistemsel ilerlemenin önünde oluşabilecek her türlü tıkanıklık birkaç hamle sonrasında devleti yöneten organların birbiri ile olan uyumunu etkileyebilecek boyutta karşımıza çıkacaktır. İlerleyen bölümde inceleyeceğimiz kuvvetler ayrılığı ve siyasal istikrar başlığımızda da bu konuya değineceğiz. Şimdi siyasal istikrarın unsurlarına değineceğiz.

2.2. Siyasal İstikrar Unsurları

Siyasal istikrarın kavramsal incelemesi sırasında dediğimiz gibi birçok sosyal bilimcinin inceleme konusu olan siyasal istikrarın net ve tam bir açıklaması mevcut değildir. Ancak araştırmacıların siyasal istikrar kavramını açıklarken istikrarsızlığa yer verdiği görülmektedir.

Siyasal istikrarı açıklarken mevcut anayasal düzeni farklılaştırmaya çalışmak ya da anayasal meşru haklar çerçevesinde olmakla birlikte siyasal kutuplaşmalar, koalisyon hükümetleri, iktidarın değişim hızının yüksek olması gibi noktalar dikkat çekmektedir. Parlamantonun kutuplaşması, koalisyon hükümetleri, seçmenlerin kararsızlığı, seçimlerin idaresi ve zamanlaması, hükümet değişikliklerinin sıklığı bize bazı ölçülebilir göstergeler sunmaktadır (Eren ve Bildirici, 2001, s.31). Bu da siyasal istikrar veya istikrarsızlık unsurları bakımından fikir sahibi olmamız açısından önemlidir. Bahsi geçen başlıklar siyasal istikrarın unsurlarından olurken siyasal temellidir. Anayasanın dayanıklılığı ve sürekli olması ise siyasal istikrar için başka bir konu olmaktadır.

Bahsettiğimiz üzere siyasal istikrarın öncül unsurlarından biri, anayasanın sürekli olmasıdır. Yani siyasal bir yapının asli organları arasındaki bağlarda birdenbire ve önemli bir değişiklik olmadan devam etmesidir. Anayasaların katı ya da sert olması onların kolayca değiştirilebilmesini önlemektedir. Bahsedilen sertlik ya da katılık kanunların sert cezalara tabii olması değil kanun maddelerinin değiştirilmesindeki zorluk olarak açıklanmaktadır. Bu durum da anayasa ya da kanun maddelerinin belirtilen çoğunluk sağlanmadan değiştirilmesine ya da düzenlenmesine engel olmaktadır (Tan, 2008, s.15). Siyasal istikrar unsuru değerlendirildiğinde anayasaların sürelerinin uzun olması pozitif bir durumdur. Buradan hareketle anayasaların katı ve sert olması görüldüğü üzere kanunların sert konular içermesi değil değiştirilmesindeki zorluklardır. Siyasal istikrar açısından ele aldığımızda anayasaların sertliği keyfiyeti önlemektedir. Parlamantoda belirli bir çoğunluk aranmaktadır ve sağlanamadığında değiştirilmesinin önüne geçilmektedir. Bu da toplumun temel yapı taşlarından olan anayasaların istikrarlı şekilde korunarak kanunlarla toplum düzeninin devamını sağlamaktadır.

Siyasal istikrar ya da istikrarsızlıktan yalnızca demokratik yönetim şekillerde söz edilebilir. Bunun sebebi, toplumu meydana getiren bireylerin sahip oldukları temel hak ve özgürlüklerin demokratik yönetim şekillerinde hukuki teminat altına alınmış olmasıdır. Toplum, isteklerini yalnızca demokrasi çatısı altında dile getirebilmektedir. Söz konusu bu isteklerin dile getirilme biçimi, egemenlik hakkının kimlere ya da nasıl verileceği, nasıl kullanılması gerektiği kanunlarla düzenlenmiştir. Demokratik toplumlarda güvence mekanizması, toplumun söz hakkının kanunlar ile verilmesi ile açıklanmaktadır. Tek kişilik bir iktidarın önüne geçen bu sistemin varlığı

demokrasiyi güçlendirirken, topluma da söz hakkının verilmesini meşru anayasal sisteme tabii kılmaktadır (Ertekin, 2006, s. 101).

Anayasada belirlenen süreler dâhilinde vatandaşlar, yerel ve genel seçimlerde egemenlik haklarını kullanarak kendilerini temsil etmesini istedikleri kişileri belirleyecektir. Bu seçimler ile toplumun sorunlarını giderecek, refah düzeyini artıracak ve bu uğurda hareket edecek siyasi iktidarı kullanacak parti ya da partiler belirlenecektir. İktidarın temel amacı kamu güvenliği, kamu sağlığı, kamu yararını gözetme ve bu doğrultuda yön çizmektir (Güneş, 2019, s. 437). Öte yandan siyasal iktidarlar tam tersi bir biçimde bireysel kâr maksimizasyonunu gözeterek de hareket edebilmektedir. Bu noktada aktörlerin yani siyasi partilerin, seçmenlerin, hükümetlerin ve yasama organı olarak meclisin önemi ortaya çıkmaktadır. Aktörlerin her kim olursa olsun seçmen ya da seçilen/seçilebilecek olan kendi kar maksimizasyonu doğrultusunda hareket edebilmeleri siyasi istikrardan uzak ve daha çok istikrarsızlıklara neden olabilmektedir. Siyasal iktidarın davranışları, seçmen, bürokrat, baskı grupları bazında önemli bir unsur olmaktadır. İktidarın demokratik hareketleri, seçilme süreçleri ve sistemleri, yöneten-yönetilen bağlamında istikrar sürecini ya da istikrarsızlığı önemli bir biçimde etkilemektedir (Özdemir, 2018, s. 935).

Yukarıda bahsedildiği gibi siyasi istikrarın unsurları birden fazla şekilde araştırılabilir. Anayasal sürekliliğin sağlanması, demokratik sistemlerde görüldüğü üzere seçmen kitlenin siyasi iktidarı belirlemesi, siyasi kutuplaşmaların olmaması, koalisyon hükümetlerin yokluğu ve temelde anayasal olarak kamu düzeninin, kamu yararın gözetilmesidir. Bu bağlamda siyasi istikrar unsurlarını etkileyen siyasi etkenler mevcuttur. Sıradaki başlığımızda bu etkenlere değinilecektir.

2.3. Siyasal İstikrar ve Siyasi Etkenler İlişkisi

Siyasi etkenler bir toplumun kültürü doğrultusunda varlığını oluşturan ve devam ettiren olgulardır. Hangi tip yönetim sisteminin benimseneceği o toplumun kültürü ile bağdaştırılabilir. Tıpkı başkanlık sistemi – yarı başkanlık sistemi – parlamenter sistemde görüldüğü üzere kültür bir ülkenin yönetimi ve istikrarı için değerlendirildiğinde oldukça etkilidir. Ülkenin kültürü ile bağdaştırdığımız konu aslında vatandaşların tek adam yani tek lider esaslı bir yönetim tarzı mı benimsemek

istiyor yoksa demokratik esaslar çerçevesinde seçimler yoluyla bir hükümet mi seçmek istiyor bunu belirlemektedir. Ülkenin seçim sistemini, hükümet sistemini belirlemede vatandaşların sosyo-kültürel yapısı oldukça etkilidir.

Siyasi etkenler olarak siyasi partiler, seçim süreçleri ve hükümet sistemleri, siyasal istikrarın veya istikrarsızlığın temel belirleyicileridir. Bir ülkede, resmi nitelikte faaliyette bulunan parti sayısı, uygulanan seçim sistemi ya da hükümet şeklinin gerek anayasal seviyede gerekse fiili biçimde nasıl meydana getirildiği, o ülkede siyasal istikrarın devamını, varlığını ve sürdürülebilirliğine etkide bulunan önemli unsurlardır (Ertekin, 2006, s. 81). Bu unsurların devamlılığı/sürekliliği de siyasal istikrar kavramı ilişkisini etkilemektedir. Bu başlığımızda siyasi etkenlere değinilecektir.

2.3.1. Seçim Sistemleri

Seçim sistemleri ülkelerde farklılıklar göstermektedir. Her ülkenin kendi kültürüne uygun seçim sistemini benimsemesi sürdürülebilir bir sistemin varlığı ve devamlılığı açısından önem teşkil etmektedir. Demokratik ya da meşru yönetimin belirlenmesindeki ana ölçüt seçimlerdir. Seçim yapılmayan bir ülkede demokrasiden söz etmek mümkün değildir. Seçimlerin amacı, toplumu yönetecek kişilerin yine toplum tarafından belirlenmesinin sağlanmasıdır. Yapılan seçimlerin belirlenen süre dahilinde gerçekleştirilmesi, seçim gerektirecek durumlarda ise yine kanuni süreç baz alınarak seçimlerin yapılması, siyasal seçkinlerin seçim sürecinden birbirlerine karşı gerçekleştirecekleri tutumlar, sonuçların yetkili mercilerin onayından geçtikten sonra olumsuz durumlar vuku bulmadan devir tesliminin ya da yeni hükümetin oluşturulması siyasal istikrar açısından önemlidir (Özdemir, 2014, s. 3).

Seçim sistemi, özellikle modern demokrasilerde siyasi parti sayılarının fazla olması ile ilişkili olarak politik süreci etkilemektedir. Ayrıca somut bir biçimde incelediğimizde sistemin işleyişinin iki ana unsuru vardır. Birincisi vatandaşların oy kullanarak yönetimde demokratik katılımını sağlamak, ikicisi ise hükümetin oluşması sonucuna ulaşmaktır (Bulut, 2010, s. 3). Lijphart'a göre seçim sistemi, "Seçmenlerin oylarının milletvekillerinin koltuklarına dönüşme sürecidir." (Tan, 2008, s. 35). Bu sebeple, iktidara ulaşan parti bir sonraki seçimde yönetimi temsilen bulunacakları sayıyı artırarak iktidarını daha da güçlendirme iç güdüsüyle, iktidar olmayan partiler

ise iktidarı azınlık haline getirme, bir parti ile ilişki olmayan bağımsız adaylar ve temsilcisi bakımından sayıca az partiler de kendi temsilcilerini mecliste söz hakkının olması maksadıyla yeni bir seçim modeli oluşturma yoluna gidebilirler. Seçim sistemlerinde bürokratların, politikacıların, iktidarda olsun ya da olmasın siyasal aktörlerin seçimler aracılığıyla iktidarın gücünü kullanma isteği ile çeşitli politikalarda bulunduğu görülmektedir. Siyasal istikrar bağlamında değerlendirildiğinde, bu süreçte siyasal aktörlerin demokrasiye karşı tutumları, seçim sistemlerinin uygulanırlılığını artırıcı faaliyetler şeklinde görülmektedir (Turan ve Korkmaz, 2019, s. 10).

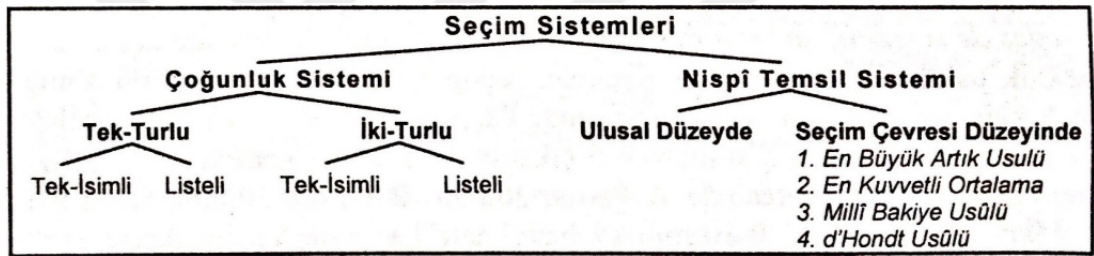
Öte yandan tüm seçim sistemlerinin ortak maksadı temsilde adalet ve yönetimde istikrarı sağlayarak seçim kurallarını ve temsilcilerin seçim metotlarını belirlemektir. Seçim yöntemlerinin belirlenmesi vizyon belirlemek açısından pusula görevi görmektedir. Gelecek projeler, uygulanmakta olan seçim yöntemlerine uygun bir biçimde hayata geçirilmektedir. Seçim sistemleri, yönetenlerin\yöneticilerin belirlenmesinde kullanılan teknik bir yöntemdir. Bu sistemlerin, yalnızca oyların koltuk sayısına dönüşeceği algısından çok öte sosyal ve siyasi yanları da bulunmaktadır. Seçim sistemlerini, demokrasinin etkili bir biçimde kullanılabilmesi için bir araç olarak görmek mümkündür (Özdemir, 2014, s. 24). Günümüzde pek çok seçim sistemi bulunmasına karşın bunları üç ana grupta toplamak mümkündür. Nispi sistem, siyasi partilerin güçleri oranında temsil edilmelerini sağlayan sistemdir. Çoğunluk sistemi, Çoğunluğun söz hakkının olduğu sistemdir. Karma sistem, iki kavramında kullanıldığı sistem olarak karma sistemdir. Bu sistemlerin belirlenmesinde toplumsal kültür etkili olmakla birlikte siyasal seçkinlerin bu yönde alacakları kararlar da oldukça etkilidir. Hangi seçim sisteminin kullanılacağı hususunda net bir karar verilmesi ve devamlı bir biçimde bu sistemin uygulanması ya da seçim sisteminde büyük ve köklü bir değişime gidilmemesi siyasal istikrarı olumlu etkileyen unsurlardandır (Bulut, 2010, s. 4).

Siyasal istikrar açısından değerlendirdiğimizde seçim sistemlerinin yasal mevzuatı, uygulanma şekli anayasalarla belirlenmiştir ve sürekliliği siyasal istikrarı etkilemektedir. Sık sık değişiklik gösteren seçim sistemleri siyasal istikrarı olumsuz yönde etkilemektedir. Farklı bir bakış açısı ile ele alacak olursak da toplumun kültürüne uygun olmayan seçim sistemlerinin uygulanması toplumsal

hoşnutsuzlukları beraberinde getirecek ve yönetimde istikrarı sağlamayacaktır. Sonuç olarak siyasal istikrarsızlıklara etki edecektir.

2.3.2. Seçim Sistemlerinin Sınıflandırılması

Demokrasilerde temel amaç, halkın yönetime katılmasını sağlamaktır. Öte yandan günümüze bakıldığında bireylerin doğrudan yönetime dahil olması mümkün olmadığı için “temsil” kavramının; başka bir ifadeyle temsili demokrasinin doğmasına neden olmuştur. Buradan hareketle, seçimlerdeki ana amacın bireyleri temsil edenlerin ve kamu yöneticilerinin tespitinin yapılmasıdır. Seçim sistemleri, uygulanacak ülkelerin sosyo-kültürel yapılarına, gelişmişlik düzeylerine, gelenek ve göreneklerine göre farklılık arz etmektedir (Özdemir, 2014, s. 20).

Şekil 2. Seçim sistemleri şeması (Ekmen ve Fırat, 2017, s. 465).

Şekilde de görüldüğü üzere seçim sistemleri farklılık göstermektedir. Seçim sistemlerinin geniş anlamda sınıflandırılmasıyla alakalı olarak şemayı açıklayacak olursak: Çoğunluk seçim sistemleri iki türdür. Tek turlu çoğunluk seçim sistemleri ve iki turlu seçim sistemleridir. Alt kırılım olarak da iki türünde tek isimli ve listeli olarak alternatif seçim sistemi sınıflandırması mevcuttur. Bir diğer seçim sistemi ise nispi temsil sisteminin uygulandığı seçim sistemi sınıflandırmasıdır. Nispi temsil sistemi de iki kırılımlı yer almaktadır. Ulusal düzeyde nispi temsil sistemi ve seçim çevresi düzeyinde nispi temsil sistemi mevcuttur. Seçim çevresi düzeyinde nispi temsil sisteminin alt kırılımları mevcuttur. Bunlar, en büyük artık usulü, en kuvvetli ortalama usulü, milli bakiye usulü ve d’hont usulü seçim sistemleri sınıflandırmalarıdır.

Seçim sistemleri sınıflandırmasında çoğunluk seçim sisteminin oldukça kolay bir işleyişi ve uygulanma yöntemi vardır. Bu sistemde seçimlerin yapılması ve geçerli

oyların ortaya çıkmasından sonra yapılan sayımlarda o bölgede yani seçim çevresindeki oyların çoğunluğunu alan siyasi parti ya da aday tüm temsilcilikleri kazandığı anlamını taşımaktadır. Kısaca geçerli oylarda en çok oy alan seçimi kazanır (Aydoğdu, 2015, s. 52). Nispi temsil sistemine orantı temsil sistemi de denilmektedir. Nispi temsil sisteminde ise siyasal seçkinlerin seçimlerde aldıkları oyların oranları doğrultusunda temsilcilik kazanmasını sağlayan seçim sistemi sınıflandırmasıdır. Toplumda yer alan tüm siyasi görüşlerin parlamentoda temsil edilmesine olanak sağlayan sistemdir (Diyarbakir, 2002, s. 11). Karma seçim sisteminde ise çoğunluk seçim sistemi ve nispi (orantılı) temsil sisteminin bazı niteliklerine yer verilerek ülkenin yapısına göre değişiklik gösteren karma seçim sistemi oluşturulur. Toplam temsilcileri belirlerken ne kadarının çoğunluk seçim sistemine göre ne kadarının nispi temsil sistemine göre alınacağı ülkeden ülkeye göre değişiklik göstermektedir (Özkan, 2007, s. 111).

Siyasal istikrar bakımından önem arz eden parti sisteminin zayıflığı ve parçalanmaya müsait yapısının hâkim olan sebebi devamlı farklı uygulamalara yol açan seçim modeli veya sistemidir. Seçim sistemlerinin, insanların oy verme eğilimlerini ve siyasi elitlerin tutumlarını etkilediği gözlemlenmektedir. Seçim sistemlerinin değişikliğe uğraması, sınıflandırmanın değiştirilmesine de sebebiyet vermektedir. Seçim sistemlerinin, seçmen davranışları üzerindeki etkilerden birisi, yüksek kitlelere haiz olabilmiş partilerin galip geleceği kanaati ile seçimlere dahil olmama ya da galip gelemeyeceğini düşündüğü partilere oy verme şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu husus neticesinde, doğru olmayan bir katılım gerçekleşmektedir (Tan, 2008, s. 35). Görüldüğü üzere seçim sistemlerinin sınıflandırılmasında hangi sistemin uygulanacağı siyasal istikrar açısından önem arz etmektedir. Seçim sistemlerinin sınıflandırılmasında uygulanacak metodun neticesi toplumdaki siyasal görüşlerin temsilciliklerini ilgilendirmektedir. Yani parlamentoda siyasi görüş bakımından farklılıklar oluşup oluşmayacağını veya coğrafyanın her yerinde bulunan vatandaşların fikirlerinin - düşüncelerinin mecliste duyurulup duyurulmayacağı ile alakalıdır. Bu noktada toplumun her kesimine hitap eden bir seçim sistemi sınıflandırması daha adaletli bir yapının varlığı ile söz konusudur. Daha adaletli bir yapının olması da siyasal istikrarı olumlu yönde etkilemektedir. Bu yüzden ki seçim sistemlerinde doğru sınıflandırmanın uygulanması siyasal istikrarın varlığı için etkilidir.

2.3.3. Seçim Ekonomisi

Seçim ekonomisi, siyasal istikrarı şahsi çıkarlardan uzak, doğru bir yönetim şekline yönlendirmektedir. Seçmenler, siyasal aktörler, bürokratlar ve siyasetçiler kâr maksimizasyonu güdüsüyle hareket etmektikçe siyasal istikrar bağlamında olumlu bir güdü oluşturmaktadır. Seçmenlerin sınıflandırılması, politika yapıcılarının bu sınıflara alternatif hizmet vaatleri, refah seviyesini artıracak politikalar gerçekleştirmesi, seçim propagandası olarak bu sınıfların gereksinimleri doğrultusunda harekete geçilmesi ve beraberinde seçmen kitle tarafından oluşacak asimetrik bilginin varlığı siyasal miyopluğu beraberinde getirecektir. Bu husus da seçim sistemleri neticesinde seçilmiş bireyler bağlamında yalnızca kâr maksatlı hedeflerin oluşması ve seçim ekonomisi yönünden istikrarsızlığa sebebiyet verecektir (Aydemir, 2006, s. 68).

Demokratik sistemlerde, hükümet ve parlamento gibi yapılar, vatandaşların katılımı ile açık, şeffaf ve güvenli seçimler neticesinde oluşturulmaktadır. Bu husus, iktidara aday siyasi partileri ve siyasetçileri oy verecek vatandaşların desteğini kazanabilmek için birbiriyle yarış halinde olmaya yönlendirmektedir. İktidara sahip olan parti, seçmenlerin gereksinimleri doğrultusunda seçim politikası oluşturarak, onlara vaatlerde bulunarak iktidarda kalma sürelerini uzatmak isterken, iktidara aday partiler ise iktidarın gücüne ulaşmak maksadıyla seçim ekonomisi doğrultusunda politikalar izlemektedir (Ertekin, 2006, s. 119). Seçim ekonomisini etkileyen hususlar da seçim dönemlerinde belirlenen bu politikalardır. Seçim ekonomisi siyasi partiler temelinde uyguladıkları politikalar çerçevesinde değişiklik göstermektedir. Sadece seçimleri kazanma ve iktidarın gücüne ulaşmak için benimsenen politikalar reel olarak ülkenin faydasına olacak projeler değilse burada siyasi olarak bir yanılgıya düşülecektir. Uzun vadede bu politikaların sürdürülememesi siyasal istikrarın seçim ekonomisi boyutunu gözler önüne sermektedir.

Siyasi partilerin hazırladıkları seçim programları, seçmen kitlesinin tabana yayılması ve seçimlere dahil olmasına göre farklılık arz etmektedir. İktidarın, seçimleri kaybetmemek adına vergi indirimleri uygulaması, üniversite öğrencilerine burs ya da kredi imkanının tanınması, istihdam oranlarının artırılması, ithalat ve ihracatla uğraşan meslek sahiplerine avantajlar sağlanarak devlet teşviklerinden yararlandırılması görülebilmektedir. Öte yandan iktidar aday partiler ise seçim sürecinde mevcut iktidarın daha önce gerçekleştirmedeği fikirlere öncülük ederek

seçmenlere hitap etmektedir (Akalin ve Erkişi, 2007, s. 90). Siyasal istikrar bağlamında seçim ekonomileri, iktidar olacak partinin ekonomiye bakış açısından, seçim süreci esnasında vaadedilen sözlere kadar pek çok hususta etkisini göstermektedir. Seçimlerin, kanunlarda belirlenen süre içinde yapılması, seçim sistemlerinin uygulanmasının açık, şeffaf ve güvenli bir biçimde gerçekleştirilmesi ulusal ya da uluslararası yatırımcıların güven beslemesine ve bu sayede ülke ekonomisine katkı sağlayacaktır. Bu neticede, seçim ekonomisinin siyasal istikrara olan etkisi azımsanamayacak oranda gözler önüne serilmektedir (Şanlısoy, 2010, s. 199).

Siyasal istikrar bağlamında seçim ekonomisi görüldüğü üzere politika ve programlarla belirlenmektedir. Burada iktidar partisi de olsa muhalefet partisi de olsa seçmen kitleye hitap edecek ve seçim dönemini başarılı şekilde tamamlayacak politikalara odaklanmaktadır. Seçim vaadi olarak benimsenen politikalar yine ülkenin milli değerleri kullanılarak yapılan projeler ve işlerdir. Toplumun kültür yapısı dikkate alınarak, ihtiyaç – kalkınma – gelişme temelli gerçekçi politikaların uygulanması ve siyasi partilerin seçim ekonomisi olarak kullandıkları bütçeyi doğru şekilde değerlendirdiklerinde siyasal istikrarın seçim ekonomisi boyutunu değerli kılmaktadır. Yanlış uygulanan politikalar siyasal istikrarı olumsuz etkilerken doğru ve yerinde uygulanan politikalar siyasal istikrarı sürdürülebilir kılmaktadır.

2.3.4. Siyasi Parti Sistemleri

Siyasi partiler, demokratik yönetimlerde yer alan yönetimde söz hakkının olabilmesi için seçimlerin kazanılmasında verilen mücadele, görüş birliği, toplu şekilde hareket etme, ortak paydada buluşma, ortak düşünce felsefesine sahip olma yöntemlerini benimseyen kuruluşlardır. Bir ülkede demokratik yöntemler kullanılarak seçimler yapılıyor ve siyasi erk seçimler yoluyla sağlanıyorsa siyasi partiler vardır diyebiliriz. Siyasi partiler, otokratik ve diktatörlük yönetimlerinin bulunduğu coğrafyalarda aktif olarak örgütlenme alanı bulamayıp faaliyetlerini gerçekleştiremezler. Bu bağlamda değerlendirdiğimizde siyasi partilerin oluşma süreçleri tarihsel olarak incelendiğinde uzun bir geçmiş tecrübesi bulunmamaktadır. Avrupa’da monarşi yönetimlerinin fiilen uygulanabilirliğinin kalmamasıyla birlikte 17. yüzyıl son dönemleri – 18. yüzyıl ilk dönemlerinde yönetim gücü açısından

oluşan farklı düşünceler sonucunda meydana gelmiştir. Bu dönemlerde yönetimde temsil uygulamalarının kabul görmesi ile bu tür kuruluşların meydana gelmesi kolaylaşmıştır (Aziz, 2019, s. 111- 112).

Siyasi partilerin belirli ölçüte sahip olmaları gereklidir. Kaya (2004), siyasal partilerin dört temel ölçüte sahip olduğunu belirtmektedir:

- “*sürekli ve istikrarlı bir örgüt olmaları*”,
- “*yerleşik ve kalıcı bir yerel örgütlenmeye sahip olmaları*”,
- “*iktidarı etkileme ve iktidara sahip olma amacına sahip olmaları*”,
- “*belli yollarla halkın desteğini edinme çabalarının olması*” (Kaya, 2004, s. 6).

Siyasi partilerin sayısı, büyüklüğü, örgütlenme biçimleri ve iktidar olduklarında uyguladıkları davranışlar ülkelerin sosyal ve politik yapılarına göre farklılık arz edebilmektedir. İdeolojileri ya da tekrar seçilebilme dürtüsü ile siyasi partiler, devlet kadrolarına kendilerine oy verecek seçmenleri atamaya çalışıp, kendilerine yakın olan vatandaşların seçim öncesindeki talepleri doğrultusunda siyasi ve ekonomik transferde bulunurlar. Bu durum da siyasi istikrarsızlık ya da iktisadi istikrarsızlık için temel oluşturmaktadır (Turan ve Korkmaz, 2019, s. 4).

Siyasal istikrar bağlamında, temsilde adalet unsurunun tabana daha fazla yayılması, aktif katılım ve düşünce özgürlüklerinin siyasi partiler aracılığıyla desteklenmesi istikrarı artıracak gibi siyasal partilerin ideolojileri kapsamında gerçekleştirdikleri faaliyetler de istikrar ya da istikrarsızlık olarak mutlaka yansımaktadır (Kaymal, 2017, s. 165). Siyasi partiler, temsil ettikleri kitlelerin ideolojik görüşleri çerçevesinde plan ve program yaparak yönetme gücünü ellerinde bulundurma arzusundadır. Siyasi partilerin kuruluş esasları, iç yapılanmaları, ideolojik temelleri doğrultusunda savundukları fikirler ve bu esasta uygulamak istedikleri ve/veya uyguladıkları politikalar siyasal istikrar açısından önem arz etmektedir. Siyasi partilerin ideolojileri toplumun kültürü ile bağdaşmayan bir yapılanmaya sahipse ve fikirlerini savunurken saldırgan tutum sergileyerek vatanın bölünmez bütünlüğünü, anayasal hakları tehditkar içeriklere yer verir, toplum nezdinde kutuplaştırıcı etkiye neden olursa siyasal istikrar açısından olumsuz bir ortam yaratılır. Diğer bir açıdan bakacak olursak siyasi partilerin varlığı ülke yönetiminde söz hakkının yine ülke vatandaşlarının demokratik seçim yöntemiyle

siyasi partilere verilmesi ile sağlanırken, iktidarı elinde bulunduran partinin ülkenin sosyo – ekonomik dinamiklerine dikkat ederek, gelişim ve kalkınma temelli sürdürülebilir bir gelecek vizyonu doğrultusunda refah içerisinde yaşanmasını sağlayarak siyasal istikrara hizmet edebilmektedir.

2.3.5. Hükümet Sistemleri

Devletin tanımı, ülkesinde yaşayan toplulukların tamamına hâkim olan, üst bir örgütlenme ve geniş ölçekli bir tüzel kişilik olarak kabul edildiği takdirde her tüzel kişilikte olduğu gibi devlet de organları aracılığıyla yönetilmektedir (Karatepe, 2013, s. 223). Devlet hâkimiyetini icra eden kurumlardan biri olan hükümet, genel anlamda yasama, yürütme ve yargı organlarını, bu organlara bağlı olarak devlet otoritesi kullanan tüm devlet birimlerini içerir. Devlet, sınırları dâhilinde, kendisine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkese eşit davranmak durumundadır. Devlet, yönetimini gerçekleştirirken milletinden aldığı egemenlik gücünü kullanmaktadır (Ertekin, 2006, s. 96).

Devlet yönetimi, kamusal hizmetleri belli bir sistem çerçevesinde paylaşmış olan resmi kurum ve kuruluşların düzen içinde çalışmasıyla gerçekleşen, karmaşık ve çok yönlü bir olgudur. Bu olgu, devletin temel işlevlerini gerçekleştirecek organların kuruluşu, işleyişi ve birbirleri ile olan ilişkileri, kabul edilen hükümet sistemine göre farklılık arz edebilir. Hükümet sisteminin farklılığı, kuvvetlerin birbiriyle olan ilişkileri ile ilgilidir. Kuvvetlerin birbirinden sert bir şekilde ayrılması başkanlık sistemini temsil ederken, yumuşak bir şekilde ayrılması parlamenter sistemi temsil etmektedir. Tüm kuvvetlerin bir kişide toplanması ise monarşi olarak karşımıza çıkmaktadır (Karatepe, 2013, s. 223).

Hükümet sistemleri, devletin temel erklerinden olan yasama, yürütme ve yargının birbirinden ayrı ve bağımsızlığı göz önüne alınarak yapılan sınıflandırmadır. Devletin, gücünü kullanma biçimi hükümet sistemlerini oluşturmaktadır. Yasama, yürütme ve yargı arasındaki ilişki yumuşak veya sert ayrım olmasına göre hükümet sistemlerini şekillendirmektedir. (Ertekin, 2006, s. 96-97). Başkanlık sistemi, devlet başkanının halk tarafından belirli bir süreliğine seçildiği ve bu süre dolmadan yasama organınca güvensizlik oyuyla görevden alınamadığı, bu sebeple yasama organına karşı sorumluluğunun bulunmadığı sistemdir. Bu sistemde yasama ve yürütme erkleri

birbirinden bağımsız bir şekilde faaliyet göstermektedir (Turan ve Korkmaz, 2019, s. 5).

Parlamente sistem, yürütme organının yasama organının üyeleri tarafından seçildiği ve yürütmenin yasama organına karşı politik sorumluluğunun bulunduğu anayasal bir hükümet şeklidir. Parlamente sistemde yürütme erki Başbakan ve Bakanlar Kurulu'na bağlıdır. Anayasal ilkeler doğrultusunda parlamente sistemde Bakanlar Kurulu'nun, yasama organına karşı sorumluluğu mevcuttur. Yürütmenin kuvvetini kullanabilmesi için yasamanın güvenoyuna ihtiyacı vardır (Turan ve Korkmaz, 2019, s. 5). Hükümet sisteminin dayanağı, anayasalarda, devletin siyasi ve idari organlarının kuruluşu ve görevleri ile karşılıklı ilişkilerinin düzenlenme biçimi ile oluşturulur. Anayasalardan gücünü alan bu hukuki dayanaklar aynı zamanda örf ve adetlerden gelen bir sürecin yansımasını da oluşturmaktadır. Hükümet sistemlerinin varlığı ve gücü siyasal istikrarın oluşturulması ve korunmasında büyük bir öneme sahiptir (Karatepe, 2013, s. 223).

İstikrarlı demokrasilerin geneline baktığımızda parlamente hükümet biçimini benimseyen ülkelerden oluşurken, "istikrarsız demokrasiler" olarak nitelendirilen ülkeler için durum farklıdır. Mainwaring, 1993'te yaptığı araştırmada, 1945-1992 döneminde 25 yıl boyunca kesintisiz demokratik yönetimi sürdüremeyen ülkeleri "istikrarsız demokrasiler" olarak adlandırmıştır (Mainwaring, 1993, s. 206).

İstikrarlı bir ülkenin temel yapı taşlarından biri de hükümet biçimleridir. Kültürel temeller doğrultusunda hangi hükümet sisteminin uygulandığı ve ne derecede başarılı olduğu önemli bir durumdur. Hükümetlerin süreklilik arz etmeyip zamansal olarak seçim dönemlerinden önce değişmesi beraberinde güvensizlik ve siyasal istikrarsızlığı getirir.

Tablo 1. İstikrarlı Demokrasilerin Hükümet Şekline Göre Sınıflandırılması 1967–1992 (Mainwaring, 1993, s. 205).

Parlamente Sistemler (24)	Başkanlık Sistemleri (4)	Diğer Sistemler (3)
Almanya	ABD	Finlandiya
Avusturalya	Kolombiya	(yarı-başkanlık)
Avusturya	Kosta Rica	Fransa
Barbados	Venezüella	(yarı-başkanlık)
Belçika		İsveç
Birleşik Krallık		(karma)
Botswana		
Danimarka		
Hindistan		
Hollanda		
İzlanda		
İrlanda		
İsrail		
İsveç		
İtalya		
Jamaika		
Japonya		
Kanada		
Liechtenstein		
Lüksemburg		
Malta		
Norveç		
Trinidad ve Tobago		
Yeni Zelanda		

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere uygulanan hükümet şekillerinin siyasal istikrara etkisi mevcuttur. Parlamento sistemlerin siyasal istikrar anlamında daha başarılı olduğu görülmektedir.

Tablo 2. 1945–1993 yılları arasında istikrarsız demokrasiler (Mainwaring, 1993, s. 206 - 207).

Ülkeler	Demokrasi Dönemi	Hükümet Şekli	Parti Sistemi
Arjantin	1946–1951	Başkanlık	İki partili
Arjantin	1958–1962	Başkanlık	Hakim parti
Arjantin	1963–1966	Başkanlık	Çok partili
Arjantin	1973–1976	Başkanlık	İki partili
Bolivya	1952–1964	Başkanlık	Hakim parti
Bolivya	1979–1980	Karma	Çok partili
Brezilya	1946–1964	Başkanlık(b)	Çok partili
Burkina Faso	1977–1980	Başkanlık	Çok partili
Burma	1948–1958	Parlamente	Hakim parti
Kolombiya	1936–1949	Başkanlık	İki partili
Küba	1940–1952	Başkanlık	Çok partili
Kıbrıs	1960–1963	Başkanlık	İki partili
Dominik Cumhuriyeti	1962–1963	Başkanlık	Hakim parti
Ekvator	1948–1961	Başkanlık	Çok partili
Ekvator	1968–1970	Başkanlık	Çok partili
Fiji	1970–1987	Parlamente	İki partili
Gana	1969–1972	Başkanlık	Hakim parti
Gana	1979–1981	Parlamente	Çok partili
Yunanistan	1946–1967	Parlamente	Çok partili
Granada	1974–1979	Parlamente	Hakim parti
Guatemala	1944–1954	Başkanlık	Çok partili
Guyana	1966–1978	Parlamente	Hakim parti
Honduras	1957–1963	Başkanlık	İki partili
Endonezya	1950–1957	Parlamente	Çok partili
Kenya	1963–1969	Karma	İki partili
Malezya	1957–1969	Parlamente	Hakim parti
Nijerya	1960–1966	Parlamente	Hakim parti
Nijerya	1979–1983	Başkanlık	Çok partili
Pakistan	1947–1954	Parlamente	Hakim parti
Pakistan	1971–1977	Parlamente(c)	Hakim parti
Pakistan	1988–1990	Parlamente	Çok partili
Panama	1945–1949	Başkanlık	Çok partili
Panama	1960–1968	Başkanlık	Çok partili
Peru	1939–1948	Başkanlık	Çok partili
Peru	1956–1962	Başkanlık	Çok partili
Peru	1963–1968	Başkanlık	Çok partili
Peru	1980–1992	Başkanlık	Çok partili
Güney Kore	1960–1961	Yarı-başkanlık	Hakim parti
Sudan	1986–1989	Parlamente	Çok partili
Surinam	1975–1980	Parlamente	İki partili
Tayland	1968–1971	Parlamente	Çok partili
Tayland	1974–1976	Parlamente	Çok partili
Türkiye	1950–1960	Parlamente	Çok partili
Türkiye	1961–1971	Parlamente	Çok partili
Türkiye	1973–1980	Parlamente	Çok partili
Venezüella	1945–1948	Başkanlık	Hakim parti

(a) 1945 sonrasında 25 yıl sürekli demokrasiye sahip olmamış, demokrasileri kesintiye uğramış ülkeler.

(b) 1961 Eylül ile 1963 Ocak arasında Brezilya yarı-başkanlık rejimine sahipti.

(c) 1973’de başkanlık hükümet şekli parlamente hükümet şekli ile yer değiştirmiştir.

Yukarıdaki tabloda ise ülkeler, demokrasi dönemleri, hükümet şekilleri ve parti sistemleri gösterilmiştir. Siyasal istikrar için bir toplumun yönetim şeklinin dünyadaki ülkeler temelinde değerlendirildiğinde ne denli önemli olduğu görülmektedir. Hükümet sistemlerinin ülkelerde farklılık gösterse de siyasal istikrarı sağlayabileceği ama yanlış hükümet sisteminin tercih edilmesi de seçimlerin sık yapılacağı ve siyasal istikrarsızlığa yol açabileceği görülmektedir.

Hükümetlerce yaşanan siyasal istikrarsızlıklar siyasal, iktisadi ve toplumsal problemlere dayanmaktadır. Olumsuz durumlar neticesinde yeni bir seçime gidilmesi gereksinimi doğabilmektedir, anayasal olarak tedbir alınabilmekle beraber iktidar sistemlerinde de değişikliğe gidilebilir (Akçakaya ve Özdemir, 2018, s. 933). Siyasal istikrarsızlığa neden olan iktisadi ve toplumsal sebeplerin çözüm süreçleri genel manada uzun vadede çözüme kavuşturulabilecek unsurlardır. Öte yandan politik sebepler, kısa vadede gerçekleştirilebilecek doğru strateji ve kamu politikaları ile çözüme kavuşturulabilirler. Kamu politikaları yalnızca bir sorunu gidermek maksadıyla uygulanan politikalar değildir. Yeni bir faaliyette bulunmak, düzenlemek, geliştirmek ve belirli bir plan çerçevesinde uygulanmak maksadıyla oluşturulabilirler. Olumlu sonuçlar alınması neticesinde de siyasal sisteme katkıda bulunarak siyasal istikrarın sağlanmasında destekleyici rol üstlenmiş olacaktır (Hamdemir ve Çelik, 2018, s. 712).

Görüldüğü üzere hükümet sistemlerinin siyasal istikrar bağlamında değerlendirilmesi hükümetlerinin iktidarda kalma süreleri ile somut bir şekilde ölçülebilmektedir. Sık sık değişen veya hükümet etme süreleri kısa olan dönemlerde siyasal istikrarsızlıktan bahsedilirken uzun dönem hükümet etme durumlarında siyasal istikrardan bahsedebilmekteyiz. Bu noktada iktidarda bulunan partilerin yönetme erkini kullandıkları süre zarfında uyguladıkları politikaların önemli olması kadar hangi hükümet sistemi ile ülkeyi yönetme gücünü elinde bulundurdıkları da siyasal istikrar açısından önemlidir. Bazı toplumlar parlamenter sistemi benimserken bazı toplumlar başkanlık sistemi modelini benimsemektedir hatta yarı başkanlık modelini benimseyen toplumlar da mevcuttur. Hükümet sistemlerinin temel yapı taşlarından olan ve sistemleri ortaya çıkaran organlar yasama – yürütme ve yargı organlarıdır. Bu üçlü sacayağı devleti yönetme bağlamında birbiri ile olan ilişkisinden daha önce de bahsettiğimiz üzere hükümet sistemlerini meydana getirmektedir. Yasama – yürütme ve yargı organlarının birbirlerine olan bağıllık durumlarına göre hükümet sistemlerini

oluşturduğu ortamda siyasal seçkinlerin mevcut sisteme adapte olarak toplumu yönetme gücünü elinde bulundurması ve uzun dönemler boyunca iktidarda kalması görüldüğü üzere siyasal istikrarı etkilemektedir.

2.4. Siyasal İstikrar ve Kuvvetler Ayrılığı İlişkisi

Devlet iktidarı genellikle mutlak ve değiştirilemez bir güç gibi algılsa da, gerçekte sınırsız bir yetkiye sahip olmadığı ve onu sınırlayan belirli kuralların varlığının olduğu düşünülmüş, böylece devlet iktidarının sınırsız bir güce sahip olmadığı fikri ön plana çıkmıştır (Duyar, 2011, s. 5). Kuvvetler ayrılığı ilkesi, 18. yüzyıldan itibaren uygulanmaya başlanmış ve olgunlaşarak günümüzdeki şekline kavuşmuştur. Uygulama sürecinde, monarşilerden meşruti monarşilere geçişin veya bazı doğrudan demokratik yöntemlerin başlangıcı olarak ortaya çıkan bir dönemde, bu güçlerin aktif, birbiriyle uyumlu, sonuç alınabilen ve sınırsız bir güç olmaması adına sınırları çizilen bir yapı içerisinde kullanılabilmesi ayrıca bu güçleri kullanım açısından hesap verme işlevinin uygulanabilirliği için egemenlik olarak ifade edilen bu güçlerin üç değişik erk tarafından paylaşma usulüyle ve her bir gücün kendi gücü alanında denge mekanizmasının korunması esas alınarak uygulamada yer verilmesi öngörülmüştür (Akgül, 2010, s. 97).

Doğa durumundan toplum düzenine başka bir deyişle siyasal düzene geçişte insanlar, daha önce kendilerinde olan kanun koyma/yapma ve idare etme yetkilerini toplum nezdinde en üst kademe olan egemen yani iktidara vermişlerdir. Devamında ise toplum olarak iktidara verdikleri bu yetki doğrultusunda iktidardan güvenlikleri için risklere karşı korunmasını talep etmişlerdir. Bu egemenlik gücünün yalnızca bir kişiye, bir gruba ya da topluluğa devredilmesi durumlarında farklı yönetim biçimleri ortaya çıkmaktadır. Öte yandan bu gücün devredilmesi, toplumun ortak bir güce itaatini gerektirdiği için siyasal toplumu meydana getirmiştir (Eroğlu, 2010, s. 6).

Locke'a göre, devlet üçlü esas güç olan federatif güç (uluslararası ilişkiler), yasama ve yürütme tarafından oluşturulur ve bu üç erkin birbirinden ayrılması gereklidir. Bugün genellikle yaygın olarak kabul edilen yasama, yürütme ve yargı erklerinin ayrılması ilkesi, Montesquieu'ye atfedilmektedir. Montesquieu'ye göre, bu üç gücün bir arada bulunması ve tek bir kişi veya kurumda birleşmesi, özgürlüklere zarar verebilen bir durumdur. Bununla birlikte, yürütme gücü de tek elde

toplanmalıdır. Yasama organı toplum tarafından uyulması gereken kanunları oluşturur ve değiştirirken, yürütme organı devleti yönetme gücünü elinde bulundurur, yönetir ve yargı organı kanunların belirlediği hükümlere karşı gelip uymayanları kanunların önüne çıkartır, eğer kişilerin kanunlara uymayıp toplum düzenini bozacak işlem ve eylem yaptığı kanaatine varırsa da cezalandırma yaptırımında bulunur. Ayrıca bu güçler tek bir kişide biraraya gelir de aralarında denge sağlanmazsa, iktidarın kötüye kullanımı ve bireyin temel haklarına yönelik tehditler ortaya çıkabilir. Bu nedenle yetkiler, bu farklı organlar arasında dengeli bir şekilde dağıtılmıştır (Akçakaya ve Özdemir, 2018, s. 923).

Kuvvetler ayrılığı ilkesi, özgürlüğün desteklenmesinin yanı sıra, kuşkusuz siyasi istikrarın sağlanmasına da yardımcı olmaktadır. Devlet organları arasındaki bölüşüm, bu organlara verilen yetkilerin birbirlerine aktarılmamasını da içermektedir. Her bir organ, belirlenmiş olan görevini kendi yetki alanında gerçekleştirmeli ve diğer organın faaliyet alanına karışmamalıdır. Ayrıca, kendisine verilen yetkileri başka bir organa devretmemelidir (Duyar, 2011, s. 34). İktidara sahip olanların hem yasama faaliyetlerini yürütüp hem de uygulama ve sonuçları üzerinde yargı yetkisine sahip olması, adaletsiz ve hukuka aykırı sonuçlara yol açabilir; bu durumda iktidarın kontrolsüz kullanımı riski artar. Bu nedenle, kuvvetler ayrılığı ilkesi, yürütme gücünün sınırlandırılması ve sistemde bir denge mekanizması oluşturulması açısından son derece kritiktir (Ertekin, 2006, s. 71).

Kuvvetler ayrılığı ilkesinin siyasal istikrar bağlamında önemi devlet yönetiminde bulunan bu üçlü sac ayağının birbiriyle uyumlu şekilde çalışarak denetim mekanizması esasında sürdürülebilirliği sağlamasıdır. Yasama – yürütme ve yargı organlarının bir kişide toplanması siyasal istikrara zarar verebillme olasılığını artırmaktadır. Şöyle ki yasama, yürütme ve yargı organlarının tek bir kişide toplanması yönetim biçiminin değişmesi demektir, denetim mekanizmasının işlerliğini kaybetmesi ve devleti yönetme gücünün tek bir kişinin kararlarına bırakmak demektir. Bu da toplumun her kesimi tarafından kabul görmeyecek kararların oluşması durumunda toplumsal hoşnutsuzlukların meydana gelmesine neden olacaktır. Kuvvetler ayrılığı ilişkisinde beklenti egemen güçlerin birbirinden ayrı işlevlere sahip işlerliği olan birbiriyle uyumlu ve etkin yönetim sisteminin benimsendiği ve böylece istikrarlı yönetimlerin oluşması, kurumlararası uyum içinde devlet yönetiminin sağlanmasıdır.

2.4.1. Yasama ve İstikrar

Devletin üçlü sac ayağını oluşturan güçlerden bir tanesi yasama gücüdür. Yasama yetkisi gücü doğrultusunda kanunları yapmakla, var olan kanunları kaldırmakla ya da değiştirmekle görevlidir. Yasama gücünün kullanılması bu iş için yetkilendirilmiş kişi ya da kurumlar aracılığıyla yapılır. Bu güç sınırlı bir güç olarak sayılır çünkü yasa koyucu konumunda bulunan yasama gücü yürütme fonksiyonu olmadan bunu yapmaktadır (Gözler, 2007, s. 196).

Locke, yasama ve yürütme erklerinin aynı organlarda olmaması gerektiğini, yasayı yapan ve yürütenlerin aynı organlar olması durumunda, bunun siyasal toplumun çıkarına değil, yönetenlerin çıkarına bir yönetim olacağını ifade etmektedir (Çelik, 2011, s. 140). Yürütme erki, yasama organınca oluşturulan kanunların sürekliliğini korumak amacıyla devamlı ve kesintisiz bir şekilde çalışırken, yasama organı yasaları oluşturduktan sonra gerektiğinde yürütme gücü tarafından uygulanmak üzere devreye sokulur. Yasama gücünün devamlı bir şekilde faaliyetlerini sürdürmesi, yeni kanunların ortaya çıkmasını sağlayacaktır ki bu da toplum nezdinde karışıklık olmasına sebebiyet verecektir (Eroğlu, 2010, s. 10).

Aslında öyledir ki yasama gücü oldukça etkilidir. Siyasal istikrar bağlamında değerlendirdiğimizde kamu düzenin sağlanmasında yasama gücünün faaliyetleri etkilidir. Yasama gücü kamu yararı, kamu güvenliği, kamu düzeni çerçevesinde toplum yararına kanun yapma gücünü elinde bulunduran güçtür. Yasama gücünün keyfiliği önleme, kanunlar ile belirli bir sistematige işlevlik kazandırma gücü bulunmaktadır. Anayasalar ile belirlenmiş kanunların toplumun kültürü ile uyumlu şekilde işlemesi, oluşabilecek adaletsizliklere cezai yaptırımlar ile önlem alınması siyasal istikrarı etkileyen unsurlardır.

2.4.2. Yürütme ve İstikrar

Yürütme gücü devletin egemenlik güçlerinden bir tanesidir. Yürütme gücü, yasama gücü tarafından oluşturulan kanunların uygulanması esasında yetkilidir. Yürütme gücü, devletin egemenlik hakkı kapsamında barışı, huzuru sağlama veya savaşa karar verme gücüne sahip iktidardır (Yürgüç, 2021, s. 54).

Yürütme organı, kaynağını yasama gücünde almakla birlikte esasında yaptığı eylem ve davranışlardan sorumlu tutulmaktadır. Bu sorumluluk insan hakları bağlamında çok büyük bir öneme sahiptir ki hatta yürütme gücü, yasama gücündeki gibi adil ve kabul görmüş yasalara uygun biçimde kullanılmalıdır. Yürütmenin adil ve hakkaniyetli olmadığı toplumlarda kaos, toplumsal ayaklanmalar, grevler, askeri darbeler baş gösterebilmektedir. Bu durumların yaşanması hem toplumun geleceği hem de siyasal istikrar açısından oldukça tehlikeli durumdur. Yürütme, görevlerini icra ederken diğer egemenlik güçlerinden bağımsız hareket etmek durumundadır. Egemenlik güçleri, kaynağını halktan almakla birlikte uygulama bakımından anayasal ilkelere bağlıdır. (Eroğlu, 2010, s. 10-11).

Yürütme gücü görüldüğü üzere yasama organı tarafından çıkarılan kanunların uygulanması, toplumun düzen, huzur ve refah içinde yaşamasında oldukça etkili idari kararlar alıp yürüten – idare eden organdır. Yürütme organı toplumun her kesimine hitap etmelidir. Uygulanan politikalarda ayrımcılık, kutuplaştırıcılık, kişi hak ve hürriyetlerini kısıtlayıcı kararlar, adaletsizlik olduğu kanısına şahitlik eden bir kesim olduğunda huzursuzluk çıkmaktadır. Bu da beraberinde siyasal istikrar kavramına etki etmektedir.

2.4.3. Yargı ve İstikrar

Yargı gücü devletin egemenlik güçlerinden üçüncüsüdür. Yargılama gücü, kanunların belirlediği esaslar çerçevesinde suçlulara ceza yönteminin uygulanması veya kişi ya da kurumlar arasındaki anlaşmazlık olması durumunda bunu gideren bir güçtür (Yürgüç, 2021, s. 56).

Yargı gücünü, siyasal istikrar kavramı ile düşündüğümüzde devletin egemenlik güçlerinden yasama ve yürütme gücü arasındaki iletişimi denetleme, bu güçlerle dengeleme mekanizmasının işlerlik kazanması için büyük bir öneme sahiptir. Öyle ki yasama gücü tarafından oluşturulan kanunların ve bu oluşturulan kanunları yürütme gücü ile hayata geçirilmesinden oluşabilecek uyuşmazlıklar, çatışmalar yargı gücü tarafından çözüme kavuşturulmaktadır (Duyar, 2011, s. 42). Yargı organı işlemlerini uygularken bunu yapacak kişilerin tarafsız ve bağımsız bir şekilde hareket etmesi çok önemlidir. Kişisel duygu ve düşünceleri doğrultusunda yapacağı her işlem toplumun genelini ilgilendiren bir olgunun oluşmasına sebebiyet verebilecektir. Bu

durumda yapması gereken toplumun genelinde geçerli ve bağlayıcı olan kurallara uyarak bağımsız ve tarafsız bir şekilde uygulaması olacaktır.

Genel olarak değerlendirdiğimizde devletin egemenlik güçlerinden yasama - kanun koyma, yürütme – kanunları uygulama ve yargı – kanunlara aykırılıklara cezalandırma işlevlerine sahip güçlerdir. Yasama ve yürütme organı hükümet sistemleri ile uygulama esasında farklılık gösterse de yargı organı için beklenti hep aynı olmakla birlikte tarafsız ve bağımsızlık esasında kararlarını uygulamaktır. Siyasal istikrar bağlamında bu üç gücün birbiriyle uyumu toplumun istikrarlı bir yapıda hayat bulmasına olanak tanımaktadır.

2.5. İnsan Hakları ve Siyasal İstikrar

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin ilk maddesinde "Tüm insanlar özgür, onurlu ve eşit haklarla doğarlar" ifadesi bulunmaktadır. Bu ifade, insanların, varoluşlarının doğal bir sonucu olarak sahip oldukları temel hakları kazanma ve koruma çabalarının en önemli kaynağıdır. İnsan hakları kavramı, uzun yıllar boyunca verilmiş mücadeleler neticesinde kazanılmış haklardır. Kazanılan bu hakların ulusal ve uluslararası boyutlarda kurulan örgütler ve kuruluşlar ile güvence altına alındığı görülmektedir (Sanioglu, 2006, s. 5).

İnsan hakları düşüncesi, eski Yunan medeniyetine kadar uzanan köklü bir tarihe sahiptir. Eski Yunan düşünürlerinden sofistler, insana atfettikleri değerle insan haklarını vurgulamışlardır. Benzer bir biçimde Sokrates, Platon ve Aristoteles de insanın önemini düşüncelerini ifade ederken benimsemiş ve söylemlerinde yer vermiştir. 13. yüzyıl ile birlikte kralın yetkilerinin azaltılması gerektiği düşüncesi yayılmaya başlamış ve 1215 yılında İngiltere kralının yetkilerini kısıtlayan *Magna Carta Libertatum* ilan edilmiştir (Çüçen, 2003, s. 30). İnsan hakları kavramı, eskilerden günümüze kadar var olmasına rağmen kavram olarak son yüzyılda ortaya çıkmıştır. Geçmişte, doğal haklar şeklinde karşımıza çıkan insan hakları günümüzde anayasal haklar olarak tanımlanmaktadır. İnsanın, toplum içindeki konumu belirlenirken doğuştan gelen bazı hak ve özgürlüklere sahip olduğu, toplum yaşamına girdiğinde bu hak ve özgürlüklerin korunması gerektiği düşüncesi ortaya çıkmıştır (Çeçen, 2020, s. 17).

İnsan haklarının temel kaynağı özgürlüktür. Özgürlük, bireyin yaşamını kendi seçimleri doğrultusunda kurma çabasının özellikle siyasi iktidar tarafından keyfi olarak önüne geçilmemesi anlamına gelir. İnsan haklarının ortaya çıkmasındaki asıl neden de bireylerin özgürlüklerinin kısıtlanmasından doğmaktadır. Bireylerin özgürlüklerinin güvence altına alınması için uzun uğraşlar neticesinde insan hakları kavramı hayata geçirilmiştir (Turhan, 2013, s. 63). Yeni Çağ'da bu kavramın hayata geçirilmesinde önemli isimlerden birisi, ünlü reformist Martin Luther'dir. Luther'in reformlarıyla beraber Avrupa'da Aydınlanma Dönemi'ne girilmiş ve dönemin önde gelen düşünürlerinden olan Fransız Jean Jacques Rousseau'nun düşünceleri yayılmaya başlamıştır. Bu düşüncelerin yansıması 1776'da Amerika'da Virginia İnsan Hakları Bildirisi olarak karşılığını bulmuştur. Öte yandan 1789 Fransız Devrimi yaşanmış ve bu sene içinde Fransa'da İnsan ve Vatandaşlık Hakları Beyannamesi yayımlanmıştır. Bu Beynamede, hümanizm düşüncesi ışığında insanların doğuştan itibaren eşit oldukları düşüncesi savunulmuştur (Çüçen, 2003, s. 31).

İnsan haklarının evrensel boyutu, insanlara verilen hakların cinsiyet, etnik köken, yaş ya da din benzeri sınırlamalar olmaksızın insanın yalnızca insan olmasından kaynaklı kendisine atfedilen haklar şeklinde açıklanabilir (Turhan, 2013, s. 370). İnsan haklarına dayanarak bireyin ön plana çıkması, sosyo-ekonomik olarak olumlu bir netice oluşturmaktadır. Siyasal istikrar bağlamında değerlendirildiğinde seçmen tabanı, tüm vatandaşların eşit bir biçimde yalnızca birey olmalarından kaynaklı seçme ve seçilme hakkını kullanarak siyasal aktör olabilme ve siyasal süreçte etki edebilme hususlarında demokrasiye hizmet ettikleri görülmektedir. Siyasal istikrar bağlamında, demokrasi kanallarının tıkanmaması önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Akbaş; Babahanoğlu ve Çaylı, 2014, s. 103).

İnsan haklarının evrensel niteliğiyle ilgili olarak, belirli hakların dünyanın bir bölgesinde geçerli olurken diğer bir bölgesinde geçerli olmaması, kültürel relativizm (görecelik) kavramını gündeme getirmektedir. İnsanlar, dünyanın farklı yerlerinde farklı yaşam biçimlerine uygun olarak yaşamaktadır. Kültürel relativizm (görecelik), toplumlar arasında değerlerin farklılığına dayanan kültürel, sosyal ve siyasi geleneklerin, bu nedenle farklı toplumlarda insan hakları anlayışının çeşitlilik göstermesinin doğal olduğunu savunur (Turhan, 2013, s. 372). İnsan hakları bağlamında, gelişmiş veya gelişmekte olan ülke konumları arasında farklar bulunmaktadır. Evrensel boyutta insan haklarının varlığı; eğitim, hakların korunması,

adaletli bir hukuk sistemi, sosyal bir devletin varlığı ve refah seviyesinin yükseltilmesi gibi ekonomik istikrarı ve beraberinde siyasal istikrarın korunmasını getirmektedir. Temel hak ve hürriyetler kapsamında bireylerin hak ve adalet çerçevesinde yönetilmesi ve hukukun üstünlüğünün ön planda tutulması siyasal istikrarın korunmasında önemli bir konuma sahiptir (Çüçen, 2005, s. 85).

İnsan hakları ve siyasal istikrar bağlamında en önemli konulardan bir tanesi ifade özgürlüğüdür ve günümüzde ifade özgürlüğü oldukça ön plana çıkmaktadır. AİHM, iktidar ve güç sahiplerinin anladığının aksine ifade özgürlüğünü farklı şekilde değerlendirmektedir. İfade özgürlüğü kapsamında yerel mahkemelerce siyasetçilere, gazetecilere verilen cezalara karşı hükmün açıklanmasının geriye bırakılmasına karar verebilmektedir (Doğan, 2021). Bu kararları kapsamında ifade özgürlüğünü koruma iç güdüsüyle hareket ederken esasında bireyleri kendi düşünce ve ifadelerinden dolayı dış mekanizmalara karşı korumaktadır.

İnsan hakları kavramı görüldüğü üzere uzunca bir geçmişe sahiptir. Birçok düşünür insan hakları kavramına değinmiş ve önem vermiştir. Dönemin şartları koşulları doğrultusunda düşüncelerini ifade etmişlerdir. Siyasal istikrar ve insan hakları bağlamında değerlendirecek olursak bireyler günümüzde sosyal medya kanallarını kullanarak görüş, düşünce ve yorumlarına yer vererek çok kolaylıkla kendini ifade etme şansını bulabilmektedir. İnsan hakları temelinde adalet, eşitlik, özgürlük kavramlarını esas almaktadır. Kültürel, toplumsal, coğrafi ayrım olmaksızın insanın insan olduğu için değerli ve hakları olduğunu savunur. Bu bağlamda insan haklarının evrensel olması ve bu hakların evrensel bildirgeler ile korunması bireysel müdahalelerin önüne geçerek keyfiyeti engellediği için siyasal istikrarı sağlamada oldukça etkilidir.

2.6. Siyasal İstikrarsızlığı Etkileyen Nedenler

Siyasal istikrarsızlığı etkileyen nedenleri politik, ekonomik ve sosyal nedenler olarak üç başlık altında incelemek mümkündür. Politik nedenler: askeri darbeler, hükümetlerin görev sürelerinden önce sonlanması vb.; ekonomik nedenler: ekonomik krizler, işsizlik, enflasyon gibi nedenler vb.; sosyal nedenler ise: protestolar, toplumsal ayaklanmalar vb. gösterilebilir (Özdemir, 2014, s. 29).

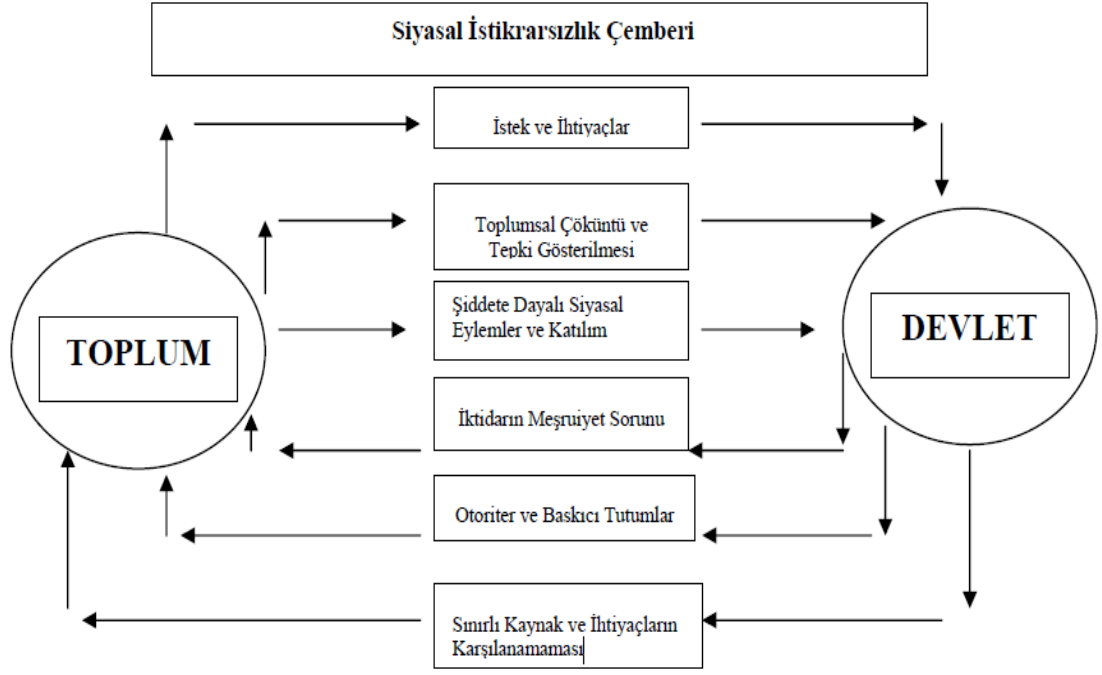

Şekil 3. Siyasal İstikrarsızlık Göstergeleri (Tan, 2008)

Şekilde görüldüğü gibi siyasal istikrarsızlık göstergeleri çeşitlilik göstermektedir. Bunlar üst başlıkta politik, ekonomik ve sosyal olarak kategorize edilmiş olsa da alt kısımlarda birçok içeriğe sahiptir. Bunlardan bazıları askeri darbeler, koalisyon hükümetleri, gelir dağılımında adaletsizlikler, sık sık kabine değişiklikleri, hükümet sistemleri, toplumun refah seviyesi, toplumda oluşan huzursuzluklar, siyasi olarak ötekileştirmeler, anayasal haklara müdahaleler, ifade özgürlüğüne yapılan kısıtlamalar, sosyal ve siyasal faktörler gibi unsurlardır. Ve ayrıca sosyal medya kullanımı ile oluşturulan kamusal alandaki görüşler ve bu görüşlere karşı bulunulan tutum ve davranışlardır. Siyasal istikrarsızlığı etkileyen nedenleri üç başlıkta inceleyeceğiz.

2.6.1. Politik Nedenler

Siyasal istikrarsızlığın nedenleri farklılık göstermekle birlikte siyasal istikrar kavramını daha iyi ifade edebilmek adına siyasal istikrarsızlık örneklerine yer vermek gerekmektedir. Politik nedenleri bir alt başlık olarak değerlendirdiğimizde etkileyen birçok etken vardır.

Şekil 4. Siyasal İstikrarsızlık Çemberi (Tan, 2008, s. 8).

Şekilde de ifade edildiği üzere toplumun devletten istek ve ihtiyaçları olmaktadır. Devletin kaynakları toplumun tamamının istek ve ihtiyaçlarını karşılayacak durumda olmayıp sınırlı olabilmektedir. Toplumun istek ve ihtiyaçlarının karşılanamaması toplumda üzüntü ve kaygılara hatta tepkilere neden olmaktadır. Bu durumda devlet zor durumda kalmakta ve tepkiler üzerine otoriter bir yönetim tarzına bürünebilmektedir. Bu tutum karşısında toplumda oluşan kaygı ve üzüntü yerini siyasal eylemlere bırakmakta siyasal tepkiler ve şiddet olayları görülmektedir. Şiddet olaylarının geniş çaplı bir hal alması siyasal iktidarın meşruluğunun sorgulanmasına neden olmakta ve süreç siyasal istikrarsızlık çemberinde de görüldüğü üzere istikrarsızlık ile sonuçlanmaktadır.

Politik istikrarsızlık olarak karşımıza çıkabilecek konulardan bir diğeri askeri darbelerdir. Askeri darbeler demokratik sisteme karşı yapılan bir müdahaledir. Siyasal hayata dışarıdan bir müdahale olarak karşımıza çıkmaktadır. Öyle ki siyasal iktidarın başarısızlığı olarak görülen ve toplumun içinde bulunduğu, genellikle kaos ortamının olduğu protestoların olduğu bir zamanda askeri yönetimin daha önce demokratik usüller çerçevesinde seçilmiş yönetimin yönetim hakkını elinden zorla alarak yerine geçmesidir. Eski iktidarın yerine yeni iktidarın gelmesi ise siyasal istikrarsızlık olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tüm bunların yanı sıra hükümetlerin sık sık değişmesi, suikastlar, darbeler, isyanlar, devrimler, iç savaş durumu, ırkçılık içerikli gerginlikler, dini içerikli gerginlikler, anayasal değişikliklerin sık olması gibi durumlar politik istikrarsızlık göstergeleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Genel olarak değerlendirdiğimizde politik istikrarsızlıklar toplumun huzursuzluklarının arttığı, ihtiyaçlarının karşılanamadığı, kişi hak ve hürriyetlerine müdahale alanında karşımıza çıkmaktadır.

2.6.2. Ekonomik Nedenler

Siyasal istikrarsızlık içinde bulunulan dönemde gelecek ile ilgili planlarda öngörü unsurunu zayıflattığı için ülke ekonomisi açısından yatırımlardan beklenen gelirin azalmasına sebep olarak, yatırımların düşmesine sebep olmaktadır. Bu konjonktürde büyümenin tahmin edilenin altında kalmasına neden olmaktadır. Öyle ki gelecek beklentilerde oluşan belirsizlik unsuru iktidardaki siyasal seçkinlerin de gelecek konusundaki beklentilerinde belirsizliğe sebebiyet vererek hem mevcut dönemlerinde rant işlemlerine yer verebilirken hem de gelecek dönemde tekrar iktidarda kalma, seçilme arzusu ile kısa vadeli popüler politikalar belirleyerek ekonomik göstergelerin tam tersi hareket ederek siyasal istikrarsızlığı hem bugün için hem de gelecek için tetiklemektedir (Şanlısoy, 2010, s. 199).

Siyasal istikrarsızlık ve ekonomik büyüme ilişkisinde iktidarın kamu harcama rakamlarını yatırım ve tüketim ikilisi arasında dağıtma kararı alırken meydana gelmektedir. Siyasi istikrarsızlık, iktidarların yeni dönemde de iktidarda kalmaları konusunda belirsizlik meydana getirdiği için mevcut iktidarın uzun vadeli politikalar uygulayamamalarına neden olmaktadır. Bu konu yatırım ve tüketim dengesinde bozulmaya neden olarak kamu tüketimlerinin artmasına neden olmaktadır (Kartal ve Öztürk, 2017). Kamu tüketimlerinin artması, yatırımlardan gelecek gelirin üstünde olmasına neden olmakta ve gelir gider dengesinde bozulmaya yol açmaktadır. Giderin gelirden fazla olduğu bir ülke ekonomisinde siyasal istikrarsızlıklar görülmektedir. Öyle ki gelir dağılımında eşitsizlikler bu bağlamda meydana gelmektedir. Gelir dağılımında oluşan adaletsizlik ise sosyal gruplar arasındaki gerilimin artmasına neden olmaktadır ve böylece siyasal istikrar sorunu ortaya çıkarmaktadır.

Siyasi istikrarsızlığın ekonomi boyutundaki bir diğer nedeni, seçimlerin sık yapılmasından dolayı ekonomi politikalarının tutarlılığı konusunda olumsuz durum oluşturmasıdır. Ayrıca iktidarların seçim odaklı olması ile kısa vadeli planlar yaparak uzun vadeli planlar yapamamasıdır. Ve hatta koalisyon hükümetinin varlığının söz konusu olduğu durumlarda koalisyonda bulunan partilerin kendi iç iletişimlerinde ekonomik konularda anlaşamayarak ekonomik kalkınmanın olması gerekenin altında kalarak siyasal istikrar sorununun oluşmasına neden olmaktadır (Akıncı, 2015, s. 54).

Siyasal istikrarsızlık ve ekonomi arasında oldukça fazla etkileşim mevcuttur. Siyasal istikrarsızlık, geleceğe ilişkin belirsizlik, fiziksel ve finansal sermayenin ülkeyi terk etmesi, yurt içi tasarruflarda azalma, doğrudan yabancı sermaye yatırımında azalma, finansal yabancı sermaye girişinde azalma ve yurt dışına kaçış, beşeri sermayede yurt dışına kaçış yani beyin göçü meydana getirmektedir. Geleceğe ilişkin belirsizliklerin olması ayrıca beraberinde yatırımlardan beklenen getirinin azalmasına ve işlem maliyetlerinde artışa neden olmaktadır, bu da beraberinde yatırımlarda azalma ve ekonomik etkinlikte düşüşe neden olmaktadır. Siyasetçilerin geleceğe ilişkin belirsizlikleri, tekrar iktidar olmalarındaki belirsizlikle birlikte kamu harcamalarında artış, kamu borçlarında artış, oy potansiyeli yüksek verimliliği düşük yatırımlarda artışa ve ülke risk priminde artışa neden olmaktadır (Şanlısoy, 2010). Tüm bu süreç kollarından biri veya birilerinin olması yetersiz büyümeye yani ekonomik olarak krize neden olmaktadır. Bu girdi kalemlerinden oluşan işlemlerin varlığı ekonomik çıktı unsurları ile birleştiğinde ise hükümetlerin değişme olasılıklarının artmasına, vatandaşları da huzursuzluklara, gelir dağılımında adaletsizliklere, enflasyonist dönemlere ve işsizliklere de neden olmaktadır ve bununla birlikte siyasal istikrarsızlık sorununu oluşturmaktadır.

2.6.3. Sosyal Nedenler

Siyasal istikrarsızlığı etkileyen nedenler arasında sosyal nedenler aslında araştırma konumuzu en çok ilgilendiren konudur. Siyasal istikrarsızlık nedenlerinden politik ve ekonomik nedenlerden bahsettik, bunların yanı sıra sosyal nedenlerin varlığı da mümkündür. Sosyal nedenleri temelinde siyasal faktörler ve ideolojik faktörler etkilemektedir. Siyasal istikrar sorunun sosyal nedenleri boyutunda protestolar, dini ve etnik fikir ayrılıkları, terör temelli olaylar, suikastlar ve

ayaklanmalar olmaktadır (Özdemir, 2014, s. 37). Öyle ki günümüzde sosyal nedenler sosyal medyada oluşan kamusal alanı kullanarak bireylerin kendi fikirlerini paylaştığı bir alan yaratmaktadır.

Ülke gündeminde terör olayları, suikastlar genellikle yer alıyorsa, bu konu vatandaşların endişe duymasına ve ülkenin uluslararası alandaki itibarının zedelenmesine yol açabilir. Vatandaşların endişeleri, siyasal seçkinlere olan güven mekanizmasının ve iktidarın zayıflamasına neden olabilir (Akçakaya ve Özdemir, 2018, s. 940). Toplumda yaşanan huzursuzluklar, endişeler ve iktidarın zayıflaması hükümet süresinin kısılmasına neden olarak siyasal istikrar sorununu meydana getirmektedir.

Askeri müdahaleler, terör olayları, protestolar toplumda sosyal huzursuzlukların artmasına neden olmaktadır. Askeri müdahalenin düşünce yapısında toplumda oluşan bu huzursuzlukların ortadan kaldırılması için demokratik araçların yeterli gelmemesi nedeniyle siyasal sürece müdahale etmektir. Bu müdahale ile siyasal seçkinlerin yetki ve sorumlulukları bertaraf edilip yönetimin başına ordunun geçmesidir (Ertekin, 2006, s.102). Yönetime seçimler olmadan demokratik sisteme bu şekilde dışarıdan bir müdahale söz konusu olması siyasal istikrarsızlığı tetiklemektedir. Anayasal hak ve özgürlüklerin kısıtlandığı bir alanda siyasal istikrardan bahsetmek zaten mümkün değildir. Bu tip müdahaleler toplumda huzursuzluğun artmasına neden olmaktadır. Sosyal gruplar arasında ötekileştirmeler baş göstermekte ve protestolar artmaktadır. Yeni gelen hükümete olan güven başlangıçta zayıf bir şekilde olacağı için hükümetin ömrünün uzun sürmesi de beklenmemektedir. Öyle ki bu noktada da siyasal istikrar sorununu gözlemlemekteyiz.

Siyasal istikrarsızlık etkenleri bağlamında sosyal nedenlere göz attığımızda toplumun içinde bulunduğu konjonktürde oluşan güven, temsilde adalet, temel hak ve özgürlükler, iletişim özgürlükleri, sosyal olanaklar, ifade özgürlüğü, dil, din, ırk serbestliği gibi daha çok ideolojik düşünceler yatmaktadır. Ülkeleri siyasal istikrarsızlığa iten konu ise hükümetlerin toplumda bu ayrıştırmanın önüne geçecek konularda önlem almamasıdır. Her vatandaş insan hakları kapsamında özgürdür. Vaka olayları genellikle toplumda oluşan kutuplaştırmaların artması ve tetikleyecek bir konunun gündeme gelmesi ile başlamaktadır. Öyle ki günümüzde haber alma kanalları oldukça hızlı işlemekte ve dünyanın bir ucundaki bilgiye ulaşabilmekteyiz.

Bu durum haber alma kanallarının hızlı, kolay ve ucuz olması sayesinde başka bir ülkedeki olayları bile dünya gündemine sokarak bilginin yayılma hızını artırmakta ve olayların büyümesine neden olmaktadır. Bu dönemde güven mekanizması zayıflamış bir iktidarın varlığı hükümetlerin el değiştirmesine neden olmaktadır ya da bazı kısıtlamalar ile değişikliklere gidilmesine neden olmaktadır. Değişimin siyasal istikrar boyutunda ölçülebilirliği ise sadece hükümetlerin devrilmesi ile olmamaktadır. Değerlendirme yaptığımızda sosyal nedenler siyasal olabileceği gibi temelinde ideolojik düşünceler yatan ve iktidarların yönetim biçimi ile eşanlı olarak siyasal istikrar konusunu olumlu ya da olumsuz olarak gündeme getirmektedir.

Genel olarak değerlendirdiğimizde siyasal istikrar kavramı olarak uzun bir süre değişmeden kalabilen, sık sık değişikliği kabul etmeyen sürdürülebilirliği esas alan yapıda bir kavramdır. Siyasal istikrar kavramını etkileyen birçok faktör vardır. Bunlar sosyal, politik ve ekonomik etkenler olabilmektedir. Aynı zamanda bu etkenlerin dışında toplumun kültür yapısı, yaşama biçimi, ülkenin ekonomik olarak gelişmişlik düzeyi de etkilemektedir. Siyasal istikrarın siyasi faktörlerinden hükümet biçimleri, seçim süreleri, hükümetlerin görev süresi vb. etkili iken, ekonomik olarak gelir sisteminde adalet, ülke risk puanı, yatırımlar ve harcamalar etkili olabilmektedir, sosyal olarak baktığımızda ise protestolar, ayaklanmalar, darbeler etkili olabilmektedir. Siyasal istikrarın sağlanmasında siyasal seçkinlerin yönetim biçimi oldukça etkilidir. Demokratik sistemin efektif olarak çalıştığı bir mekanizmada insan hakları kavramına önem vererek hareket eden bir yönetim siyasal istikrarı olumlu yönde etkilemektedir. Aynı zamanda vatandaşların toplumda oluşan huzursuzlukları, adaletsizlikleri dile getirdiği mecraları da göz ardı etmemek gerekir. Öyle ki günümüzde teknolojinin gelişmesi ile birlikte bilginin yayılma hızı oldukça artmış ve haber mekanizması oldukça genişlemiştir. Kitlelerin çift yönlü etkileşim içinde olduğu sosyal medya kanallarında bilgi alışverişinde bulunarak, gruplar oluşturabilmesi, güncel konular üzerinde aktif olarak yorum yapabilme ve anlık bilgiyi yayabilme hızı artmıştır. Bu da ortak kanaatte olan bireyleri kolektif hareket etmeleri konusunda hızlandırmıştır.

Siyasal istikrarsızlığın görüldüğü ortamlarda her zaman kötü durumlar ile karşılaşmamaktadır. Bazen de siyasal istikrarsızlığın devamında gelen değişim yeni bir siyasal istikrar döneminin kapılarını aralamaktadır. Siyasal istikrarsızlığın var olduğu ortamın nasıl yönetildiği oldukça önemlidir. Sosyal olarak ifade özgürlüğü ve

insan haklarına değer veren bir demokratik sistemde sürdürülebilirliği sağlayarak bu değişimi olumlu yönde yönetmek mümkündür. Sosyal medya ile günümüzde siyasal süreçlerde bile değişiklik yaşanmaktadır. Karşılıklı iletişimin bu denli aktif olarak kullanıldığı konjonktürde siyasal seçkinlerin sosyal medyayı kullanım alanları genişlemiştir. Araştırma konumuzu da içeren sosyal medya ve sosyal medyada oluşan görüş ile bireylerin ortak hareket etme içgüdüğü aynı zamanda siyasetçilerin sosyal medyayı vatandaşlara hitap edecekleri bir alan olarak kullanmaları ve ifade özgürlüğünün bulunduğu ortamda siyasal istikrarı sağlamada önemli bir etkidir. İkinci bölümde sosyal medyanın kavramsal olarak incelenmesini aynı zamanda kamusal alan ve siyasal istikrar ile ilişkisini inceleyeceğiz.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOSYAL MEDYA VE İSTİKRAR

Sosyal medyanın birçok tanımı mevcuttur. Bu bölümde sosyal medyanın kavramsal olarak incelenmesine, teknolojik gelişmeler doğrultusunda internetin ortaya çıkışına, sosyal medya araçlarından twittera, sosyal medyanın avantaj ve dezavantaj bağlamındaki farklılıkları ile daha iyi ifade edilebilmesi açısından eski yeni farklılıklarına ve de sosyal medya ile siyasetin ilişkisi konuları üzerinde duracağız. Sosyal medya ve siyasal istikrar üzerinde inceleme yaparken kamusal alanın kavramsal olarak incelenmesine yer vereceğiz ve hatta kamusal alanın siyasal istikrara etkisi düzeyinde çeşitli örneklere yer verilerek araştırma konumuzun daha iyi ifade edilmesi sağlanacaktır.

3.1. İnternet

İnternet kavramı 20. yüzyıl son dönemlerinde ortaya çıkmış, bu dönemde de insanlar için temel ihtiyaçlardan biri olmuştur. İnternet, dünya genelindeki tüm bilgisayarların birbirlerine bağlı olarak iletişim kurmasını sağlayan dijital bir mecradır. İnternet, birçok küçük ağ ve milyonlarca bilgi parçasından oluşur. Küresel ağ, geniş bir yelpazedeki konularla ilgili binlerce potansiyel bilgi parçasını barındıran milyonlarca sayfadan oluşan büyük bir kaynak olarak nitelendirilebilir (Kheirkhah, 2021, s. 53).

İnternet fiziki materyallerle bağlantısını ortadan kaldırmış, zamandan ve lokasyondan bağımsız, insanlara ve topluma faydasının yadsınamayacak derece fazla olduğu görülmektedir (Demir K, 2021, s. 58). İnternetin bu şekilde fiziki materyallerden bağımsız olması ve dünyanın her yerinde kullanılabilir boyuta gelmesiyle iletişim kanallarını da desteklemiş ve insanların birbiriyle olan etkileşimlerini artırmıştır.

İnternetin geniş kitlelerce kullanımıyla birlikte, öncelikle kullanıcılar tecrübe konusunda web 1.0 ı deneyerek öğrendi. Kullanıcıların rolü sınırlı olmakla birlikte yayıncı ve okuyucular mevcuttu. Ancak daha sonra, Web 2.0, Web 1.0'ın eksikliklerini gidermek amacıyla geliştirildi. İnternet sitelerinde işlem yapanlar web 2.0 ile sadece okuyucu değil, aynı zamanda içerik üreticisi konumuna geçti. Bu, iki

teknoloji arasındaki en belirgin fark olarak öne çıktı. İçeriklerin doğası değişti ve kullanıcılar, web siteleriyle tek yönlü iletişimden çift yönlü etkileşime doğru geçiş yaptı. Web 2.0'ın ortaya çıkması, kullanıcıların aynı anda birçok kişiyle eş zamanlı iletişim kurabilmesine olanak tanıdı. Ayrıca, Web 2.0 sosyal medya araçları ile birçok farklı işlevi gerçekleştirmeyi mümkün kıldı (Kheirkhah, 2021, s. 25).

İnternetin kullanım amaçlarına göre farklı özellikleri mevcuttur. Teknolojik araçların yeni iletişim kanallarında işlem görmesiyle birlikte bu araçları savunan kitlelerce internetin toplumsal iletişimi sağladığı özelliğinin yanında ticari ve pazarlama amacıyla da kullanıldığı, mevcut eşitsizlikleri takip etme ve denetleme araçları olarak da ele almaktadır (Güler, 2016, s. 64). İnternetin görüldüğü üzere birçok özelliği mevcuttur. Dönemsel olarak güncellenen internetin kendini geliştirmesiyle birlikte dönem dönem kullanılan özelliklerine göre de isimlendirilmektedir. İnternetin gelişimi bireyleri de geliştirerek hem teknolojiye hem de dünyaya çok farklı katkılar sunmaktadır. Ancak araştırma konumuzu web 2.0 yani sosyal medya olarak karşılıklı iletişim temelleri üzerinde daha çok durarak yapacağız ve bunu yaparken web 1.0'a yani geçiş dönemi olarak yer vereceğiz. Ayrıca teknolojinin gelişmesine tanıklık olması açısından da web 3.0 ve 4.0'a da kısaca değineceğiz.

3.1.1. Web 1.0

İnternetin ortaya çıkması ile birlikte bireylerin etkileşimlerinde de yeni gelişmeler meydana gelmiştir. İnternetin küresel ağ olarak oluşturulmasını ve web sayfalarının hiper bağlantılarla birbirine bağlanmasını web 1.0 ifade eder. Bu aşama, metin tabanlı içeriklere odaklanan ve etkileşimi sınırlı olan bir ortamdır. Sabit ve etkileşim derecesi düşük kaynaklardan oluşmaktadır (Şengöz, 2015, s. 27). Web 1.0 teknolojisi üzerine inşaa edilen sistemde kullanıcılar içerik üretici değil sadece kullanıcı ve tek taraflı iletişimli eylemlerde bulunmaktadır (Demir K, 2021, s. 60).

Genel olarak Web 1.0'ın özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Şengöz, 2015, s. 28).

- Web sitelerinde etkileşim tek yönlüdür.
- Kullanıcıların bilgiye erişimi sunucu tarafında verilen içerikle sınırlıdır.
- İçerik yalnızca okunabilir, yorum, katkı ve paylaşım yapılamaz.

- Kullanıcılar ziyaretçi rolündedir, katılımcı olamazlar.
- Bilgilere erişim bağlantılarla (link) sağlanır.
- Bilgiler dinamik değil statiktir (durağandır).

Sonuç olarak bakıldığında web 1.0'da internet kullanıcıları sadece izleyici olarak kullanım özelliklerine sahiptir. İnterneti bir iletişim ağı olarak düşündüğümüzde bu iletişim tek yönlü olarak ilerletilmektedir. Bu bağlamda oluşturulan web siteleri daha çok reklam amacıyla, şirketin kullanıcılara broşür dağıtması veya içerik üreticilerinin fikirlerini kullanıcılara aktarması gibi amaçlarla oluşturulmaktadır. Web 1.0 kullanıcılarında karşılıklı iletişim söz konusu değildir. Var olan paylaşımı sadece okuyarak anlama üzerine kurulu yoruma kapalı bir sistemdir. Web 2.0 teknolojisine giden yolda başlangıç tek yönlü iletişimden geçmiştir ve internetin, teknolojinin gelişmesi ile karşılıklı iletişimin yolları açılmıştır. Web 2.0'ın özellikleri bir sonraki başlığımızda incelenecektir.

3.1.2. Web 2.0

Web 2.0 terimi ilk olarak Tim O'Reilly tarafından kurulan O'Reilly ve MediaLive International firmalarının düzenleyecekleri konferans için yaptıkları beyin fırtınası oturumu sırasında ortaya atılmıştır. Web 2.0, karşılıklı etkileşimin olduğu, tek taraflı içerik üretiminden çift taraflı içerik üretiminin ve aktif olarak katılımın olduğu bir dönemi ifade eder. Bilgi paylaşımı ve iletişimde yapısal değişikliklerin yaşandığı bir süreç olarak nitelendirilir (Şengöz, 2015, s.29).

Web 2.0 dinamik bir karaktere sahiptir. Bu da tek bir tanımla yapılmasına müsaade etmez. Web 2.0 için birçok tanımlama yapılırken bazı örneklerine yer vermek gerekmektedir. Bunlar; durağanlıktan katılımcılığı teşvik eden sanal bir yapı olması, sadece etrafında bulunan merkezci bir yapıdan evrensel bir yapıya bürünmesi süreci, katılımcı kimliklere sahip sanal bir yapının oluşması, içerik üretimine imkan veren kurgu dünyasının sistem bütünlüğüdür (Demir K, 2021, s.61).

Web 2.0'ı Web 1.0'dan ayırtıran ve yeni tür Web uygulamalarını nitelendiren üç temel özellik bulunmaktadır; Web uygulamaları ailesinin simgesi ve anahtar yenilikçi unsuru olan web 2.0, 3 temel ilkeyle özetlenebilir (Şengöz, 2015, s.31).

Bu ilkeler:

1.Hizmet tabanlı bir servise odaklanma, basitlik ve çevrimiçi uygulamaların biçiminde açık kaynak çözümleri.

2.Kullanıcının katılımcı ve etkileşimli olmasından kaynaklanan ve sadece tüketmek değil katkıda bulunmak, incelemek ve içeriği kurgulamak gibi bir yaklaşımın gerekliliği olan süreklilik artan uygulama geliştirme ihtiyacı.

3.Yeni hizmet tabanlı iş modeli ve düşük hacimli ürünle küçük bireysel müşteriye ulaşabilmek için yeni fırsatlar.

Web 2.0 olarak nitelendirilen dönem genel itibariyle baktığımızda karşılıklı iletişimi artıran, daha teknolojik gelişmelerin olduğu, bireyleri teknolojinin içine çeken, katılımı artıran bir yapıyla hem bireylerin gelişimine imkan sunmuş hem de teknolojinin gelişmesinin hızını artırmış ve ayrıca dünyanın diğer ucunda olan insanlara ulaşabilme, fikir paylaşma, ortak düşünce doğrultusunda birbirlerine destek olma konularında etkileşimi artırmıştır. Öyle ki bu şekilde teknolojik gelişmelerin artması dönem olarak sırasıyla web 3.0 ve 4.0'ında oluşumunu etkilemiştir.

Web 3.0 teknolojisi daha çok robot sistemleri, yapay zeka ürünleri ve teknolojik gelişmeler doğrultusunda karşımıza çıkmaktadır. Web 3.0'ı diğer dönemlerden farklı kılan konumdan uzak olması ve makinelerle anlamsal bağ kurarak açıklamaya çalışmasıdır (Demir K, 2021). Web 4.0 ise istekle harekete geçen, sözel olarak söylenen bir komutu algılaması ve hareket etmesi dikkat çekmektedir. Web 4.0 yeni teknolojik aletler ile desteklenmekte ve katkı sunmaktadır. Bunlar akıllı saatler, gps sistemleri olarak gösterilebilir (Yılmaz, 2021). Web 4.0 daha çok akıllı telefonların hayatımıza girmesi, onların yapay zekâ tasarımları ile mevcut gelişimini sürdürmektedir. Bu bağlamda düşündüğümüzde internetin ve teknolojinin gelişimini yadsınamaz boyutlara ulaşmaktadır.

Genel olarak özetleyecek olursak web 1.0; hazır, tek taraflı iletişimin özellikleri mevcut, satın alma yöntemi kullanılarak sahip olunan ve ucuz değildir ve kullanım araçları internet, bilgisayar ve tablettir. Web 2.0 ise kitlesel olarak kurulur, karşılıklı iletişim temellidir, erişilebilir, internet kaynak kodlarının açık olduğu ve ucuz olarak nitelendirilebilir, kullanım araçları internet, bilgisayar, tablet, sosyal ağ uygulamaları ve akıllı telefonlardır. Web 3.0 için kitlesel olarak kurulur ve anlamlandırma içeriğine göre tekrar kurulabilir, sanal ortamda yer alır, gayet uygun ve pahalı olmayan şekildedir, kullanım araçları internet, bilgisayar, tablet, sosyal ağ

uygulamaları ve akıllı telefonlardır. Web 4.0'da ise belli bir sisteme göre kurulur ve tekrar kurulabilir, sanal ortamda yet alır ve yapay zeka ile anlamlandırır, kullanım araçları diğerlerindeki gibi internet, bilgisayar, tablet, sosyal ağ uygulamaları ve akıllı telefonlardır ve daha çok yapay zeka temellidir.

Sonuç olarak Web'in çok farklı boyutlarda kullanımı mevcuttur. İnternetin ortaya çıkması ve gelişen web teknolojisi ile tek tip iletişimden karşılıklı iletişime geçiş ve devamında makineler ile iletişim, yapay zekâ ürünleri karşımıza çıkmaktadır. Bunların anlatımının bizim için önemli olan kısmı ise karşılıklı iletişimin ön görüldüğü sosyal medya ve uygulamalarıdır. Sosyal medya ve uygulamalarında bireyler birbirlerini kolaylıkla etkileyebilmekte, fikir alış verişinde bulunabilmektedir. Değişen teknolojik gelişmelere adapte olmak, inavasyona önem vermek siyasal olarak değerlendirdiğimizde diğer ülkelerin gelişmişlik düzeylerinin gerisinde kalmamak, çağdaş medeniyetler seviyesinde yerimizi almak için çok önemlidir. Sürdürülebilir ve istikrarlı bir gelecek için teknolojiyi daha da geliştirerek toplumun geneline yaymak, kullanımına sunmak sosyal devlet olmanın bir parçası iken sosyal medya uygulamaları ile iletişime geçen bireylerin de ifade biçimlerini temel hak ve hürriyetler bağlamında kısıtlamamak gerekmektedir. Konumuzun daha iyi anlaşılabilmesi açısından sosyal medyanın kavramsal incelenmesi ele alınacaktır.

3.2. Sosyal Medya Kavramı

Sosyal medya, genel olarak kullanıcıların çevrimiçi platformlar aracılığıyla haberler, fotoğraflar, videolar, metinler ve içerik paylaşımını sağlayan web siteleri ve uygulamaları kapsayan bir kavramdır. Bu platformlar, katılım ve içerik paylaşımı üzerine odaklanmıştır ve demokratik bir katılım ortamı sunarlar. Sosyal medyanın geleneksel medyadan önemli bir farkı, kullanıcıların kendi fikirlerini ve yorumlarını özgürce paylaşabilmeleridir (Büyükaslan ve Kırık, 2013, s. 74).

Web 2.0'ın teknoloji ve ideoloji temelli geliştirilen, kullanıcı kitlenin içerik üreten, içerek değiştiren imkânlara dayalı internet verilerini kullanan uygulamalara sosyal medya uygulamaları denilmektedir (Kheirkhah, 2021, s. 62). Web 2.0 teknolojisine başka bir ifade ile sosyal medya teknolojisi de denilmektedir. Teknoloji kullanılarak yapılan ve bireylerin etkileşimini daha da artıran, kitleler oluşturan,

kitlelerin birleşerek yeni projelere üretmesine araç olan uygulamalar sosyal medya diye adlandırılır (Harmancı, 2021, s. 5).

Sosyal medya kullanımında bireyler paylaşımlarını yaparken kendi istek, arzu ve ilgi alanları doğrultusunda hareket etmektedir. Sosyal medya araçları ile ayrı bir kimlik oluşturabilirken, bu noktada kullanıcı adı, takma ad vb. olarak kimliklerine isimlendirme yapabilmektedirler. Oluşturulan bu kimlikler ile birey başka bir psikolojik kimlik gibi hareket edebilmekte, daha cesur veya aslında söyleyebilmekte çekindikleri veya normal hayatta paylaşmaktan kendini geri çektiği alanlarda paylaşım yapabilmektedir. Yapılan paylaşımları dikkate aldığımızda gerçek ve doğru bilgiye ulaşma noktasında internet oldukça farklı imkânlar sunmaktadır. Bilgiye erişimde, internet uygulamaları, sözlük siteleri, blog yazıları, forumlar ve sanal ortamda bulunan haber kanallarının etkisi büyüktür. İçerik üretici ve kullanıcılara geniş bir bilgi havuzunu oluşturan bu araçlar bilginin yayılımını sağlamaktadır (Anduiza vd., 2009, s. 865).

Kaplan ve Haenlein, sosyal medyayı, kullanıcıların içerik üretebildiği ve bu içeriğin Web 2.0 temelleriyle değiş tokuş edilebildiği, internet verileri kullanılarak teknolojik ve ideolojik olarak kullanım alanı bulunan programlar olarak ifade etmektedir (Kaplan ve Haenlein, 2010, s. 59). İnternetin başlangıçta belirli ihtiyaçlar doğrultusunda ki bunlar hem siyasi hem de askeri nitelikler olarak kapalı bir sistem olması ve ilerleyen zamanda evde, sokakta, okulda, parkta gibi sosyal hayatın her alanına yayılan uygulamalar arasında en yaygın olarak kullanılan bölümün sosyal medya platformları olduğunu rahatlıkla belirtilebilir. Onat (2010), sosyal medyayı, kullanıcıların bilgi, görüş ve ilgi alanlarını paylaşarak etkileşim kurmalarına izin veren çevrimiçi araçlar ve web siteleri olarak tanımlar. Dahası Onat (2010) sosyal medyayı, bireyin kendi çalışma veya arkadaş grubunu seçebilmesini, paylaşmak istediği materyalleri düzenleyebilmesini, ekleyebilmesini veya kaldırabilmesini sağlayan, paylaşımları istediği kişilerle paylaşabilmek için linkler veya bağlantılar oluşturabilen bir ortam olarak açıklamaktadır (Yücesoy, 2017, s. 18 - 19).

Sosyal medyanın kavramsal açıdan değerlendirilmesinde net bir tanımını yapmak oldukça zordur. Pozitif bilimlerde tanımlara, net ve kesin sonuçlara ulaşılabiliyorken, sosyal bilimlerde, insanın ve toplumun değişkenliğinin yanı sıra farklı psikolojik etkenler göz önüne alındığında, sosyal medyanın herkesçe kabul edilen evrensel bir tanımının yapılması bir hayli zordur. Bu noktada tümevarım

yöntemi ile değerlendirme yapacak olursak geleneksel medya araçlarından farklı olarak sosyal medya insanı karşılıklı iletişim noktasında sisteme dâhil ettiği için sosyal uygulamaların karşılıklılık boyutunda birbirinden kavramsal olarak ayrılmaktadır. Bu nedenledir ki bazı araştırmacılara, akademisyenlere göre farklı şekilde kavramsal olarak tanımlamalar yapılmaya çalışılmıştır.

Sosyal medya terimi, gündelik sosyalleşme amacının yanı sıra farklı hedef ve kullanım biçimleriyle tanımlanarak çeşitlilik göstermiştir. Bu çerçevede, sosyal medya; internet tabanlı platformlarda çalışanların meslektaşlarıyla veya kurum içindeki herkesle iletişim kurabildiği, istediği kişileri kendi kişisel adres defterine ekleyip çıkarabildiği, gönderilen ve alınan mesajları düzenleyebildiği, bağlantılar paylaşabildiği, bu faaliyetleri istediği yerde ve zamanda özgürce gerçekleştirebildiği bir platform olarak tanımlanmaktadır. Kısacası, kullanıcıların geniş bir kesim tarafından erişilebilir ve adapte edilebilir olmasıyla dikkat çeken bu yeni web teknolojisi, iki yönlü etkileşim sağlayan iletişimi temsil etmektedir ve bu nedenle "sosyal medya" olarak adlandırılmaktadır. (Yücesoy, 2017, s. 19).

Tablo 3. Sosyal Medya Tanımları (Tam, 2020).

Tanım	Kaynak
Sosyal medya, internet üzerindeki uygulamalar aracılığıyla kullanıcıların içerik üretme imkânı sağlayan ve aynı zamanda ideolojik mesajlar ileten Web 2.0 teknolojisine dayalı platformlardır.	Kaplan ve Haenlein, 2010: 61
Sosyal medya, olumlu ve olumsuz yönleriyle birlikte bireylerin kişisel etkileşimlerini sağladığı, sosyal bir platformdur.	Baruah, 2012: 1
Sosyal medya, bireylerin çevrimiçi kaynakları kullanarak video, fotoğraf, metin, fikir, mizah, haber gibi içerikleri paylaştığı platformları ifade eder. Bu platformlar; bloglar, vloglar, sosyal ağlar, mesaj panoları, podcast'ler, genel yer imleri ve vikiler gibi çeşitli kaynakları kapsar.	Drury, 2008: 274
Sosyal medya, internet veri tabanını kullanan uygulamalar ile ilgili net şekilde ifade etme sorunu ile karşılaşmaktadır. Sosyal medya ile ilgili olarak dinamik bir teknolojik yapının varlığı sürekli yeni gelişmeler sunmaktadır. Bu yeni araçlar hızla tanıtılmakta ve kullanılmaktadır. Bu durum, yeni olanın hızla eskimesine ve popüler olanın sürekli olarak kendini yenilemesine yol açmaktadır. Sosyal medya, sabit bir yapıya sahip olmadığı ve sürekli değişkenlik gösterdiği için yapılan tanımlamalar geçici bir nitelik taşımaktadır.	Lomborg, 2015: 1
Mevcut müşteri tabanını korumak ve potansiyel müşterilerin dikkatini çekmek amacıyla sosyal medya platformlarından faydalanılmaktadır. Bu platformlar, ürünlerin, hizmetlerin, bütçelerin ve iş planlamalarının önemli bir parçası haline gelmiştir.	Lal vd, 2020: 14
Sosyal medya, hedef kitleleri etkileyerek, ilgili davranış ve tutum değişikliklerini gerçekleştirmek için viral pazarlama stratejileriyle kullanılır.	Shareef vd, 2019: 66

Tabloda da görüldüğü üzere sosyal medyanın dinamik yapıda olması onu tanımlamada zorluklara neden olmaktadır. Araştırmacıların farklı bakış açılarını düşünürsek sosyal, ticari ve iletişim boyutlu birçok şekilde ele alabilmekteyiz.

Sosyal medya tanımları görüldüğü üzere farklılıklar içermektedir. Kategorize edecek olursak sosyal medya sınıflarını aşağıdaki şekilde belirtebiliriz (Kaplan, 2021):

- İletişim Yöntemi Olarak: Sürekli iletişimin sürdürüldüğü, internet temelli ve etkileşimli sosyal platformlar aracılığıyla gerçekleştirilen iletişim sistemidir.

- Yaşam Alanı Olarak: Çevrimiçi uygulamaların ve materyallerin yer aldığı, bireylerin buralarda birbiriyle iletişim kurdukları sanal dünyadır.

- Ticari Araç Olarak: Günümüzdeki pazarlama yöntemlerinin en faydalı yollarından biri sosyal medya uygulamalarıdır. Her uygulama kendi başına bir pazarlama yöntemidir. Ayrıca sosyal medya uygulamaları çok etkin bir reklam alanı olabilmektedir.

- Yayın Platformu Olarak: Geleneksel medya araçları teknolojinin gelişmesi ile göz ardı edilirken sosyal medya uygulamaları ile de televizyon gibi araçların önüne sosyal medya uygulamaları geçmektedir.

- Sektör Olarak: Sosyal medya günümüzde yeni iş kolları üretmiştir. Bunlar sosyal medya uzmanlığı, bloggerlar, ajanslar, reklam kanalları gibi diğer sektörlerde çok farklı bir alan olmuştur.

Modern dünyada teknolojik yeniliklerin etkisiyle her şey, enformasyon teknolojileri ile ilişkilendirilmiştir. Sosyal medya, enformasyon teknolojileri ile birlikte ayrı bir alan olarak ortaya çıkmış ve toplumda iletişim araçlarıyla kurulan ilişkiden daha derin bir anlam ifade etmeye başlamıştır. Bu durum, sosyal medyanın etkisinin sadece medya teknolojilerinin dönüşümüyle sınırlı kalmayacağını göstermektedir (Akgül, 2017, s. 74).

Sosyal medya kavramını incelerken birçok tanımsal ifade olduğunu görmüş bulunmaktayız. Sosyal medyanın daha iyi anlaşılabilmesi adına geleneksel medya kavramına ve karşılaştırmasına yer vermemiz okuyucu açısından daha faydalı olacaktır. Medya, iki temel şekilde tanımlanabilir: birincisi, tek yönlü iletişim olanakları sunan geleneksel medya kaynakları olan yazılı ve görsel medya; ikincisi ise iki yönlü iletişimi mümkün kılan, yeni iletişim teknolojilerinin ve bilgi sistemlerinin geliştirildiği yeni medya. (Karaca, 2019, s. 52).

Geleneksel medya genellikle tek taraflı içerik sunumu sağlarken, sosyal medya kullanıcıları arasında çift taraflı bir sunum sağlar. Zaman ve mekân kısıtlamalarının olmadığı sosyal medya platformları, kullanıcıların fikirlerini paylaşmasına ve etkileşimde bulunmasına olanak tanır (Büyükaslan ve Kırık, 2013, s. 74-75). Scott'a göre sosyal medya, adına rağmen geleneksel medyadan farklı niteliklere sahiptir. Temel farkı, kullanıcı ve içerik üretici fark etmeksizin herhangi bir kişinin sosyal

medyada paylaşılan bir konu hakkında yorum yapabilmesi, içerik oluşturabilmesi ve kendi fikir ve istekleri doğrultusunda katkı vermesi olarak belirtebiliriz. Çeşitli içerik türlerine dayanan kullanıcı odaklı iletişim hizmetlerini kapsayan, sosyal ağlar ve medya platformlarını sosyal medya ifade eder. Dikmen'e göre, sosyal ağlar, kullanıcılara çevrimiçi profiller veya kişisel web sayfaları oluşturmak, kişisel bilgilerini paylaşmak, yeni arkadaşlar edinmek ve mevcut arkadaşlarla iletişim kurmak, farklı etkinlikler düzenlemek gibi imkânlar sunan web siteleridir (Kheirkhah, 2021, s. 62).

Sosyal medya ile geleneksel medyanın birbirinden ayrılan ve günümüzde karşı karşıya olduğumuz mecranın esas özelliklerine vurgu yapan diğer faktörlere de değinmek gerekir. Örneğin, geleneksel medyanın yayınlanmasında tek taraflı bir sistem olduğu için yayın tarihi ve saati bir program dâhilinde işlerlik kazanmaktadır. Geleneksel medya araçlarından gazeteler, bugünün gündemini veya konularını yarınki basıma yetiştirerek o gün için basılır ve tüketiciye sunumunu sabahın erken saatlerinde yapılması sağlanır. Sosyal medyada ise böyle bir durumla karşılaşılması olası değildir. Çünkü mobilite mevcuttur. Kullanıcılar istedikleri an hızlı ve kolay şekilde sosyal medya içeriklerine ulaşabilmektedir. Geleneksel medyada içeriklere ulaşım bölgesel olarak değişiklik gösterebilirken sosyal medyada böyle bir konu ile karşılaşılmamaktadır. Bu nedenle yeni medya kullanım araçlarında oluşan değişiklikler bilgisayar, telefon, tablet gibi bilgiye ulaşmada yazılı, görsel, sözlü ve videolarla karşımıza çıkarken geleneksel medya araçlarını da etkilemektedir (Kheirkhah, 2021, s. 60-61).

Geleneksel medya ve sosyal medya ayrımına baktığımızda kullanım amaçları doğrultusunda da farklılıklar mevcuttur. Kullanım amacına göre farklı platformlara yönelen bireyler, sosyal medyayı gelir elde etmek amacıyla kullanan bireylerden farklılaşmıştır. Geleneksel medyada gelir elde etmek için tek taraflı bir yönelim mevcutken, sosyal medyada insanlar günün gerekliliklerini teknolojik anlamda yerine getirerek ve gündemi takip ederek gelir elde edebilmektedir.

Geleneksel medya ve sosyal medya arasında farklılıklar mevcuttur. Bunlara değinecek olursak geleneksel medyada;

- İleti tek yönlüdür ve karşılıklı etkileşime olanak sunamaz,

- Bugünün gündemini yarın sunabildiği veya televizyon gibi araçlarla belirli saatlerde verebildiği için geri bildirim almak sınırlıdır,
 - Maliyet açısından ise yüksek olarak görülmektedir, basımı yapılan veya televizyon – radyo gibi kanallarda sunulan içerikler için değişiklik yapılamaz,
 - Mekân ve zaman ayırımından bağımsız değildir, belirli saatlerde içerikler üretilir, arşiv işlemleri oldukça zordur,
 - Kitlelere hitap edilmesi planlanır ve denetim mekanizması sıkıdır.
- Sosyal medyada ise;
- Karşılıklı iletişim mevcuttur ve içerik üreticileri birbirleriyle etkileşim içindedir, anlık ve hızlı geri bildirim verilmesine imkân tanımaktadır,
 - Maliyet açısından düşük olarak görülmektedir, kullanıcılara sunulan içerik değiştirilebilir, kaldırılabilir veya güncellenebilir
 - Belirli bir kitle için içerik üretilmez, anında ve hızlı olması esastır, arşiv işlemleri kolaydır ki özellikle günümüzde bulut sistemlerin varlığı veya harici depolama sistemlerinin olması daha da kolaylaştırmaktadır,
 - Denetim mekanizması duruma göre azdır diyebiliriz (Kaya, 2021).

Sosyal medya, iletişim aracı olarak geleneksel medyadan daha katılımcı, iletişim düzeyi yüksek sosyal medya farklılığı görülmektedir. İletişim türü olarak da tek yönlü kitle iletişiminden hem kitle iletişimi hem de kişilerarası diyalog esaslı iletişim oluşmaktadır. Siyasal açıdan geri bildirim düşüken sosyal medya iletişiminde ki Twitter gibi araçların etkileşime önem vermesi ile yüksektir. Geri bildirim siyasal seçkinler açısından oldukça önemlidir çünkü vatandaşların bireysel veya kitlesel olarak istekleri, düşünceleri burada dikkat çekmektedir. İletişim maliyeti açısından yüksek maliyetlerden düşük maliyetlere ulaşılmıştır. Bu bağlamda siyasette çok önemli bir konu olan mitingler, toplu görüşmeler, seçmen kitle olarak vatandaşların bir meydana toplanması yüksek maliyet içerirken sosyal medya araçları ve Twitter gibi araçlar saat, zaman ve coğrafya ayrımı gözetmeksizin katılım sağlanabilecek düşük maliyetli oluşumlardır.

Geleneksel medya ve sosyal medya içerik üreten ve kullanan kitlelerce de farklılıklar göstermektedir. Geleneksel medyada bireyler daha çok kullanan, tüketen taraftadır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde asimetrik bilginin varlığı halinde bunun önüne geçme, denetim mekanizmasının zayıflığı söz konusudur. Sosyal medyada ise bireyler hem kullanıcı hem de üreten konumda olduğu için anlık bilginin ve asimetrik

bilginin varlığı halinde daha hızlı doğru olana ulaşma ve denetim mekanizmalarının varlığı söz konusu olabilmektedir. Bireylerin kullanıcı ve üretici olması denetim mekanizmasını da bireyselliğe indirgeyebilmektedir.

Siyasal seçkinlerin iletilerini/mesajlarını üretici pozisyonunda hali hazırda direkt kitlelere ulaştırması da sosyal medyada çift yönlü olmaktadır. Bu noktada istikrar – istikrarsızlık anlamında daha dikkatli, dinamik yapıya uygun hareket etmelerini sağlamaktadır. Var olan istikrarlı sistemi sürdürülebilir kılma anlamında güncel mesajlarını, siyasal anlamda propaganda – haber vb. diyebiliriz sosyal medya kanalıyla iletmelemleri mümkün gözükmelemektedir. Aksi durumda da hızlı aksiyon alma anlamında geleneksel medya ile sosyal medya farklılıkları karşımıza çıkmaktadır.

Genel olarak baktığımızda sosyal medyanın birçok farklı tanımı mevcuttur. Sosyal medyanın bizim araştırma konumuzu değerli kılmasındaki rolü iletişim tarafıdır. Bireysel iletişime olanak tanıdığı kadar kitlesel iletişime de olanak tanınması ve sanal kimlikler üzerinden bireylerin ifade biçiminde değışiklere dahi imkân vermesidir. Sanal kimlikler ile oluşturulan ortamlarda fikirlerini paylaşan bireyler aslında sanal bir kamusal alanın varlığına imkân sunmaktadır. Ortak kanaat, fikir oluşumlarında siyasal iktidarın davranış biçimi sosyal medya ve istikrar bağlamında etkide bulunmaktadır. İktidar sahipleri baskıcı ve kısıtlayıcı davranış sergilediği konularda anlık ve hızlı bilgi yayılımı ile kitlelere müdahale etmektedir. Bu da beraberinde huzursuzlukların, hoşnutsuzlukların olduğu bir ortamı meydana getirmektedir. İfade özgürlüğü esasına göre hareket eden kitleler ile iktidar sahipleri arasında güç kullanma durumu olması ise siyasal istikrar kavramımıza etki etmektedir. Bu müdahale ile sosyal medyada bulunan kamusal alanın dönüşümü mevcut olacaktır ve ilerleyen bölümde de bahsedeceğimiz üzere sanal kamusal alanın varlığı ve tanımına yer verilecektir.

3.3. Sosyal Medyanın Özellikleri

Sosyal medya, paylaşılan mesajların, fikirlerin ya da içeriklerin aynı anda diğer kullanıcılarla paylaşılmasını sağlayan platformlardır. Bu platformlar üzerinde gerçekleştirebileceklerimizin limiti oldukça geniştir. Kullanıcılar bilgiye erişmekle kalmayıp, aynı zamanda bilgiyi üreten konumda da yer alarak bilgi edinme sürecini etkileyebilmektedir. Bilgilerin daha hızlı bir şekilde geniş kitlelere ulaşmasında

yaşanan gecikmelerin ve iletilerin aktarımındaki sorunların azalması, sosyal medya araçlarının bireyleri etkileme sürecini daha kolay hale getirmektedir. Hedef kitlenin niteliksel ve niceliksel özelliklerine dayalı olarak sınıflandırılması, sosyal medya araçlarında mümkündür ve bu bilgi doğrultusunda hedef kitlenin istekleri ve beklentileri dikkate alınarak özelleştirilmiş iletiler oluşturulmaktadır. Bu yöntemle, siyasi veya ekonomik mesajların nasıl oluşturulacağına dair bilgi edinilmekte ve mesajların hazırlanmasında sosyal medya platformlarının yapısal ve teknik özelliklerini anlamak önem arz etmektedir. Hedef kitle ve sosyal medyanın özellikleri göz önünde bulundurularak planlanan iletilerle etkili iletişim kurulabilir (Karaca, 2019, s. 40-41).

Sosyal medyanın özellikleri katılım, şeffaflık, iletişim, topluluklar, bağlılık, çevrimiçi kültür oluşturma, yeni etki alanları oluşturma ve içerik üretme gibi farklı kategoriler altında tanımlanmaktadır (Yücesoy, 2017) ve aşağıda detaylı açıklanmaktadır.

- Katılım: Sosyal medya katılımı, geleneksel medya türlerinden farklı bir şekilde iletişimi başlatan veya devam ettiren bireylerin katılımını sağlayan ve anlık geri bildirimlerle iletişimi sürdürmesini sağlayan özelliktir.

- Açıklık: Sosyal medya platformlarının büyük çoğunluğu genel kullanıcılara açıktır. Bu platformlarda katılımcılar, kendi gruplarındaki veya dışındaki kişilerin paylaşımları hakkında yorum yapabilir, beğeni gösterebilir ve fikirlerini paylaşabilir; hatta bazen basit oylama veya anketlere katılabilir.

- Konuşma: Sosyal medya etkileşimli ve çift yönlü bir iletişim ortamı oluştururken geleneksel medya, tek taraflı ve tek yönlü iletişim sunmaktadır.

- Topluluklar: Sosyal medya ortak veya yakın düşünce, ilgili konular ve grup olarak arkadaşlıkların yanı sıra bireylerin kişisel gündemini (siyaset, yaşam, aile, hobiler, ilgi alanları vb.) topluluk gündemine taşıyarak etkileyebilmektedir.

- Bağlı Olmak (bağlanmak) ve sanal (online) kültür oluşturma: İnternetin etkisiyle, sosyal medyanın gelişmesi, yayılması ve sanal kültürün gelişimi için çeşitli web siteleri ve çevrimiçi ya da çevrimdışı uygulamaların kullanımı büyük önem taşır.

- Yeni Etkileyenler Tabakası Oluşturma: Sosyal medya, bireylerin varlığıyla beraber, önceden sınırlı bir grup tarafından kontrol edilen yayın yapma hakkının

önemli ölçüde sarsıldığı ve bu hakkın toplum içinde bireylere geçtiği bir platform olarak görülebilir. Bu bağlamda, bireyler sosyal medya aracılığıyla toplum gündemini etkileme gücüne sahip hale gelmiştir.

- Medyada İçerik Oluşturma: Sosyal medyanın uygulamaları ile kullanımı kolay araçlar sayesinde, insanlar içerik hazırlamak, fotoğraf, video, ses, doküman gibi çeşitli içerikleri kolayca üretmek ve paylaşmak için fazla eğitime veya bilgiye ihtiyaç duymadan bu süreçleri başlatabilmektedirler.

Bireyler, yeni teknolojik ürünler ve sosyal medya platformları ile dünyadaki olaylar hakkında bilgi sahibi olabiliyor, bilgiyi dünya ile paylaşıyor, kendilerini kendi iç dünyalarındaki şekilde sanal kimlikler ile sunabiliyor, ekonomik olarak fayda sağlayabiliyor ve hatta iş kurabiliyor ya da mevcut işlerini reklamlar vererek geliştirmesine katkı sağlıyor (Kaya, 2021, s. 68). Bizim içinse önemli unsur dünyadaki iletişimin bu denli kolaylaşması ve hızlı, anlık olmasına müsaade etmesidir. Öyle ki bilginin yayılma hızı düşünüldüğünde ortak kanaat etrafında toplanma ve karar alma mekanizmalarına seslerini duyurma anlamında önem teşkil etmektedir.

Sosyal medyanın, günden güne kendini yenileyen, dinamik bir yapı olduğu dikkate alınırsa tam manada tanıımı yapmak ve özelliklerini saymakta zorluk çekilmesi normaldir. Dijital etkinliklerin bütününde göreceğimiz üzere teknolojiye günlük gelen güncellemeler, yeni oluşturulan sosyal medya uygulamaları veya yeni oluşan bir trend sosyal medya alan yazınına yeni bir özellik getirebilmektedir. Ancak genel anlamda belli başlı özellikleri mevcuttur. Bu özellikleri sayarken eski yöntemlerden farklı veya aynı bazı özelliklerini mukayeseli olarak vermek daha anlamlı bir bütün halinde anlatılmasına katkı sağlamaktadır.

Genel olarak sosyal medyanın özelliklerini aşağıdaki maddelerle sıralayabiliriz (Kaplan, 2021):

- Sınırlı zaman ve mekân engelleri olmaksızın kullanıcıların içerik paylaşımı ve tartışma yapabilmesine dayanan bir internet uygulama zinciri olarak tanımlanabilir.
- Kullanıcılar oluşturdukları içerikleri internet ve mobil platformlarda kolayca yayımlayabilmektedirler.

- Kullanıcılar diğer bireylerin paylaştıkları bilgiyi, içerikleri görme ve yorumlarını takip edebilmektedir.

- Sosyal medya platformlarında, kullanıcı kitle kendi ilgi alanları doğrultusunda paylaşım yapan kullanıcıları takip edebilmektedir ayrıca başka kullanıcılar ile istekleri doğrultusunda takip edilebilmelerine izin verebilmektedir.

- Sosyal medya, belirli kuralların sınırladığı iletişim yerine daha samimi bir diyalog mantığına dayanan bir platform olarak öne çıkar.

Bu özelliklerin yanı sıra başka bir araştırmacının sosyal medyanın özelliklerine değindiği ve farklı bakış açısıyla katkı sağlaması mevcuttur. Böylece diğer özellikleri şöyle sıralamak mümkündür (Harmancı, 2021):

1. Sosyal medyanın maliyeti oldukça düşüktür veya genellikle ücret istenmez.
2. Sosyal medya, geniş kitlelere erişimi kolaylaştırır.
3. Sosyal medya platformları kullanma esasına göre oldukça basittir.
4. Sosyal medya kullanıcıları içerik güncelleyebilirler.

Sosyal medyanın görüleceği üzere birbirinden farklı birçok özelliği mevcuttur. Kendini sürekli yenilemesi ile de yeni özellikler kazanması söz konusudur. Oluşturulan yeni uygulamalar, toplumsal iletişim sisteminin farklılaşması sosyal medyanın özelliklerini etkilemektedir. Kişilere anlık ulaşım sağlamasından dolayı yeni özelliklere aktif kullanıcıların daha hızlı adapte olması söz konusudur.

Değerlendirme yapmak gerekirse sosyal medyanın özelliklerine değinerek sosyal medya ile neler yapabileceğimiz konusunda farkındalığımızı artırmak istedik. Sosyal medyanın kitlelere hitap etmesi, bilgi yayılımının hızlı, anlık ve kolay olması en dikkat çekici özelliklerindendir. Öyle ki siyasal istikrarsızlığın sosyal nedenlerinde de değinildiği üzere vatandaşların huzursuzluk ortamında protestolar yer verdiği görülmektedir. Bu ve buna benzer durumlarda vatandaşlar ortak fikir doğrultusunda sosyal medyanın özelliklerini kullanarak dünyanın her yerinde bulunan kullanıcılara ulaşabilmekte, ortak hareket edebilmektedir. Böyle durumlarda siyasi güç sahipleri ülke yönetiminde siyasal istikrarsızlığın önüne geçebilmesi adına yine sosyal medyada bilgilendirme yapabilmekte ve ortamı siyasal alan gibi kullanabilmektedir. Bu doğrultuda sosyal medyanın özellikleri istikrar açısından oldukça etkilidir. Sosyal

medyanın özelliklerinden bahsettik, şimdi de sosyal medyanın avantajları ve dezavantajlarına değinmekte fayda vardır.

3.4. Sosyal Medyanın Avantajları ve Dezavantajları

Sosyal medya avantajları ve dezavantajları olan sanal bir mecradır. Sosyal medya ile sağlık, ekonomik, iletişim, eğitim gibi birçok konuda toplumun ilgi alanları doğrultusunda, farklı lokasyonlardaki insanları tanıma ve onların kültürlerinde olan konuları öğrenme açısından çok fazla farklılıklardan meydana gelen sanal mecra bireylerin hizmetine girmiştir (Çalışkan ve Mencik, 2015, s.263).

Sosyal medya avantajlarından eğitim alanında getirdiği yenilikler ve kullanım araçları konusunda da avantajlar sağlamaktadır. Sosyal medya teknolojileri, öğretmenler ve öğrencilere içerik sunma ve almayı kolaylaştırarak ortak bir bilgi paylaşım platformu sunar. Bu sayede coğrafi sınırların ötesinde öğrenme imkanı sağlar, öğrencilerin çevrimiçi iş birliği becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur (Himmetoğlu, 2021). Sosyal medyanın bu avantajını uygulamaya aldığımızda devlet olarak dikkat edilmesi gereken bazı hususlar vardır. Bu da eğitimde fırsat eşitliği çerçevesinde her bir öğrencinin maddi imkânları göz ardı edilmeyerek dijital/teknolojik anlamda desteklenmeli, coğrafi ayırım gözetilmeksizin internet alt yapısının sosyal devlet politikasına uygun şekilde verimli olmasına olanak sağlanmalıdır. Öyle ki corona virüs döneminde tüm dünyaya yayılan salgın hastalık döneminde herkes dışarı çıkma yasakları ile karşı karşıya kalmıştır. Sosyal medya avantajıyla eğitimde yenilikler oluşturularak sosyal medya araçları kullanılarak eğitimlere devam edilmiştir.

Sosyal medyanın ekonomik avantajları olarak satıcı ve alıcı arasında sanal bir ortamda buluşma olanağı sunmasıdır. Satıcıların sosyal medyayı reklam broşürü olarak kullanması, tüketicilerin ise kolaylıkla ürünleri görebildiği, yorumlara bakarak fikir sahibi olabildiği bir ortam yaratmıştır. Bu da kullanıcıları pazarlama yöntemlerinde çok farklı bir yöntemle karşı karşıya bırakmıştır. Hatta öyle ki ekonomik avantajlarından farklı bir konu olarak işverenlerin işçi bulmak için iş arayanların ise iş bulabilmesi için başvurdukları bir mecra olarak da avantaj sağlamaktadır. Sosyal medya araçlarında kullanıcılar ortak uygulamalar ile birbirleriyle iletişime geçerek iş gücü piyasasını da olumlu etkilemektedir.

Sosyal medyanın siyasal avantajlarından bahsetmek gerekirse seçimlerde sosyal medya kullanımıyla seçmen katılımında artış saptanmıştır. Sosyal medya mecralarındaki kullanıcıların aktif olarak kullanıp paylaşım yapan arkadaşlarının seçim ve oy vermeyle ilgili paylaşımlarının şahsi oy vermeye katılım ve tercihlerinde etkili olduğunu düşünülmektedir. Strickland, sosyal medyanın politik değişimi kolaylaştırdığını söylemektedir. Dinamik kullanılan çevrimiçi ağlar, topluma bilgiyi yayma ve harekete geçirmenin hızlı ve ucuz bir yöntemi olduğunu düşünmektedir (Himmetoğlu, 2021, s. 71). Sosyal medyanın seçmenler tarafından aktif kullanımı bir savunucu/ taraf olan kesimin düşünce ve programlarını tek başına paylaşmasından çok kitlelerce yani aktif kullanıcılarının da paylaşım yapması ile geniş kitlelere ulaşılabilirlik hususunda da avantaj sağlamaktadır. Vatandaşlar tarafından bu şekilde bir avantaj sağlarken siyasal seçkinler tarafından bir miting alanı gibi kullanılması, kendi projelerini ve fikirlerini tanıtılabileceği bir sanal mecra olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tek tek sayılamayacak kadar çok fazla olumlu tarafları görülen sosyal medyanın başka bir yönü ise dezavantajlarıdır. Sosyal medya platformlarının kullanım alanının genişlemesiyle birlikte çok fazla birey, vaktinin büyük bir çoğunluğunu bu platformlarda geçiriyor. Unesco yaptığı bir araştırmada, ülkemizde kitap okuma oranı oldukça düşük seviyelerdedir. Bilimle ilgilenen genç sayısının az olduğu da dikkate alınırsa, sosyal medyanın bu durumun oluşmasında önemli bir rol oynadığı söylenebilir. Önemli olan, internetin ve sosyal medyanın sunduğu imkânlardan doğru şekilde yararlanmayı öğrenmek ve olumsuz etkilerinden korunmaktır (Çalışkan ve Mencik, 2015, s.264).

Sosyal medya kullanımlarında fazla zaman geçirmek bireylerin asosyalleşmesine neden olmaktadır. Bireyler sosyal medya kullanımlarını artırdığı zaman aralıklarında normal hayatta karşılıklı ve sağlıklı kuracakları ikili ilişkileri kuramamaktadır. Nitekim ilişkiler bazında düşündüğümüzde sağlıklı bir iletişimin sürdürülebilir olduğu düşünülemez. İnsanlar empati yeteneğinden yoksun, öfkeli, nefret içerikli duygulara bürünebilmektedir. Sosyal medyadaki kurulan arkadaşlıklar, yakınlıklar ortak bir paydada buluşma anlamında zayıf temel bağlara dayanmaktadır. Sosyal medya platformlarında oluşan iletişim ve yakınlık çoğu zaman kontrol mekanizmasının dışında bir ortam haline dönüşebilir. Bu platformlar saldırgan ve şiddete meyilli insanlara da açıktır (Himmetoğlu, 2021, s. 72). Bundandır ki sosyal

medya platformlarını kullanırken dezavantaj olarak gördüğümüz unsurları dikkate almalıyız bu da iletişime geçilen kişi ya da grupları tanıdığımıza dikkat ederek yapabiliriz.

Sosyal medyada oluşturulan içeriklerin çok hızlı bir şekilde birçok kişiye ulaşarak yayılması, sosyal medyada çok fazla vakit harcanması, devamında olumsuz alışkanlıklar edinilmesi ve bağımlılığın oluşması, özellikle genç bireyler tarafından sıklıkla kullanılması onların zamanla asosyalleşmesine neden olmaktadır. Gerçek kimliklerini saklayarak işlem yapan bireylerin sanal kimliklerce yapılan işlemlerinde tehlikeli işlemlere karşı da savunmasız durumda kalabilmektedir. Ve ayrıca doğru olduğu kesinleşmemiş bilginin mevcut olduğu ortamın fazlalığı, fazla vakit geçirmekten kaynaklanan sağlık problemleri sosyal medyanın dezavantajlarından sayılabilmektedir (Harmancı, 2021).

Kısaca sosyal medya teknolojinin gelişmesiyle varlık bulmuş ve günümüzde daha da gelişerek büyük ve hızlı bir yol almaktadır. Sosyal medyanın kullanım amacına ve yöntemine göre görüldüğü üzere avantaj ve dezavantajları mevcuttur. Eğitim, sağlık, ticaret, iletişim, sosyal ve birçok alanda olumlu yönleri varken bunları aşırı derecede kullanmak, doğru olmayan bilginin varlığını kontrol etmeden inanarak işlem yapmak, yanlış kişilerle iletişim kurmamızı engelleyen mekanizmanın olmaması da dezavantajları olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.5. Sosyal Medya Aracı Olarak Twitter

3.5.1. Twitter Kavramı

Sosyal medya aracı olarak Twitter uygulamasının önemi bireylerin kendi görüş, fikir ve düşüncelerini merkeziyetsiz bir yapıda lokasyon ve konumdan uzak bir şekilde sunabilmesidir. Aslında sosyal medya aracı olarak Twitter'ın önemli bir işlevi olarak bireylerin bir şekilde fikirlerini sunması devamında kamusal alanı oluşturmasındandır.

Mikroblog, kullanıcılarının çok kısa metinler yazmasına fırsat veren blogların bir alt türüdür. Herkesin okuyabilmesi ve istenilen yerde istenilen şekilde paylaşım yapılması için sınırlı sayıda karakterle oluşturulan *mikrobloglar*, kısa içeriklerin kullanıcılar arasında anlık paylaşılması olarak tanımlanabilir (Mazrek, 2022, s. 48).

Twitter, Jack Dorsey, Evan Williams ve Biz Stone tarafından 21 Mart 2006 tarihinde kurulmuş ve misyon olarak bireylere fikirlerini, düşüncelerini ve bilgiyi anlık, hızlı şekilde hiçbir sınırlama olmaksızın üretip, bunu sanal ortamda paylaşabilme unsuruyla ortaya çıkarmışlardır. Twitter’da paylaşılan mesajlara “tweet” adı verilmektedir ve oluşturuldukları ilk zamanlarda 140 karakter olarak sınırlandırılmıştır. Daha sonra ise 2017’de tweet mesajlarının karakter sayısı 280’e çıkarılmıştır (Mazrek, 2022). Twitter, en zengin girişimciler kategorisinde bulunan Elon Musk tarafından Ekim 2022 tarihinde satın alınmıştır (Özlen, 2023, s. 21).¹

Twitter’ın birden farklı alanda faaliyet göstermesi, bireylerin ilgi alanlarına göre yönelim göstermesi ve uygulama pratiklerinde kolaylık sağlaması gelişimi açısından önem kazanmıştır. Twitter yeri geldiğinde ticari anlamda iş yapan kişilerce pazarlama ve reklam faaliyetleri için bir araç olarak görülebilmektedir. Yeri geldiğinde ise kültürel anlamda belirli toplulukların gruplar kurarak ortak ilgi alanları doğrultusunda hareket etmesini sağlar. Siyasetçiler açısından siyaset ile ilgili görev ve ilgi alanı olan kişilerin paylaşım yapmasına olanak sağlar veya bu alanda uzman kişilerin düşüncelerini paylaşmasına olanak verir.

Bireyler Twitter’ı kullanarak kendilerine ait anonim bir kimlik tanımlama işlemi yapmaktadır. Bu da kullanım amacına göre değişmekle birlikte sanal dünyanın kapılarını bireylere açmaktadır. Aslında anonim olarak oluşturulan kimlikleri yani hesapları bireyleri daha güvende hissettirmektedir. Düşüncelerini daha özgürce ifade edebilmelerini sağlamaktadır. Kişilere kendi kimliklerini oluşturma ve onu uygulama fırsatı sunulması, sanal dünyanın hızla ortaya çıkmasına ve giderek yaygınlaşmasına yol açmıştır (Kaplan ve Haenlein, 2009, s. 563-564).

Twitter’ın ortaya çıkışı, insanların düşüncelerini ve güncel bilgileri hızlı ve anlık bir şekilde paylaşma ihtiyacından kaynaklanmıştır. İlk olarak içeriklerin sınırlı sayıda karakterle ifade edilmesine odaklanan platform, zaman içinde büyük bir sosyal medya platformuna dönüşmüştür. Twitter, 2007 yılında hashtag (etiket) # işareti ile sözel, görsel ve video içerikli benzer mesajları tek başlık altında listeyebilme özelliğini hayata geçirmiştir. Bununla birlikte, kullanıcılara tweetleri işaretlemek için favorite (favori), beğenilen tweetlerin kullanıcının zaman tüneline görünmesini

¹ Twitter’ın yeniden markalaşma sürecinde "X" adı değiştirme politikasını takip ederek, abonelik X Blue (ya da sadece Blue) olarak yeniden markalandı ve 5 Ağustos 2023 tarihinde X Premium (ya da sadece Premium) olarak yeniden markalandı.

sağlayan RT-Retweet (yeniden tweetleme) ve @ işareti yoluyla farklı bir kullanıcıdan bahsetmek için mention (söz etme) özellikleri kullanılmaktadır. Söz konusu özellikler, Twitter'daki mesajların etkinliğini artırarak platforma gündemi belirleme gücü kazandırmıştır. Dolayısıyla küresel bir güç haline gelen Twitter'da, kullanıcılar adeta çevrimiçi muhabirlere dönüşmüş, son dakika olayları geleneksel medyadan çok önce Twitter'dan öğrenilebilir duruma gelmiştir (Mazrek, 2022, s. 49).

Twitter'ın bizim için önemli unsuru iletişimi hızlandırması, anlık olarak bilgiye ulaşmaya imkân vermesidir. Twitter, hem özel hem de kitlesel anlamda içerik sunma imkânı tanıdığı için siyasal seçkinlerin de dikkatini çekerek seçim dönemlerinde de çok fazlaca aktif olarak kullanılmıştır. Siyasal seçkinlerin seçim politikalarını, programlarını ve projelerini buradan seçmen kitleye anlık olarak ulaştırabilmesi ise Twitter'ın siyasal alandaki önemini artırmıştır. Araştırma konumuz açısından istikrarlı bir yapının varlığı Twitter'ın sağladığı gibi ifade özgürlüğünün bulunduğu alanlar açısından önemlidir. Twitter'ın kullanım açısından kendine özgü bir dili, kavramları mevcuttur. Aşağıdaki alt bölümlerde bu dil incelenecektir.

3.5.2. Twitter Kavramları

Sosyal medyanın farklı bir uygulaması olarak karşımıza çıkan Twitter'ın kendine özgü kullanım kavramları mevcuttur. Bu kavramlar, Twitter'ın temel işleyişini ve kullanıcıların platformda etkileşimde bulunmasını sağlayan önemli terimlerdir.

Tablo 4. Twitter Kavramları (Karaca, 2019).

Tweet	Twitter kullanıcılarının içerik paylaşımlarını kendi sanal kimliklerinde paylaştığı ve 280 karakter ile sınırlı kısa mesajlardır.
Retweet	Twitter kullanıcılarının başkalarının tweetlerini kendi takipçileriyle paylaşmasına olanak tanıyan bir işlemdir. Bir tweeti retweetlemek, o tweetin içeriğini kendi profilinizde, takipçilerinizle paylaşmanızı sağlar. Bu şekilde, başka bir kullanıcının mesajını beğendiğiniz veya önemli bulduğunuzda, bunu

	kendi takipçilerinizle paylaşabilirsiniz. Retweet, orijinal tweetin altında "Retweet" veya "RT" seçeneğini kullanarak veya tweetin linkini kopyalayıp kendi tweetinizde paylaşarak gerçekleştirilir.
Hashtag	Hashtag'ler, belirli bir konu hakkında tweetlerinizi, gönderilerinizi veya içeriklerinizi diğer kullanıcılarla ilişkilendirmenizi sağlar. Kullanıcılar, aynı hashtag'i kullanan diğer içeriklere kolayca erişebilir ve o konuyla ilgili geniş bir tartışma veya içerik listesine erişebilirler. Bu, içeriğin daha geniş bir kitleye ulaşmasına ve belirli bir konuda paylaşılan tüm içeriğin bulunabilir olmasına yardımcı olur.
Mention	"Bahsetmek" veya "etiketlemek" anlamına gelen "mention", genellikle sosyal medya platformlarında bir kullanıcıyı belirlemek veya ona atıfta bulunmak için kullanılan bir terimdir. Kullanıcı adının önüne "@" işareti konularak yapılan bir bahsetme ile, kullanıcı doğrudan o içeriği görür veya bu içeriğe yanıt verebilir.
Trending Topic	Twitter'daki trend topicler, kullanıcıların en çok konuşulan konuları, anahtar kelimeleri veya hashtagleri belirleyerek oluşturdukları listelerdir. Bu listeler, kullanıcıların o an hangi konular hakkında konuştuğunu, neyle ilgilendiğini ve hangi konuların popüler olduğunu gösterir. Trending topic listelerini inceleyen kişiler, sosyal medyanın hangi konuları gündeme getirdiğini ve kullanıcıların neler hakkında iletişim kurduğunu kolaylıkla gözlemleyebilir. Bu listeler, sosyal medyanın gündem belirleme ve kullanıcıları bir araya getirme özelliğini yansıtır.
Follow	Twitter'da diğer kullanıcıları takip ederek, onların paylaşımlarını kendi akışınızda görebilirsiniz. Takip ettiğiniz kişilerin tweet'leri zaman akışınızda yer alır.

Followers	Sizin hesabınızı takip eden kişilere 'takipçi' denir. Takipçileriniz, sizin paylaştığınız tweet'leri görür ve hesabınızı takip etmeyi tercih eden kullanıcılardır.
Direct Message	Twitter üzerinden başka bir kullanıcıya özel mesaj göndermek için 'Direct Message' yani 'DM' kullanabilirsiniz. DM'ler, sadece alıcı tarafından görülecek şekilde özel olarak iletilir.

Yukarıdaki tabloda Twitter'ın kavramlarının neler olduğu ve ne anlama geldiklerine yer verilmiştir. Sosyal medya araçlarının kullanım alanlarının farklı olması gibi kullanım şekilleri de farklılıklar göstermektedir. Kendi iç kullanımlarında uygulama içi kendi jargonunu bilmek gerekir. Twitterda *tweet*, *hashtag*, *mention* ve *trend topic* kavramları daha çok kişiye değil birden çok kişilere hitaben oluşturulabilir. Takip ve takipçi unsurunu kişiler kendileri belirleyebilmektedir. Sosyal medyada ortak görüş unsurunun olduğu durumlarda kullanıcılar *hashtag* veya *mention* özelliklerini kullanarak herkesin ortak bahsettiği konu üzerinden kendi fikirlerine yer verebilmektedir. Bu da ortak kanaati daha çok yorum gelmesine ve konuyu gündeme taşıma özelliğine oldukça etki etmektedir. Öyle ki toplumsal olaylarda bile kullanıcılar kendi yorumlarını yaparak birçok destekçi bile toplayabilmektedir ve hatta oradaki uygulamalarla toplu şekilde organize olabilmektedir.

3.5.3. Twitter'ın Fonksiyonları

İletişim, insanlar için vazgeçilmez bir unsurdur. En gelişmiş zeki varlıklar olarak insanlar günlük hayatta birbirlerini anlama, duygu ve düşüncelerini ifade edebilme ve hayatın her alanında kullanması bakımından iletişimin önemi yadsınamaz derecede yüksektir. İletişimin sağlanmasında ilk insanlardan günümüze kadar farklı serüvenlerle gelişim göstererek en modern haline ulaşmıştır ve hala gelişim göstermektedir. Teknolojinin gelişimi ile birlikte dünyanın diğer ucundaki insanlara ulaşmak mümkün hale gelebilmiştir.

Sosyal medya araçları gibi Twitter’ın da duygu, düşünce, fikirlerin ve hatta siyasal ideolojilerin yayılmasına yönelik geniş bir imkân sunması, platformun kuşkusuz ifade özgürlüğü açısından kritik bir görev ifa ettiğinin de göstergesidir. Bu yönüyle Twitter, ifade özgürlüğü ile doğrudan ilgilidir (Mazrek, 2022, s. 3).

Kitle iletişim araçları, siyasi mesajların özgür ve doğru bir şekilde kitlelere ulaştırılma görevinin yanı sıra, toplumun siyasi liderlere duyduğu ilgiyi artırmak, kamusal fikirleri açıklamak ve bireylerin görüşlerini etkilemek gibi işlevleri de üstlenir (Öztürk, 2019, s. 11). Öyle ki Twitterki alanlarda bireyler içerik üreticisi konumdayken kendi fikirlerini sunmakta ve bu alanda çok nadirce kısıtlamalar ile karşı karşıya kalmaktadır. Uygulamanın verdiği sınırlı karakter kullanımı dışında ve güç sahiplerinin toplumsal olaylarda müdahalesi dışında ki bunu her ülkede eşit derecede görmek mümkün değildir fazlaca kısıtlamayı görmemekteyiz. Twitter’ın fonksiyonlarına değinecek olursak, aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 5. İşlev Çalışması İçin Analiz Kategorileri (Ulaş, 2021).

FONKSİYON		TANIMLAMA/AÇIKLAMA
Bilgi	Bilgi vermek	Ana işlevi tarafsız bir şekilde bilgilendirmek olan tweetler, konuyu belirtmek, bazı verileri vurgulamak veya bir içeriği, yazıyı aktarmak.
Görüş/Fikir/Kanaat	Eleştiri	Ana işlevi bir veya daha fazla aktörü (politikacılar, gazeteciler, girişimciler vb.), ideolojileri, çeşitli faaliyetleri, belirli olayları veya argümanları eleştirmek.
	Başkaları için destek	Politikacılar, gazeteciler, girişimciler gibi aktörlerin eylemlerini, ideolojilerini, belirli olayları veya argümanları savunan, yeniden onaylayan, doğrulayan tweetler.
	Saldırı karşısında kendini savunma	Başka kullanıcıların eleştirisi veya saldırısı durumunda kanaat önderlerinin kendilerini savunduğu tweetler.
Yorumlama	Analiz	Diğer aktörlerin girişimleri, görüşleri veya olaylar üzerine lehte veya aleyhte olmayan düşünceler içeren tweetler. Herhangi bir olayın nedenlerini veya sonuçlarını yansıtan mesajlar.

Topluluk	Takdir	Başkalarının yorumlarını, eylemlerini veya girişimlerini takdir eden tweetler.
	Kullanıcılarla etkileşim	Diğer kullanıcıların cevaplaması ve yorum yapması için sorular soran tweetler.
	Kişisel bilgi	Kişisel zevkler, boş zaman etkinlikleri, aile veya arkadaş çevresiyle ilgili (daha samimi ve kişisel davranışlar) bilgiler veya görüntüler gibi özel hayata dair tweetler.
	Mizah	Ana işlevi takipçilerini eğlendirmek olan içerikler.
Markalaşma	Profesyonel gündem	Mesleki programlara dair (konferanslar, televizyon programları gibi çeşitli etkinlikler) bilgilerin paylaşıldığı tweetler.
	Kendini tanııtma	Kariyerleri ile ilgili yönleri teşvik eden tweetler (örneğin bir röportaj yapmışlarsa veya bir haber, bir kitap ya da rapor yayınlamışlarsa).
Diğerleri	Diğerleri	Yukarıdaki kategorilerden herhangi birine dâhil olmayan tweetler.

Siyasal istikrar bağlamında değerlendirdiğimizde, önemi ve ulaşabileceği kitlenin büyüklüğü düşünüldüğünde Twitter'ın fonksiyonlarının önemi oldukça fazladır. Siyasal seçkinler istikrarlılıklarını sürdürme anlamında Twitter'ın fonksiyonlarını doğru değerlendirmeli ve doğru yönlendirmelidir. Çünkü bilgi paylaşımı, görüş – fikir – kanaat, yorum yapabilme, markalaşma temelinde Twitter'ın fonksiyonları mevcuttur. Türkiye'deki siyasal aktörlerin farklı sosyal medya mecralarını birer iletişim ortamı olarak tercih ettikleri görülürken; Twitter'ı ise daha çok kurumsal bir siyasal iletişim aracı olarak kullandıkları değerlendirilmektedir. Resmî açıklamalar, basın ve kamuoyu açıklamaları, çeşitli ziyaret ve etkinlikler gibi birçok siyasal iletişim faaliyeti siyasal aktörler tarafından Twitter' üzerinden yapılmaktadır (Mazrek, 2022, s. 121). Bu da Twitter'ın siyasal anlamdaki önemi ve kullanımını etkilemektedir. Siyasal istikrarın sağlanmasında halkın bilgilendirilmesi ne derece önemliyse hangi medya kanallarıyla ve hangi strateji ile yapılacağı da o denli önemlidir ki bu noktada Twitter'ı da öne çıkaran konu budur.

Twitter, siyasal anlamda düşündüğümüzde kamusal alanın varlığının olduğu bir sanal mecradır. Bireyler burada toplanıp kendi fikirlerini sunabilmektedir, ilgili

oldukları konu hakkında paylaşım yapabilmekte veya toplumsal duyarlılığa bağlı *trend* olmuş bir konuyla ilgili ortak kanaat doğrultusunda kendini ifade edebilmektedir. Siyasal anlamda önemini artıran bir diğer konu ise lokasyondan ve konumdan bağımsız olmasıdır. Dünyanın bir ucundaki kullanıcılar bile hangi ülkede olursa olsun *trend* olan bir konu hakkında kendi görüş ve düşüncelerini ifade edebilmektedir. Twitter, siyasetçiler için seçim dönemlerinde miting havası sağlayarak kitlelere ulaşılmasını sağlayabiliyor ve oy verme potansiyeline sahip olsun olmasın herkese ulaşabiliyorken farklı bir bakış açısı ile baktığımızda da toplumun hoşnut olmadığı konularda da toplumun fikirlerine yer verebilmektedir. Twitter'ın fonksiyonlarının önemi burada karşımıza çıkmaktadır. Sosyal medya ve sosyal medya aracı olarak Twitteruygulaması günümüzde siyasi dinamikleri bir değişimle karşı karşıya bırakmıştır. Sosyal medya, kamusal alan olarak kullanımı, sosyal medya aracı olarak Twitter'ın etkilerini siyasal istikrar bağlamında incelenmesine önümüzdeki başlıklarda yer verilecektir.

3.6. Sosyal Medya ve Siyaset İlişkisi

Sosyal medya ve siyaset ilişki bağlamında öncelikle siyasetin tanımlamasına yer vermek faydalı olacaktır. Sosyal medya ve siyaseti ilişkilendirmek bağlamında kullanım amacı ve yöntemi önemli olmaktadır. Sosyal medyada oluşan kamusal alanın siyasete ne denli etki edeceği ve devamında siyasal istikrarı etkilemesi çeşitli örneklerle ele alınacaktır.

Siyaset kelimesi, Arapça kökenli olup "seyis" sözcüğünden türetilmiştir ve aslen at eğitimi veya at talimi anlamına gelir. Zira Batı'dan alınan ve aynı kavrama karşılık gelen "politika" sözcüğü ise Yunan kökenli kavramdır. Politika sözcüğü "polis" anlamından gelen kent devleti kavramından türetilmiş ve "devlete ait işler" anlamını taşımaktadır. (Kışlalı, 2011, s. 17).

Yöneticiler ve yönetilenler arasında devlet düzeyinde siyasi bir yapı oluştuğunda, iktidarın çekişmesi ve rekabeti ortaya çıkar. Hükümetin toplumu yönlendirme çabası noktasında medya kavramı devreye girmektedir. Medya toplumun iletişimsel olarak kitlelere anlık ulaştığı için siyasal seçkinler tarafından sıklıkla kullanılan bir araçtır. Medya ve siyaset, farklı bilim alanlarına giren konulardır. Özüne baktığımızda ikisinde de ortak aktör insandır. Toplumsal değerler temelinde

kural, yaptırım ve kanunlara gereksinimleri vardır (Çetin, 2019, s. 29). Aksi durumda kullanım amaçları dışına çıkabilmektedir ve bilim olarak faydalı olması gereken bu iki olgu insanların değerlerine istemeyerek de olsa zarar verebilir.

Medya, siyasetin konu edildiği mecraları temsil edebilmektedir. Medyanın kullanıcı kitlesi ve siyaseti de vatandaşların tamamını etkileyen bir unsur olarak gördüğümüzde etki alanı yadsınamaz derecede büyüktür. Bu nedenle kritik bir bakış açısıyla medya, ciddi konuları objektif bir şekilde tara tutmadan, olduğu gibi tam, açık ve anlaşılır bir biçimde sunmalı ve farklı fikirlere de yer vererek aktarmalıdır. Bu, bağımsız iletişim ve eleştirel bir kamuoyunun oluşumunu destekleyerek, demokrasinin bir parçası olarak toplumsal kararların oluşumunu sağlar (Schicha, 2003, s. 44).

Sosyal medya araçlarının gelişimini düşündüğümüz zaman özellikle geleneksel medya araçlarından farklılaştığı noktalar çok fazladır. Bunların en önemlisi ise karşılıklı iletişime olanak sağlamasıdır. Siyasal iletişim açısından değerlendirdiğimizde sosyal medya araçları teknolojinin gelişmesi ve kitlelere hitap etmesiyle oldukça önem kazanmıştır. Hatta öyle ki siyaset, ekonomi, kültür haberleri vb. internet ve teknolojik gelişmelere kendisini adapte etmeye çalışmaktadır. Sosyal medya ile bireyler siyasal katılım sağlayabiliyor ve düşüncelerini paylaşabiliyor. Sosyal medyanın anonimlik etkisini de göz önüne aldığımız zaman bireyler kendilerini ifade etmede oldukça pratik yöntemler kullanabiliyor. Bu noktada vatandaşlar toplumsal hareketler olduğunu varsaydığımız zaman bedenlen orada bulunmasa bile düşünce olarak ifade alanı bulabiliyor. Siyasal iletişime olumlu veya olumsuz müdahale edebiliyor.

Medya ve siyasetin benzerlikleri bağlamında iki olgu da karşılıklı etkileşim ve iletişimi kullanmaktadır. Siyaset tek bir yöne doğru ilerleyen bir olgu değil, toplumun değerlerinin paylaşılması ve kaynakların kullanımını şekillendiren bir araçtır. Siyaset, vatandaşların refahı, uzlaşma kültürünün varlığı, hoşgörü, huzurlu bir ortam ve etkileşimi için daha ileri düzeyde bir toplum oluşturma amacı taşır (Demir O. B., 2021, s. 7). Kitle iletişim araçları, siyasi erklerin hukuki yetkilerini denetleme mekanizmalarını kullanmasa da, yayınları aracılığıyla toplumu ilgilendiren süreçler ve siyasi olaylar hakkında bilgi sağlayarak siyasi sistem üzerinde bir kontrol sağlamaktadır (Çetin, 2019, s. 234).

Sosyal medya ve siyaset vatandaşları ilgilendiren, karşılıklılığı esas alan ve işleyiş mekanizmasının temelinde iletişim olan alanlardır. Siyasetin istikrarlı ilerlemesi anlamlarında değerlendirmek gerekirse sosyal medya araçları önemli bir rol oynamaktadır. Sosyal medyanın araçlarından olan Twitter'ın kullanılması halkın bilgilendirilmesi, bir miting havası sunması, yapılan faaliyetlerin seçmen tabanına veya potansiyel takip eden vatandaşlara duyurulması açısından oldukça önemlidir. Ayrıca gündemi takip eden insanların haber alma mekanizması görevini de görmektedir. Gündemde tüm toplumu ilgilendiren konuların varlığı halinde daha önce de değindiğimiz üzere “trend topic” olan bir konuda bütün kullanıcıların anlık ve hızlı bilgi paylaşımı ile diğer bireylerinde haberdar olmasını sağlamaktadır. Bu noktada siyasal seçkinlerinde bu şekilde sosyal medya araçlarını kullanması doğru bilgi paylaşımı yaparak vatandaşların yanlış bilgiyle yönlendirilmesini engelleme açısından önem arz etmektedir. Sosyal medyada geleneksel medyadan farklılık olarak daha önce ele aldığımız şekilde belirli bir yayın zamanı olmaması daha kullanılır hale getirmiştir. Geleneksel medyanın tek taraflı işlevinin olması da insanların sosyal medya kullanımını artırmaktadır. Sosyal medya ve siyaset konularında bilgi, içerik, haber, toplumu ilgilendiren konular temelinde birbirleriyle etkileşim gösterdiği görülmektedir. Zaman zaman siyasetin medyayı gözlemlediği, siyasetin yönetme gücü kapsamında kurallar koyduğu görülmektedir. Genel olarak baktığımızda siyaset toplumun genelini ilgilendiren konuların varlığı ile gündem oluştururken medya bu gündem olan konulara ulaşma, haberdar olma, yorum yapma, takip etme, demokratik hakları kapsamında fikirlerini sunma olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal medyanın kullanım alanı açısından şu bölgedeki, coğrafyadaki insanlara hitap eder sadece bu insanlar kullanır gibi bir kısıtlama söz konusu değildir. Sosyal medya dünyanın her yerinde kullanılabilir ve var olan konular hakkında yorumda bulunulabilmektedir. Siyasette bu evrensellik kapsamında sosyal medyayı kullanarak dünyanın bir ucuna kendi seslerini duyurabilmektedir. Görüldüğü üzere sosyal medya ve siyaset arasında iletişim temelinde bir bağ vardır. Sosyal medyanın varlığı bir kamusal alan yaratmaktadır. Sıradaki bölümde değineceğimiz üzere kamusal alan kavramı, etkisi incelenecektir.

3.6.1. Kamusal Alan Bağlamında Siyasal İstikrar

Siyasal iktidarın iletişimi sağlama, bilgiyi sunma, en üst sayıda katılımcıya ulaşma ve siyasal istikrar bağlamında medyayı aktif bir kullanım alanı olarak seçtiği görülmektedir. Siyasal alanın farklı bir bakışı ve tanımlamalar dahilinde konumuzu daha anlamlı kılabilmek adına bireylerin sosyal medyayı kullanımı ve kendi görüşleri doğrultusunda oluşan kamusal alan kavramını da inceleme konumuza dahil etmek gerekmektedir.

Kamusal kelimesi, herkes tarafından erişimi mümkün olan, bir kişiye ait olmayan ve denetlenebilir şeyleri tanımlamak için kullanılmaktadır (Papacharissi, 2002, s. 10). Yeni trendler ve teknolojik imkanlar, insanlara yeni tartışma imkanları sağlamaktadır. Günümüzde, çeşitli konularda, sanal ortamlarda biraraya gelerek lokasyon olmadan ve anonim bir şekilde fikirlerini ifade etmek, gruplar kurmak mümkündür. Eskiden fiziksel mekanlarda düzenlenen toplantılar, etkinlikler şimdilerde ise sosyal medya üzerinde zaman ve mekandan bağımsız bir şekilde oluşturulmakta ve dünya genelinde erişilebilir hale gelmektedir (Varol, 2010, s.126-127).

Habermas, kamusal alanı, özel alanın ve devletin organlarından ayrı bir biçimde, bireylerin çeşitli konuları toplanıp özgürce tartışabilecekleri, uzlaşabilecekleri, örgütlenebilecekleri ve eylemde bulunabilecekleri bir alan olarak tanımlamaktadır. Bu alanlar; kahvehane, roman, mektup, medya gibi kamuoyunun oluşabildiği mekân ve araçlardır. Rasyonel tartışmaların sonucunda kamusal olarak uzlaşma sağlanabileceğini ve alınacak kararlarda faydalı olacağını savunmuştur (Habermas, 1989, s. 89).

Habermas'ın kamusal alan kavramını Özbek, kamusal alan, vatandaşların düşüncelerini ifade ettiği, adalet ve özgürlük mücadelelerinin yaşandığı bir alandır. Bu alanda siyasal iktidar, kamusal tartışmalar ve iletişim yoluyla rasyonel bir şekilde meşrulaştırılır, şeklinde ifade etmektedir (Özbek, 2004, s.63). Öyle ki kamusal alan dediğimiz kavram eskilerde bireylerin bir araya gelerek fikir alışverişi yaptığı, kendi görüşlerini sunduğu alanlar olarak karşımıza çıkmaktayken şimdilerde ise teknolojinin de kullanımı ile sosyal medyada kamusal alan oluşturulabilmektedir. Kamusal alanda oluşan görüş, düşünce, ortak kanaati kamuoyu olarak ifade edecek olursak kamuoyunun tanımını yapmak da faydalı olacaktır.

Kapani'ye göre, kamuoyu terimini ifade edecek olursak, "kamu" terimi, belirli bir konuda düşünce ve görüş sahibi olan bireylerden oluşan bir topluluğu veya toplulukları ifade eder. "Oy" terimi ise rasyonel, kesin ve pozitif bir bilgiye dayanmayan, daha çok belirli bir eğilimi veya görüşü temsil eden bir düşünce ya da kanaattir. Bu ifadelerden sonra kamuoyunu tanımlayacak olursak: Kamuoyu, belirli bir zamanda ve belirli bir tartışmalı konuda, o konuya ilgi gösteren kişilerin veya grupların paylaştığı genel kanaattir (Kapani, 2012, s. 160-161). Dursun ise kamuoyu terimini şu şekilde ifade etmektedir: Kamuoyu, belirli bir konu veya olayla ilgili olarak vatandaşların geniş bir kesimi veya belirli topluluklar arasında kabul edilen ortak izlenim, düşünce, davranış ve inançların bütünüdür. Kısacası, belirli bir tartışmalı konuda, bu konuyla ilgilenen insanların genel görüşü ve düşünceleri, kamuoyu olarak adlandırılabilir (Dursun, 2002, s.229).

Akgül, kamusal alan için farklı tanımlamalara yer vermektedir; siyasetin meşruluk yeri olarak: vatandaşlar fikir sahibi olabilmek, görüşleri doğrultusunda tartışabilmek ve siyasi iktidarın gücünü kullanacak kişileri seçmek için, siyasi bilgiye kamusal alanı bir araç olarak kullanarak erişebilir. Siyasi cemaatin temeli olarak: kamusal alan, farklı düşüncelere sahip, farklı etnik ve dini görüşleri olan kişileri siyasi bir kitle oluşturmalarına imkan sağlayacak simge niteliğinde bir alandır. Siyasetin görünürlük oluşturduğu bir sahne olarak: kamusal alan, siyasi kimliklerin sahneye çıktıkları ve kamusal problemlerin farkındalığını artırdığı, görünür kılındığı yer, olarak tanımlamaktadır (Akgül, 2017). Görülmektedir ki kamusal alanın birbirinden farklı doğrultuda tanımları mevcuttur. Ancak ortak ana tema ise bireylerin ya da kitlelerin kendi fikirlerini ve düşüncelerini tartışabilecekleri bir alan olmasıdır. Bu alan ister materyal olarak fiziki şekilde bulunsun isterse de günümüzde olduğu gibi sanal bir mecrada olsun fark etmeksizin oluşmaktadır. Bireyler, ifade özgürlüğü bağlamında kendi düşüncelerini ifade ederek ve bir üst düzeyde kitlenin fikirlerine yer vererek kamusal olan ihtiyaçları da dile getirebilmektedir.

Küresel anlamda internet yeni teknolojik imkânlar doğrultusunda oldukça genişlemiş ve çok büyük kitlelere hitap etmektedir. Geleneksel medya kapsamında kamusal alandan karşılıklı iletişim söz konusu olmadığı için bahsetmek mümkün değilken Mutlu'ya göre, günümüzün ideal kamusal alanı olarak internet öne çıkmaktadır. İnternet kullanıcılarının yüzde 93'ü sosyal medyayı da kullandığı için bu

iki kavram birlikte düşünülebilir (Mutlu, 2006, s. 250). Görülmektedir ki sosyal medya bir kamusal alan olarak işlenmektedir.

Bilginin gelişimi, teknolojiyi ilerletirken teknolojinin ilerlemesi de bilginin daha çok kişiye ulaşmasına katkıda bulunmuştur. Bu iki kavram birbirini destekleyerek toplumların zaman içindeki değişimlerinde önemli bir rol oynamıştır. Bilgiye hakim olan toplumlar, teknolojinin gelişimine öncülük ederken, teknolojik ilerleme olmayan toplumlar üzerinde etkili olmuş ve bu toplumlara egemen olmuştur. Eskiden ekonomik ve politik mücadeleler, bugün teknoloji savaşları haline gelmiştir ve teknoloji, iktidarın kendisini yeniden şekillendirme aracı olmuştur (Varol, 2010, s.122). İnternet ve akıllı iletişim cihazlarının küresel olarak yaygınlaşması, günlük hayata entegre olması ile birlikte sanal ortamda da bireylerin fikirlerini dile getirmesi, tartışma ve örgütlenme imkanları sunması, sanal ortamda da bir kamusal alanın varlığından söz edilmesini mümkün kılmıştır (Fetik,2023, s. 24).

Siyasal iktidarın, medyayı kullanımını kamusal alan ve kamuoyu çerçevesinde düşündüğümüzde bir etki alanı yaratmaktadır. Belirli bir grup ya da kitleyi yapılan faaliyetler neticesinde harekete geçirebilmektedir. Siyasal iktidarın, istikrarlılığını veya istikrarsızlığını belirleyen faktörlere daha önce değinmiştik. Bu noktada siyasal iktidar elindeki gücü kullanarak kamuoyu nezdinde oluşan kanaatlere kendi gücü kapsamında istikrarlılığı sürdürme anlamında müdahalede bulunabilmektedir.

Sosyal medyaya ya da Twitter gibi platformlara olan müdahaleler ister bilerek olsun ister bilmeyerek olsun toplum nezdinde güvensizlik yaratmaktadır. Güven temeline dayanmadan kurulan iletişimde sağlıklı bir şekilde ilerlemektedir ve daha sonra herhangi bir farklı sebeple ortaya çıkan olaylar domino etkisi yaratarak toplumsal ayaklanmalara neden olabilmektedir. Aksine siyasal iktidarın, demokratik kurallar çerçevesinde ifade özgürlüğü temalı konularda desteklemesi ve sosyal medyanın gücü ile kendinde bulunan yürütme gücünü birleştirerek toplumu aydınlatıcı metinler, videolar ya da görselleri paylaşması ile siyasal istikrarı temellendirmelidir. Bunun yanı sıra ihtimal olacak olsa bile siyasal istikrarsızlıklara mahal verecek toplumsal olaylara başlamadan kısıtlamalarla değil bilinçli şekilde iletişim kurarak müdahale etmelidir.

Siyasal iktidarın sosyal medyayı istikrarı sağlama, yönetimini sürdürme bağlamlarında kullanım amaçları olabilmekteyken, toplumsal hareketler vd. nedenler

dolayısıyla kısıtlama, sansür durumlarıyla da müdahale edebilmektedir. Yukarıdaki örnekte görüldüğü üzere siyasal iktidarın müdahalesi, onu kullanma yetkisinden gelmekte ve siyasal istikrar – istikrarsızlık boyutunda düşünüldüğünde seçim kampanyaları, yaptığı faaliyetleri sunma, bir miting havası katması konularında siyasal istikrarı sağlamaya yönelik olduğu görülmektedir. Toplumsal olayların olması durumlarında, kamu güvenliği gerekçesiyle veya yanlış bilginin hızlı yayılmasına engel olmak ve daha büyük toplumsal olaylara mahal vermeden sansür, kısıtlama konularında kullanması ise siyasal iktidarın istikrarsızlığı önleme, kamu güvenliğini sağlama amaçlı olarak yaptığını beyan etmektedir veya düşünülmektedir.

Görüldüğü üzere bilginin teknolojik gelişmeler doğrultusunda bu şekilde gelişmesi yadsınamaz bir gerçekliktir. Öyle ki egemenliğin güçleri olarak ifade ettiğimiz yasama, yürütme ve yargı güçlerine günümüzde medyayı da dördüncü güç olarak gören kişiler mevcuttur. İngiliz siyasetçi Edmund Burke'nin parlamentoda üç gücün bulunduğunu ancak onlardan da önemli dördüncü güç olarak gazetecilerin bulunduğunu belirtmesi medyanın ne kadar önemli bir konumda olduğunu ifade etmektedir. (Carlyle, 2005, s.189). Bu da siyasal istikrar bağlamında medyada oluşan kamusal alan kavramına ithafen siyasal iktidarın çeşitli değişikliklerle yeni stratejiler oluşturmaya sebep olmuştur.

Zaman içinde, yöneticiler ve iktidar sahipleri, meşruluklarını sürdürmek ve insanları etkilemek için çeşitli iletişim stratejileri geliştirdi. Bu stratejiler, temelde bilgi iletişimine dayanır ve teknoloji, bilginin kontrolünü sağlayarak insanların psikolojisini etkileme gücüne dayanır (Uğurlu, 2015, s. 300-301). Siyasal temsilde meşruluğunu sağlama bağlamında sosyal medya aracı olarak Twitter ile iletişim teknolojileri önemli bir şekilde yer almaktadır. İnsanların önem verdiği konularda siyasal seçkinlerin bilgi akışını sağlaması ile siyasal iktidarın şeffaflık ve açıklık konusunda farkındalık yaratmaktadır.

Siyasal iktidarın, iletişim stratejilerini geliştirirken ve uygularken kullandığı metodlar önemlidir. Bu metodlara değinmek gerekirse (Bayraktutan vd., 2012, s. 7):

1. Siyasi partiler ve liderlerle ilgili bilgi ve haberlerin yayılması söz konusu olduğunda; bu, bilgi akışı ve haberlerin paylaşılması
2. Bu bilginin devamlı yenilenmesi,

3. Kullanıcıları, çevrimiçi ve çevrimdışı ortamlarda siyasi parti ve liderlerin faaliyetlerine katılmaya veya destek olmaya çağırmak,
4. Sosyal medya kullanıcılarına iktidarda bulunan yöneticilerle iletişime geçme imkanı sunmak,
5. Birbirinden farklı kullanıcılara hızlı ve düşük maliyetle siyasi partilerin veya siyasi liderlerin ulaşmasını sağlama,
6. Sosyal medya platformunu kullanarak insanları bir araya getirme, çevrimiçi olarak sanal topluluklar oluşturma ve bu sanal toplulukların desteğini belirli koşullarda çevrimdışına taşıma sürecidir,
7. Siyasi parti ve liderin söylemlerinin ve pratiklerinin, hipermetinsel özellikleri sayesinde daha geniş kitlelere kolayca yayılmasına imkan verme özelliği,
8. Kullanıcıların ürettiği içeriğin paylaşılmasına fırsat verme.

Bu temalar düşünüldüğünde sosyal medyanın siyasal iktidarın kullanım alanını genişletici özellikleri mevcuttur. Siyasal seçkinler toplumu ikna etme ve yürütme erkini kullanırken uyguladığı karar alma işlemlerinde sosyal medya uygulamalarını kullanma oranları artmaktadır.

Araştırma konumuzda varılan sonuçlara değinecek olursak sosyal medyanın kamusal alan bağlamında değerlendirilmesi ve siyasal istikrara etkisi olarak bir değişim getirdiği gözlemlenmektedir. Bu değişim siyasal iktidarın iletişim stratejilerinde ve bireylerin katılımları seviyesinde görülmektedir. Siyasal istikrarın sağlanmasında iktidarların sosyal medyayı kullanımı artarken bireylerinde kendini ifade edebilecekleri bir kamusal alan oluşmasına yer vermiştir. Siyasal iktidar kamusal alanın olduğu yerlerde ifade biçimlerinde farklılıklara giderek bireylerin fikir ve görüşlerine karşılıklı iletişim temelinde cevap verebilmesi yorum yapabilmesi görülmektedir ve hatta bireylerin de kamusal alanda sosyal medyayı araç olarak kullanarak siyasal iktidarla iletişime geçebildiği görülmektedir. Öyle ki sosyal medyanın günümüzde bir kamusal alan olduğu görülmektedir. Gelişen sosyal medya ve iletişim yöntemleri eskisinden farklı olarak kahvehanelerde veya belirli ortamlarda fiziken bulunarak görüşlerini ifade etmekten çok günümüzde sanal mecralarda kamusal alanın varlığı sürdürülerek değişimi lokasyon ve konumdan bağımsız olması olarak görmekteyiz.

3.6.2. Çeşitli Örneklerle Sosyal Medya ve Siyasal İstikrar İlişkisi

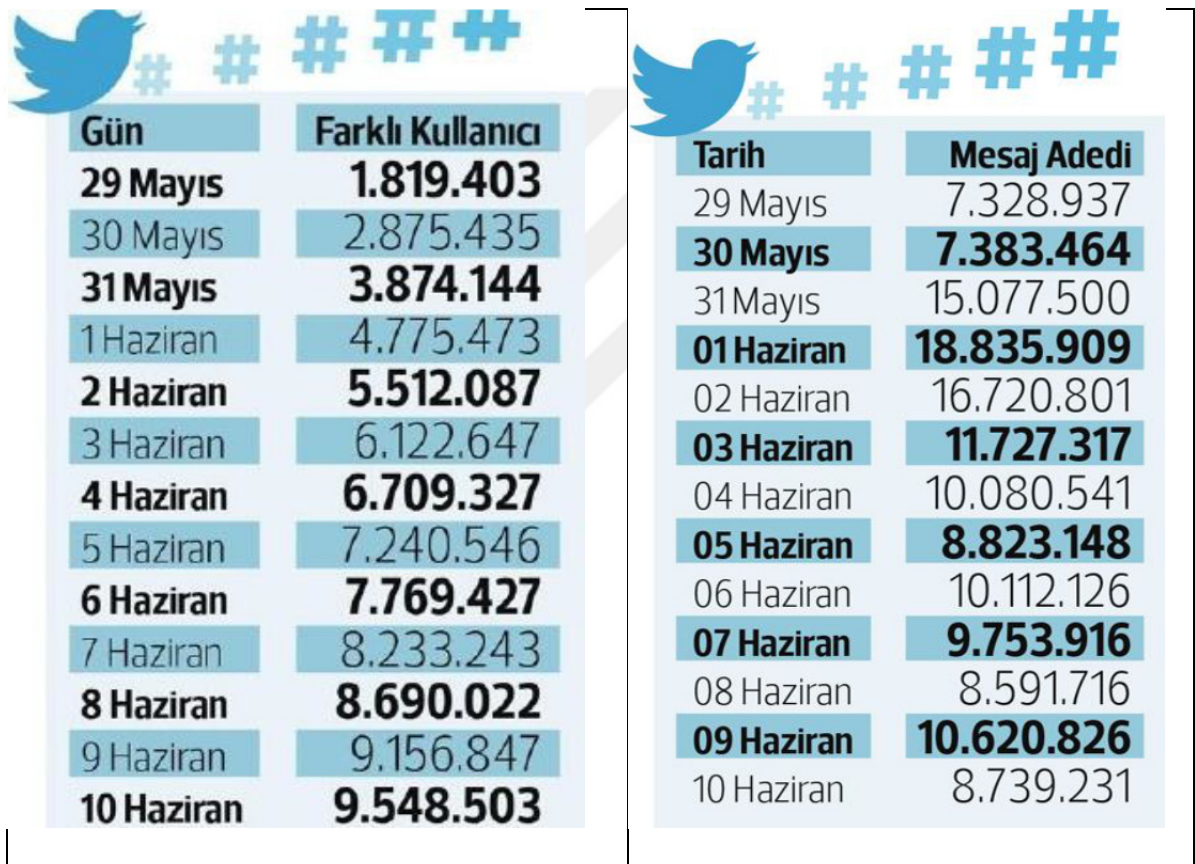
Siyasal seçkinler sosyal medyayı görüldüğü üzere birçok farklı alanda kullanmaktadır. Siyasal iktidar da oluşumlarını devam ettirmek anlamında enformasyon çağının gerekliliklerini yerine getirmektedir. Sosyal medya aracı olarak Twitter'ın kamusal alan oluşturmada önemli bir işlevi vardır. Bu bölümde kamusal alanın varlığı ve sosyal medya uygulaması olarak Twitter'da oluşan örnekler incelenecektir.

Twitterda kamusal alanın oluşması için bireylerin fikir, görüş ve düşüncelerini paylaşması gerekmektedir. Twitter kavramları başlık olarak incelediğimiz gibi bazı kavramlarla uygulamayı kullanmaktadır. Twitter kullanıcıları takipçilerinin paylaştığı tweetleri *retweet* yaparak paylaşılan içeriğin daha çok kişi tarafından görülmesini sağlayabilmektedir. Bu durum atılan o tweetin kabul gördüğünü veya onaylandığını ifade etmektedir. Bir tweetin *retweet* edilme sayısı ne kadar çoksa topluluklar tarafından etkisi de o kadar güçlü olarak görülmektedir. Twitter'ın *mention* olarak kullandığı özellik doğrudan etkileşime geçmeyi sağlamaktadır ve *hashtag* ise oluşan bir konuyu kamusal alana taşımaya kamusal alanda ifade edilmesini sağlamada kullanılmaktadır. Araştırma konumuza istinaden önemli bir işlev olan *hashtag*, kullanıcıların önemli görülen konuda ve kendi görüşlerini paylaşarak kamusal alanda gündem oluşturabilmektedir. Konuyu çeşitli örneklerle ifade edecek olursak:

İstanbul şehrimizin Beyoğlu ilçesinde bulunan Taksim Gezi Parkı'nda alışveriş merkezi yapılacağına ilişkin açıklamalar ve medyada çıkan haberler sonrasında bu duruma tepki gösteren bazı sivil toplum kuruluşları, siyasi partiler ve bireysel katılımlarla protesto gösterileri yapılmıştır. Protestoların polis tarafından güç kullanılarak dağıtılmasıyla protestolar ülke çapına yayılmıştır (Tütünsatar & Okcu, 2020, s. 83).

Geleneksel medya kanalları olayı dikkate almazken, sosyal medya platformları üzerinden kullanıcılar bilgi edinmiştir. Bilgilenen bireyler, sosyal medya kullanılarak kamusal alan oluşturmuştur. Bu olaylar ışığında şüphesiz en dikkate değer sosyal medya aracı da twitterdır. Twitterı kullanan bireyler, Twitter aracılığıyla konuya ait düşüncelerini iletmışler, karşılıklı iletişim kurarak bilgi akışını sağlamışlardır (Karaca, 2019, s. 79).

İnsanlar bilgiye ulaşma konusunda geleneksel medyadan destek alamadığını düşündüğü noktalarda, twitterı bir araç olarak kullanıp daha önce de bahsettiğimiz gibi *mention* (bahsetme) ve *hashtag* (etiket) lerle konuyu gündeme taşıyarak kamusal alan oluşturmuşlardır. Kamusal alanın varlığıyla kullanıcılar teknolojik imkânlar doğrultusunda sosyal medya teknolojisini kullanarak, Twitter’da fikirlerini paylaşmış, organize olmaya çalışmış ve güncel bilgiye hızlıca ulaşmanın yollarını aramıştır. Bu bağlamda takvimsel olarak incelendiğinde Twitterkullanıcı sayısı ve Twitter mesaj sayısında artışlar gözlemlenmiştir.

Şekil 5. Twitter Kullanıcı Sayısı ve Gönderilen Tweet Adedi (Sine, 2016).

Yukarıdaki şekilde de görüldüğü üzere sosyal bir olaya kitlesel olarak reaksiyon verildiği aşikârdır. 29 Mayıs’tan – 10 Haziran’a kadar kullanıcı sayısında yaklaşık beş kat artış görülmektedir. Devamında ise paylaşılan mesaj adedi olarak bazı tarihlerde iki katına hatta yaklaşık olarak iki buçuk katına çıktığı görülmektedir. Bu bağlamlarda değerlendirdiğimizde sosyal medya aracı olarak Twitter kitlelerin

haberleşmesini sağlaması, bilgiye anlık ulaşımının olması siyasal istikrar anlamında var olan hükümet açısından oldukça önemli bir yer teşkil etmektedir. Bu şekilde oluşturulan bir kamusal alanın varlığı ve devamında oluşan güç kullanımı, kısıtlama uygulamaları siyasal istikrar bağlamında etkilediği görülmektedir.

Somemto'nun verilerine göre, 29 Mayıs 2013'te Twitter'da 1 milyon 800 bin kullanıcı bulunurken, bu sayı 10 Haziran'da 9 milyon 500 bine yükselmiştir. Bu artış, bilgi edinme isteğinde olan insanların, haber kaynağı olarak geleneksel medya yerine sosyal ağları tercih ettiğini göstermektedir (Sine, 2016, s. 99).

Geleneksel medya iletişim platformlarının zaman zaman bilgi eksikliği veya sessizlik sergilediği durumlarda, sosyal medya platformlarını alternatif bir medya alanı olarak öne çıkmış ve halkı bilgilendirme görevini üstlenmiştir (Karaca, 2019, s. 79). Sosyal medyanın bu bakımdan kişilere bağlı olmaması ve toplum nezdinde kullanıcıların bu alana yönelmesi etkili olmuştur.

Halkın bu denli sosyal medya araçlarına yönelmesinin nedeni geleneksel medyadan bekleneni alamamasıdır. Ki bu noktada özellikle Twitter ön plana çıkmaktadır. Twitter'ın kullanışlı yapısı, anlık veri paylaşımını kolaylaştırması gibi özellikleri vardır. Toplumun kültür yapısı da yeni akım medyalara yönelme konusunda destekleyici tavır sergilemesi ilerleyen süreçlerde daha da önem kazanmasını teşvik edebilir. Sosyal kuşakların birbiri ile istek, arzu ve ihtiyaçlarının farklılık göstermesi, yeni sosyal kuşakların teknolojik ürün ve programlar ile iç içe gelişimi siyasal istikrar bağlamında önem arz etmektedir.

Her ne kadar bu olayların devamında kamusal alan bağlamında oluşan fikirler doğrultusunda Türkiye'de hükümet değişikliği olmamış olsa da Twitter'ın etkisiyle milyonlarca insana etki etmiştir. Twitter, Türkiye'de oldukça popüler bir sosyal medya aracıdır ve siyasi tartışmaların, haberlerin ve kamuoyu görüşlerinin yayılmasında etkili bir rol oynamaktadır. Twitter, hızlı haber paylaşımı ve gerçek zamanlı etkileşim sunmasıyla Türkiye'deki siyasal konuların gündemleşmesinde ve kamusal alanın oluşmasında önemli bir araç olmuştur.

Ancak, sosyal medyanın Türkiye'deki siyasal istikrara etkisi olumlu olduğu kadar olumsuz etkileri de olabilmektedir. Sosyal medya araçları, yanlış bilgi ve yanlış yönlendirme sorunlarına da sebep olabilmektedir. Siyasi manipülasyon, yanlış haberlerin yayılması, asimetrik bilginin oluşması ve provokatif paylaşımlar sosyal

medyada yaygın hale gelebilmektedir. Bu durum, siyasi tartışmaların kutuplaşmasına, toplumda gerilim ve anlaşmazlıklara yol açabilmektedir. Bu bağlamlarda değerlendirdiğimizde Twitter'ın Türkiye'de siyasal istikrara faydası olabileceği gibi siyasal istikrarsızlıklara da yol açabileceği öngörülebilmektedir. Bu bakımdan da siyasal seçkinlerin politik davranışları, kamuoyu oluşturmaları ve kitleleri doğru yönlendirmeleri siyasal istikrar anlamında devamlılığı beraberinde getirecektir. Belirleyici olan noktalardan biri siyasal iktidarın davranış biçimi olmaktadır. Sosyal medya ve siyaset ilişkisinde görüldüğü üzere bireylerin demokratik haklarından olan ifade özgürlüğünde kısıtlama olması, toplumsal bir hareketin başlama noktasına gelindiğinde dahi zor kullanma gücü gibi yöntemlere başvurularak durdurulmak istenmesi olayları daha da artırmaktadır. Üzerinde durduğumuz konular temelinde değerlendirecek olduğumuzda sosyal medyanın merkeziyetsiz yapısı ve anlık olarak kitlelere ulaşması siyasal iktidarın kullanıcı rolünde siyasal istikrarı destekleyici nitelikte olacaktır. Siyasal iktidar güç kullanmak yerine enformasyon çağının gereklilikleri doğrultusunda iletişim kanallarını ve özellikle popüler olarak kullanılan platformlarda Twitter gibi mecralarda açıklama yapması sosyal medyanın kamusal alan bağlamında siyasal istikrara etkisini gözler önüne sermektedir.

Sosyal medyanın kamusal alan bağlamında siyasal istikrara etkisi açısından bir diğer örneğimiz ise 15 Temmuz Darbe girişimidir. Türk siyasal hayatında askeri darbeler ve darbe girişimleri mevcuttur. Kuşkusuz siyasal istikrar açısından hepsini farklı şekillerde etkili olduğu açıktır. Türkiye için başka bir örnek ise 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan darbe girişimidir. Türkiye'de Boğaziçi Köprüsü'nde geçişi kapatan askeri tankların var olduğu medyada haber olarak paylaşılmıştır. Ardından televizyonlarda haberler çıkmaya başlamış ve sosyal medyada gündem olarak bilgi akışı takip edilmiştir (Yolcu, 2023).

Siyasi tarih açısından Türkiye askeri müdahaleler sonucunda aralıklı da olsa demokrasisinde kesintiye uğramıştır. Siyasi tarihte var olan askeri müdahalelerin ilk ve önemli hedefleri medya ve haberleşme kanalları olduğu görülmektedir. Toplu şekilde iletişim kurulabilecek medya ve haberleşme kanallarının toplumların algısını yönetmekte de etkili olması nedeniyle ilk ve önemli hedef olmasında etkili bir gerekçe olmuştur. 15 Temmuz darbe girişiminde sosyal medya ve haberleşme kanalları kitleleri susturmaya ve darbe girişimi halkın nezdinde meşrulaştırmaya değil

vatandaşları demokrasiden yana görüşlerini sunma ve siyasal katılımı artırma açısından teşvik edici noktalarda etkili olmuştur (Dündar, 2018).

Öyle ki 15 Temmuz darbe girişimi başlamışken, girişimi başlatan kesim Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu olan TRT'ye baskın düzenleyerek planladıkları ve hazırlamış oldukları bildiriye devletin kanalından millete sunmuştur. Dönemin Başbakanı Binalı Yıldırım'ın NTV televizyon kanalında yaptığı açıklama ile darbe girişiminin olduğu ve bunu yapan kişilere gereken cezanın verileceği, halkın ise bu girişimi yapan kişilere müsaade etmemesi gerektiği yönündeki demeçleri mevcuttur. Konu ile ilgili Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ise CNN Türk televizyon kanalına bağlanarak vatandaşlara seslenmiştir ve halka ülkenin milli birliği ve bütünlüğünü düşünerek sokaklara, caddelere ve havaalanlarına davet ederek darbe girişimi yapan kesime engel olması için çağrıda bulunmuştur (Yavuzer, 2021). Bu durum televizyon ve sosyal medya kanallarından takip edilmiştir.

Sonuç olarak gündem olan darbe girişiminin sosyal medyada oluşan kamusal alanın varlığı ile Başbakan Binalı Yıldırım'ın bilgilendirme yapması ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın çağrısı üzerine halkın sokaklara ve caddelere giderek darbe girişimine karşı mücadele ettiği görülmektedir. Siyasal istikrar açısında olumsuz bir durum olan darbe girişiminin ülkenin birliği ve bütünlüğü dikkat alındığında belki de iktidarın değişimine neden olacak bir durumun halkın birlikte hareket ederek karşı koyması sonucu ortadan kalkması kamusal alanın varlığı ve işlerliği ile önüne geçildiği görülmektedir. Bu bağlamda sosyal medyanın kamusal alan bağlamında siyasal istikrarın devamlılığını sağlamasında önemli bir rol oynamıştır, diyebiliriz.

Farklı bir örnek olarak yine sosyal medya ve kamusal alanın varlığının söz konusu olduğu Arap Baharı olarak adlandırılan durum incelenecektir. Arap Baharı terimi, 2010 yılının sonlarından itibaren Arap dünyasında ortaya çıkan ve baskıcı rejimlere karşı başlayan toplumsal olayları ifade etmek ve bu süreci demokratikleşme açısından olumlu bir gelişme olarak tanımlamak için kullanılan bir terimdir (Tütünsatar & Okcu, 2020, s. 80). 17 Aralık 2010'da başlayan Arap Baharı, toplumun demokratik hakları kapsamında ifade özgürlüğü ve eylem yapabilme yeterliliğine dayanmaktadır. Buradaki iktidara ya da devlet yönetimine karşı bir şekilde oluşan direnç demokratik haklarının bazı kaynaklarına dayanmaktadır (Karaca, 2019, s. 73).

Toplumsal olaylar temelinde eylemin ilk kıvılcımı olan kişi mühendislik mezunu olup da işsizlikten dolayı pazarda satış yapan Muhammed Buazizi'dir. Buazizi'nin satış tezgâhına el konulmasının ardından kendini yakmasıyla başlayan hareket, işsizlik, enflasyon, siyasi yolsuzluklar, ifade özgürlüğüne getirilen sınırlamalar ve kötü yaşam koşulları gibi sorunlar nedeniyle ülke geneline yayıldı ve kısa sürede hükümet değişikliği ile sonuçlandı (Kheirkhah, 2021, s. 76).

Arap direnişleri, vatandaşların olağan yaşamlarının dışında olumsuz şekilde ilerleyen ekonomik problemler, siyasi farklılıkların olumlu olmaması, ifade ve düşünce özgürlüğünün önüne geçilmesi, yolsuzluklar gibi etkenlerden kaynaklanmıştır. Arap ayaklanmaları sırasında insanlar, sosyal medyayı bir haberleşme, bilgiye ulaşma ve örgütlenme aracı olarak kullanmış ve dijital teknolojilerin yeni özelliklerini "küresel köy" olarak benimsemiştir. Tunus'ta ayaklanma başlasa da teknolojik imkânlar ile bilgiye anında ulaşılabilmiş ve aynı anda farklı coğrafyalarda, şehirlerde bu olaydan haberdar olunmuştur. Bireyler, Arap direnişleri hakkında sosyal medya araçları ile iletişim kurmuşlardır. Bu iletişim ile kitlesel hareketler başlamış, gruplar oluşmaya başlamıştır ve bir ülke ile sınırlı kalmayarak farklı direnişlere de altyapı oluşturmuştur (Karaca, 2019, s. 74).

Arap Baharı, her insanın veya toplumun talep edeceği gibi temelinde Arap toplumlarının özgürlük, insan hakları, adalet, eşitlik ve demokrasiyi istemesiyle başlamıştır. Coğrafi olarak bölgelere yayılmış siyasal özellikleri bulunan ve şiddet içerikli silah bulundurulmuş bir hareket olmuştur. İç çatışmalar yaşanmış, birbiri ile haberleşerek meydanlarda toplanan halk protestolar, gösteriler düzenlemiştir. Toplumlar temel hakları doğrultusunda özgürlük mücadelesi kapsamında birçok Arap ülkelerinde yönetimde bulunduran diktatörünü resmi olarak uzaklaştırmıştır (Demir O. B., 2021, s. 59).

Twitter, sosyal medya araçlarından biri olarak kamusal alanın oluşumunda etkin bir rol oynamaktadır ve toplumsal örgütlenmeyi, iletişimi kolaylaştırması, düşüncelerin ifade edilmesi, haberleşme kanallarına alternatif olması ve protestoların koordinasyonu için kullanılan bir araç olarak farklılaşmıştır. Siyasal istikrar bağlamında incelenen olaylar bazında değerlendirdiğimizde Twitter'ın istikrara doğrudan etkisi olduğunu göstermektedir. Arap Baharı örneğinde ele aldığımız üzere halk, Twitter'ı kullanarak anlık bilgiye ulaşmış, lidersiz örgütler kurulmuş ve meydanlarda protestolar yapmıştır. Akabinde ise var olan hükümetin değişmesi ile

sonuçlanmıştır. Sosyal medya aracı olarak Twitter'ın kullanımı ve oluşan kamusal alan ile siyasal istikrar bağlamında uzun süredir yönetim yetkisini kullanan hükümet değişerek siyasal istikrara etkide bulunduğu görülmüştür.

Farklı bir örnek olarak inceleyeceğimiz konu İran'ın başkenti Tahran'da meydana gelen olaylardır. 16 Eylül 2022'de Tahran'da meydana gelen Mahsa Amini'nin ölümü İran'da ciddi olayların baş göstermesine neden olmuştur. Çünkü Mahsa Amini'nin ölümündeki sebebin polis güçlerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. İran'da bulunan başörtüsü kuralına karşı geldiği sebep gösterilerek Mahsa Amini tutuklanmıştır ve geçen sürede tutuklu olduğu yerde hastalık geçirerek öldüğü kaydedilmiştir. Mahsa Amini'nin ölmesinden sonra doğduğu yerde dahil olmak üzere bir grup protesto görüldü. “Kadın, yaşam, özgürlük”, “diktatöre ölüm” gibi sloganlar atıldı. Mahsa Amini'nin ölümüyle zamanla farklı şehirlerde protestolar ve yürüyüşler artarak genişledi (Töngel, 2023, s. 63).

Sosyal medya araçlarına ve özellikle Twitter'a olan ilginin artmasıyla herhangi bir olumsuzluk olduğunda toplum nezdinde teknolojik imkânlar kullanılarak siyasal tepkilerini hızlıca organize edebilmektedirler. Toplumsal olaylara sadece içinde bulunulan ülke vatandaşlarının değil birçok ülke vatandaşlarının da aktif katılım gösterdiği söylenebilmektedir. Uluslararası etkide bulunulması ise bilgi ve teknoloji alanının gelişmesi ile Twitter gibi sosyal medya aracının kullanımı olmaktadır. Bu protestoların başlamasındaki ana tema ise eşitsiz ve haksız durumların olması, toplumda oluşan hoşnutsuzluklar olduğu söylenebilir (Tahıry ve Turanlı, 2022, s.119).

Yaşanan bu olayların ışığında siyasal istikrar ve sosyal medya aracı olarak Twitter'ı ele alacak olursak sosyal medya ile oluşan kamusal alanın varlığı söz konusudur. İran'da yaşanan kadın hakları olayları temelinde insana değer anlamında birleştirici bir etki yaratmış ve Twitter üzerinde toplumsal olaylara dönüşmüştür. Siyasal istikrarsızlık olması için sadece hükümet düşmesi gerekmemektedir. Aksine hukukun üstünlüğü yok sayıldığında, insan hakları göz ardı edildiğinde de ekonomik sürdürülebilirliğin olmadığı da istikrarsızlıktan bahsedebiliriz ve süregelen durumlarda siyasal istikrar veya istikrarsızlık sonuç olarak karşımıza çıkacaktır. Burada temel olarak iletişimin doğru sağlanması, bilginin doğru bir şekilde iletmesi gerekmektedir. Toplumsal olayların varlığı bireylerin birbiriyle olan bağlarını zayıflatabilmektedir. Sosyal medya ve Twitter kavramları günlük hayatta dahi kullanılıyorken doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma konusunda teknik ve uzmansal

anlamda destek gerekmektedir. Siyasal iktidarların toplumsal ayaklanmalara karşı kamusal alanı ve bir araç olarak Twitter'ı kullanması siyasal istikrarı sağlamada etkilidir.

Sonuç olarak görüldüğü üzere sosyal medya bağlamında kamusal alanın varlığı siyasal istikrara etkide bulunmaktadır. Çeşitli örneklerle bunu ispatlamaya çalıştık. Ülkenin gündeminde olan bir konunun birbirinden bağımsız ve habersiz kişilerce aynı fikir ve düşünceye sahip kişilerin ülke gündemine getirmesi ile kamusal alan oluşturulabilmektedir. Sosyal medya yaşanan toplumsal olaylar, protestolar, seçim dönemleri ve daha çok örneklerde de gördüğümüz üzere kamusal alan olarak işlev görmektedir. Bireyler ifade özgürlüğü kapsamında kendi fikir ve düşüncelerine belirterek durumu benimseyebilmekte ya da eleştiride bulunabilmektedir. Sosyal medyanın kamusal alan olarak işlev görmesi ise siyasal istikrar bağlamında değişimi beraberinde getirmiştir. Öyle ki her değişim olumsuz olarak ifade etmek doğru olmayacaktır. Değişimin devamında istikrarı sağlamanın da mümkün olduğu noktaların varlığı bilinmelidir. Ancak sosyal medya bağlamında kamusal alanın varlığı siyasete ve siyasal istikrara farklı boyutlarda da olsa değişim getirmiştir. Genel olarak değerlendirmelerimiz sonuç kısmında detaylı olarak ele alınmıştır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Sonuç olarak, siyasal istikrar ya da siyasal istikrarsızlık temelinde değerlendirmelerde bulunursak bu kavramları etkisi altında bırakan birçok etken vardır. Öncelikle siyasi etkenlerden bahsetmek gerekirse ülke yönetiminde - idaresinde bulunan tüm etmenler etkilidir. Buna toplumun kültür yapısından başlanıp, iktidarın seçiminden, seçim sistemlerini, iktidarın bu gücünü nasıl devam ettireceği ve hükümeti nasıl yöneteceğini belirten sistemleri, siyasi partiler olarak iktidar, muhalefet ve azınlık partilerinin kuruluşları – oluşumları – işleyişlerinin olduğu sistemleri, iktidardaki partilerin tek mi yoksa birden çok partinin mi var olduğu sistemleri örnek verebiliriz. Bu sistemlerin birbiri ile ortak hareket etmesi, fikir olarak ortak paydada buluşabilmesi siyasal etkenlerin etkileri olarak ifade edebiliriz. Diğer taraftan siyasal istikrar ya da siyasal istikrarsızlık üzerinde sadece siyasal etkiler olmamaktadır. Demokratik sistemin varlığını tehdit edebilen askeri darbelerin olması, sosyal ve kültürel yapıların sağlam temellerinin olmaması, ekonomik faktörlerin belirsizlik içerisinde olması ve alım gücünün hayatın olağan akışına aykırı şekilde işlerlik kazanması etkili olmaktadır. Bu değerlendirmeler neticesinde olumlu veya olumsuz etkilerin görülmeye başlaması birbirleri üzerinde domino etkisi yarattığını söylemek doğru olacaktır. Temelinde insan olan her türlü ilişkilerin birbirine etkilemesi mümkündür ki domino etkisiyle yayılma hızı artarak devam edebilecektir. Sosyal medya temelinde değerlendirecek olursak günümüzde bireylerin sosyal medya kullanımı ile siyasal katılım süreçlerinde değişiklikler olduğu görülmektedir.

Siyasal istikrarı etkileyen faktörler kültürel ve sistemsal olarak farklılıklar gösterse de yeni teknolojik gelişmeler ışığında siyasal iletişimi de etkilemekte ve devamında siyasal katılıma da önemli derecede katkı sunmaktadır. Siyasal istikrarsızlık nedenleri olarak politik, ekonomik ve sosyal nedenler üzerinde durulmuştur. Politik nedenler olarak, değinildiği üzere seçim sürelerinin kısa olması, hükümet sistemleri, hükümet değişiklikleri, siyasi parti sistemleri, koalisyon hükümetlerinin varlığı gibi nedenler gösterilmektedir. Ekonomik nedenler olarak ise işsizlik, enflasyonist dönemlerin varlığı, geleceğe dair beklentilerin belirsiz olması, uzun vadeli gerçeğe uygun olarak projeler yapmak yerine kısa vadeli ve seçim odaklı projeler yapmak, kamu harcamalarında artışa gidilirken kamu yatırımlarında azalmaların olması, fiziksel ve finansal sermayenin ülke dışına çıkması gibi sorunlar öne çıkmaktadır. Siyasal istikrarsızlığı etkileyen nedenlerden sosyal nedenler olarak

karşımıza askeri darbeler, protestolar, ayaklanmalar ve terör olayları çıkmaktadır. Halkın doğru bilgiye ulaşması her zaman önemlidir. Teknoloji ile kitlelere hızlı bir şekilde ulaşım sağlandığı sosyal medyada oluşan kamusal alanın varlığı göz önüne alındığında açık, şeffaf ve kanıtlı şekilde sunulan bilgiler istikrarsızlığa yol açacak aksiyonların önüne geçmekte fayda sağlayabilecektir. Siyasal istikrarsızlığın nedenlerinden sosyal nedenler araştırma konumuzda oldukça önemli bir yer almıştır. Bireylerin sosyal medya kullanımı ile oluşturduğu kamusal alanı sosyal nedenler bakımında daha ön planda gözlemlenmiştir. Protestoların olmasına, adaletsizliklere, eşitsizliklere, kısıtlayıcı ve baskıcı rejimlere karşı kamusal alanda fikirlerini beyan etmesi bu bağlamda gözlemlenmiştir. Kamusal alan bağlamında siyasal istikrara etkisini bireyler fikirlerini ve düşüncelerini beyan ederek veya gruplar oluşturarak, ortak kanaat doğrultusunda birlikte hareket ederek zamandan, mekândan ve lokasyondan bağımsız olarak sundukları tespit edilmiştir.

Teknolojik gelişmeler doğrultusunda sürdürülebilir bir gelecek için siyasal istikrarın varlığı çok önemlidir. Teknolojinin gelişmesi ile sosyal medya ve sosyal medya araçları gelişim göstermiş, toplumun büyük bir çoğunluğu geleneksel medyanın kullanımını azaltarak yeni akım medya araçlarına yönelmiştir. Sosyal medya araçlarını öne çıkaran merkeziyetsiz bir yapıya sahip olması, saat, zaman, yerindelik, konum ve coğrafi faktörlerden bağımsız olarak kullanım alanları sunmasıdır diyebiliriz. Diğer açıdan teknolojinin sürekli kendini geliştirmesi ile birlikte medyanın içerik okuyucu yani tek taraflı konumdan içerik üretici konuma yani hem üreten hem okuyan konuma geçtiği yeni model medya fonksiyonu ortaya çıkmıştır. Sosyal medya teknolojisinin imkânlarıyla hemen hemen her birey içerik oluşturmaya başlamıştır. Sosyal medya araçlarıyla bireyler o an şahit oldukları aksiyonları Twitter gibi uygulamalarda herkese açık şekilde paylaşmaya başlamışlardır. Geleneksel medyanın gerçeği yansıtmadığı düşüncesiyle bireyler sosyal medyayı kullanımlarını artırmıştır. Bu bağlamda doğru bilgiye ulaşmak için bireyler gelişmişlik seviyesinin de avantajlarını kullanarak sosyal medya araçlarına yönelimini artırmıştır. Bu da sosyal medya araçlarının kamusal alan olarak kullanımını farklılaştırmıştır. Bireylerin katılımını artırmasında geleneksel medyanın tutum ve davranışları etkili olmuştur. Bireyler sosyal medyada özgürce kendini ifade edebilme şansı bulmaktayken geleneksel medyada bu şekilde bir imkân görülmemektedir.

Sosyal medya araçlarından Twitter'ı siyasal seçkinlerin seçim dönemlerinde aktif olarak kullanması, yaptığı proje ve kamusal etkinlikleri paylaşması, düşünce ve fikirlerini sunması, toplumu aydınlatacak konulu metinlere buradan yer vermesi siyasal anlamda etkilerini artırmaktadır. Öyle ki toplumsal olaylar ışığında sosyal medya aracı olarak Twitter'ın siyasal istikrara etkisini kitle iletişimi sağlaması, interaktif çözümler üretmesi, farklı etkileşim ve iletişim imkânları sunması anlamlarında görmekteyiz. Twitter'ın avantajları, kullanımının kolay olması, kitlelere hızlı ulaşım olanakları sunması, maliyetsiz veya çok düşük maliyetli olması; dezavantajları ise kullanımında fazla zaman geçirilmesi nedeniyle kitap okuma alışkanlıklarından uzaklaşılması, hareketliliğin az olmasından kaynaklı oluşabilecek sağlık sorunları ve son olarak kesinliği teyit edilmemiş bilgiye ulaşım riski taşımasıdır diyebiliriz. Kamusal alanda oluşan yanlış bilginin kitlelerde oluşan algının yanlış yönlendirilmesi ise çok farklı sonuçlarla karşı karşıya bırakabilmektedir.

Son bölümde vermiş olduğumuz örnekler üzerinde sosyal medyanın ve Twitter'ın kullanım alanları ve gücü yadsınamaz şekilde göze çarpmaktadır. Sosyal medya kullanımı kamusal alanın varlığını oluşturmaktadır. Kamuoyu oluşturmada ve kamuoyu gözleminde sosyal medyanın etkisi verilen örnekler ile siyasal istikrar – istikrarsızlık bağlamlarında dikkat çekmektedir. Birbirinden bağımsız grupların ortak çıkar doğrultusunda, ülkenin birliği ve düzeni için askeri darbe girişimlerine karşı, toplumsal eşitsizliklere, ekonomik sıkıntılara, adaletsizliklere karşı olduğu durumlarında bir araya gelerek gruplaşabildikleri görülmüştür. Öyle ki temeline bakacak olursak sosyal medya uygulaması Twitter'ın kullanılarak kamusal alanı seçim dönemlerinde kullanılması, miting alanı olarak seçmene ulaşmada kullanılması, kadın hakları bağlamında toplum olarak reaksiyon göstermesi, istikrar - istikrarsızlık kavramları ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Hatırlayacak olursak istikrar kavramı, belirli bir dönem değişim göstermeden süregelen olarak tanımlanmaktadır. Toplumsal olayların olduğu bir ortamda bugün değilse kısa bir süre sonra değişimler gelecektir. Adaletsizlik ve eşitsizlik konularında çıkan bir toplumsal olay, ilerleyen süreçte ya hükümetin değişmesi ya da kanunların değişmesi olarak karşımıza çıkabilir, ekonomik güven temelini zedeleyeceği için yatırımcılara güven vermez ve ekonomik sıkıntılar başlar, tekrar toplumsal olaylar yaşanır ve sürdürülebilir bir yönetim zorluğu yaşanır. Bu durumu çeşitli örnekler vererek baskıcı rejimlere karşı toplumun gösterdiği reaksiyonu kamusal alanın kullanımı bağlamında inceledik.

Toplumsal olaylar ışığında genellikle bireyler, birlikte yani toplu olarak hareket etme içgüdüleriyle iletişime geçmiştir. Siyasal istikrar istikrarsızlık anlamında toplumsal olarak harekete geçen bireyleri etkilemek kolay olmayacaktır. Bu noktada topluma ve yeni dijital teknolojilere güvenerek siyasal iktidarında sosyal medya aracı olarak Twitter'ı kullanması iktidarının devamını sağlama ve oluşabilecek baskı gruplarına kendini ifade etme anlamında önem kazanacaktır. Önem kazanacaktır çünkü kendini ifade etmek için sosyal medya platformlarında imkân varken birebir veya bölgesel olarak mitingler yapmaya durumu açıklamaya gerek kalmayacak aynı zamanda merkezi bir lokasyona ihtiyaç duyulmayacaktır. Bu bağlamda düşündüğümüzde siyasal iktidarın sosyal medyayı kullanarak elinde bulundurduğu yönetim gücünü devam ettirebilecektir.

Bu tezde genel çerçevede bakıldığında sosyal medyanın kamusal alan bağlamında siyasal istikrara etkisi üzerinde durmaya çalıştık. Siyasal istikrarı etkileyen unsurlara yer verirken sosyal medyanın oluşumu ve diğer kavramları ile açıklamaya çalıştık. Türkiye'de siyasal istikrarın sağlanmasında yönetim şekillerinin, ekonomik göstergelerin, sosyolojik ve kültürel faktörlerin etkili olduğu kadar sosyal medya aracı olarak Twitter'ın da örgütlenme, iletişimi ve etkileşimi sağlama, kitlelere hitap etme vb. konularında etkili olduğunu inceledik. Kamuoyu oluşumunun doğru analiz edilmesi ve sosyal medya aracı olarak Twitter'ın kullanımının doğru yönlendirilmesi siyasal iktidarın yürütme gücünün devamlılığını sağlayacak ve istikrarlı yönetimin sürdürülebilirliği sağlanmış olacaktır. Aksine bir durum olması halinde kamusal alanda oluşan kanaatlerle kamuoyu baskısı kitleleri harekete geçirecek ve siyasal iktidarın yürütme gücünü sonlandırabilecek ve devamında istikrarsızlığın başlangıcı olacaktır.

Bu bağlamlarda değerlendirdiğimizde sosyal medya ve siyaset insanları ilgilendiren konuların yer aldığı alanlardır. Sosyal medya iletişim ve etkileşim temelli yer alırken siyaset yönetim biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak, sosyal medya aynı zamanda yanlış bilgi yayılmasına neden olarak istikrarı olumsuz etkiler, anlaşmazlıkları körükleyebilir veya kutuplaşmayı artırabilir. Sosyal medyanın etkisiyle siyasal istikrar, kamuoyu baskısı, toplumsal hareketlilik veya politik süreçlerde değişimler gibi sonuçlar ortaya çıkar. Sosyal medya platformları, toplumda farkındalık yaratarak siyasi süreçleri etkiler ve geniş kitlelere ulaşarak politik görüşleri de etkiler. Sosyal medyanın siyasal istikrara etkisi söz konusudur sonuçlar

genellikle çeşitli faktörlerin etkileşimi sonucunda ortaya çıkar ve neticede istikrarın devamlılığı da siyasal iktidarın yönetme biçimine anayasal hakların sunulduğu, insan hakları ve özgürlükleri çerçevesinde hukuka olan güvenin arttığı, ekonomik ve sosyal hakların sağlandığı durumlarda siyasal istikrarın olduğu kanısına varılmıştır.

Sonuç olarak sosyal medyanın kamusal alan bağlamında siyasal istikrara etkisini çeşitli örneklerle de aktarmaya çalıştık. Öyle ki Gezi Parkı'nda olduğu gibi medyada çıkan bir haber vatandaşların Twitter'ı kullanarak sosyal medyada kamusal alan oluşturması ve gündem olan konu hakkında gruplar oluşturabilmesine olanak sağlamıştır. Kamusal alanda fikirlerini ifade ederek gündem konusu hakkında olaylara karşı fikirlerini savunmuşlardır. 15 Temmuz 2016 darbe girişiminde ise ülkenin milli birlik ve bütünlüğünü tehlikeye sokacak bir durum ile karşılaşılması söz konusuken yine kamusal alan olarak sosyal medyada vatandaşlara bilgi akışı sağlanmış ve topyekûn bir karşı duruş sergilenmiştir. Arap Baharı olayında görüldüğü üzere ise iktidarın baskıcı rejimine demokrasiye aykırı tutumuna karşı bireyler kamusal alanın gücünü kullanarak birleşmiş ve siyasal istikrar bağlamında iktidarın değişimi ile sonuçlanacak eylemler yapmıştır. Son örnek olarak da Mahsa Amini'nin olayı gündeme gelmiş ve kadın hakları, ifade özgürlüğü, yaşama hakkı temalarında vatandaşlar birlikte hareket ederek tepki göstermiştir. Öyle ki sosyal medyanın kamusal alan varlığı siyasal hayata bir değişim getirmiştir. Siyasal seçkinlerin sosyal medyayı kullanımı ve bireylerin aktif katılımının artarak sağladığı görülmektedir. Tüm bu örneklerde de gördüğümüz üzere sosyal medyanın Twitter aracılığıyla kamusal alan oluşturduğu ve kamusal alan bağlamında bireyleri iletişim, etkileşim ve birlikte hareket etme anlamlarında siyasal istikrarı etkilediği gözlemlenmiştir.

KAYNAKÇA

Akalın, G. ve Erkişi, K. (2007). Türkiye’de Seçim Ekonomisi Uygulamalarının Geleneksel Oportünist Seçim Çevrimleri Açısından Değerlendirilmesi, ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 3(5), 89-116.

Akbaş, Z.; Babahanoğlu, V. ve Çaylı, Ş. (2014). Kapitalist Küreselleşmenin Ortadoğu’da Sosyo-Ekonomik ve Politik Alana Etkileri: İstikrar ve Kalkınma İçin Fırsat mı Tehdit mi?, Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(2), 86-108.

Akçakaya, M. ve Özdemir, A. (2018). Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ve Siyasal İstikrar. Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 922-944.

Akgül, H. G. (2017). Sosyal Medya ve Toplumsal İlişkiler: Sosyal Medyanın Toplum üzerindeki Kutuplaştırıcı Etkisi. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Akgül, M.E. (2010). Kuvvetler Ayrılığı İlkesinin Dönüşümü ve Günümüz Demokratik Rejimlerindeki Anlamı, Ankara Barosu Dergisi, 68(4), 79-101.

Akıncı, A. (2015). Demokrasi ile Siyasal İstikrar ve Kalkınma Arasındaki İlişki: Türkiye Örneği, Electronic Turkish Studies, 10(10), 41-60.

Anduiza, E., Cantijocha M. ve Gallegoa, A. (2009). Political Participation and The Internet. Information, Communication & Society, 12 (6), 860-878.

Aydoğdu, Y. (2015). Seçim Sistemleri ve Türkiye. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aytaç, A. M. (2014). Temsil, Adalet ve İstikrar. Mülkiye Dergisi, 38 (1), 11-34.

Aziz, A. (2019). Siyasal İletişim (8. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Bayraktutan, G., Binark, M., T., Çomu, Doğu, B., İslamoğlu, G., ve Aydemir, A. T., (2012). Sosyal Medyada 2011 Genel Seçimleri: Nicel – Nitel Arayüzey İncelemesi, Selçuk İletişim Fakültesi, 7, 3.

Bulut, N. (2010). Temsilde Adalet-Yönetimde İstikrar İkilemi Bağlamında 12 Haziran 2011 Seçimleri. Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 14, 1-18.

Caniklioğlu, M. D. (1999). Seçim Sistemlerinin Siyasal İstikrarın Oluşmasındaki Rolü. Ankara: G.Ü. İletişim Fakültesi Basımevi.

Carlyle, T. (2005). On Heroes, Hero-Worship, And The Heroic In History. London: Electric Book Company.

Çeçen, A. (2020). İnsan Hakları, Ankara: Astana Yayınları.

Çelik, İ. (2011). Kuvvetler Ayrılığı: Bir İndirgeme ve Dönüşüm. Liberal Düşünce Dergisi (64), 135-159.

Çetin, N. S. (2019). Medya - Siyaset ,lişkisinde Etik Çerçeve. İnif E - Dergi, 228-249.

Çüçen, A. K. (2003). İnsan hakları düşüncesinin gelişimi, Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi, (2), 27-35.

Demir, G. (2014). Sosyal Medya ve Siyaset İlişkisi: Mısır Örneği. İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Demir, K. (2021). Siyasal İletişim Aracı Olarak Sosyal Medya Kullanımı: İstanbul, Ankara ve İzmir Belediye Başkanlarının Sosyal Medya Kullanımlarına Yönelik Bir İncelenme. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Demir, O. B. (2021). Sosyal Medya ve Siyaset İlişkisi: Örnek Olaylar Üzerinden Bir Analiz. İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Diyarbakir, E. (2002). Türkiye'nin Siyasi Coğrafyası: 1946 – 1999 Milletvekilleri Genel Seçimleri. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Doğan, R. (2021). Hakaret Suçu ve AİHM Kararlarında İfade Özgürlüğünün Sınırları. Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi. Yıl – 9, Sayı 17, s. 191 – 239.

Dursun, D. (2002). Siyaset Bilimi. İstanbul: Beta Basım Yayınevi.

Duyar, M. (2011). Kuvvetler Ayrılığı Siyasal İstikrar İlişkisi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dündar, L. (2018). Yeni Medya ve Siyasal Katılım: 15 Temmuz Örneği. Akademik Bakış Dergisi. Cilt 11, Sayı 22, s. 101 – 115.

Eckstein, Harry. (1992). Regarding Politics: Essays on Political Theory, Stability, and Change, California: University of California Press.

Ekmen, S.E. ve Fırat, M.S. (2017). Seçim Sistemlerinin Hükümetlere Etkisi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7(2), 461-474.

Eren E. ve M. Bildiri, (2001). Türkiye’de Siyasal ve İktisadi İstikrarsızlık; 1980 – 2001. İktisat İşletme ve Finans. 16(187), 27-33.

Eroğlu, M. (2010). John Locke'un Devlet Teorisi. Akademik Bakış Dergisi (21), 1-15.

Ertekin, Ş. (2006). 1980 Sonrası Dönemde Türkiye’de Siyasal İstikrar - Vergilendirme İlişkisi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ferik, F. (2023). Sosyal Medyanın Gündem Belirleme Etkisi: Twitter’da Hak Aramak ve Talepte Bulunmak. Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Geleri, M. (2021). Politik İstikrarsızlık ve Ekonomik Performans: Türkiye Örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 143-171.

Gider, S. (2020). Sosyal Medya ile Değişen Kamusal Alan Yapısı: Kanaat Oluşumunda Twitter'ın Etkisi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gözler, K. (2007). Devletin Genel Teorisi. Bursa. Ekin Kitabevi Yayınları.

Güler, A. B. (2016). Siyasal İletişimde Sosyal Medyanın Yeri: Twitter Bağlamında 2014 Türkiye Cumhurbaşkanlığı Seçim Sürecinde Adayların Sosyal Medya Kullanımı. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Güneş, M. (2019). Kamu Özgürlüklerinin Sınırlandırılmasında Kamu Güvenliği Gerekçesinin Hukukiliği, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 27(3), 435-457.

Habermas, J. (1989). The Structural Transformation Of The Public Sphere: An Inquiry Into A Category Of Bourgeois Thought. Cambridge: MIT Press.

Hamdemir, B. ve Çelik, A. (2017). Türkiye’de Parti Sistemleri, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 67(4) 2018: 697-733.

Harmancı, M. (2021). Y ve Z Kuşaklarında Sosyal Medya Bağımlılığı ve Sosyal. Konya: Kto Karatay Üniversitesi.

Himmetoğlu, A. (2021). Sosyal Medya Kullanımı, Sosyal Medya Kullanım Motivasyonları, Yaşam Doyumu ve Boş Zaman Doyumu Arasındaki İlişkinin

İncelenmesi: Akdeniz Üniversitesi Örneği. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Huntington S. P., ve Domínguez J. I. (1975). Siyasal Gelişme. Çev. Ergün Özbudun. Siyasi İlimler Derneği Yayınları.

Hurwitz, L. (1973). Contemporary Approaches to Political Stability. Comparative Politics.

Işık, U. (2007). Medya Bağımlılığı Teorisi Doğrultusunda İnternet Kullanımının Etkileri ve İnternet Bağımlılığı. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kaplan, T. (2021). Seçmenlerin Sosyal Medya'nın Politik Etkililiği Algısı ve Sosyal Medyada Politik Davranışlarının Demografik Faktörler Yönünden Analizi; Karabük Örneği. Karabük: Karabük Üniversitesi.

Karaca, P. (2019). Sosyal Medya ve Demokratik Katılım İlişkisi: 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçim Kampanyasında Sosyal Medya Kullanımı. İstanbul: İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi.

Karatepe, Ş. (2013). Hükümet Sistemleri ve Türkiye.

Kartal G. ve Öztürk, S. (2017). Türkiye'de Politik İstikrarsızlık ve Ekonomik Büyüme İlişkisi. Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 250-270.

Kapani, M. (2012). Politika Bilimine Giriş. Ankara Bilgi Yayınevi.

Kaplan, A. M. ve Haenlein M. (2009). The Fairyland of Second Life: About Virtual Social Worlds and How to Use Them. Business Horizons, 52/6, 563-572.

Kaplan, A.M. ve Haenlein, M. (2010). Users of the World, Unite! The Challenges and Opportunities of Social Media. Business Horizons, 53(1), 59-68.

Kaya, K. (2004). Yerel Seçimler: Seçmen Davranışını Etkileyen Faktörler. Fakülte Kitabevi, Isparta.

Kaya, M. (2021). Sosyal Medya ve Kamusal Alan: Sosyal Medya Mecralarında Kamusal Alanın Sağlanabilirliği Üzerine Araştırma. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kaymal, C. (2017). Başkanlık Sistemi ve İstikrar Arasındaki İlişki, Strategic Public Management Journal, 3(6), 150-167.

Kheirkhah, S. (2021). İnsan Hakları Boyutuyla Sosyal Medya ve İran Kadın Hakları Mücadelesinin Sosyal Medya Yansımaları. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kılınç, Z. A. (2010). Siyasal İstikrar Açısından Başkanlık ve Parlamenter Sistemler. Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar, 47(548), 36-45.

Kırık, A. B. (2013). Sosyal Medya Araştırmaları 1. Konya: Çizgi Kitabevi.

Kışlalı, A. T. (2011). Siyaset bilimi. Ankara: İmge Kitabevi.

Mainwaring, S. (1993). Presidentialism, Multipartyism, and Democracy: The Difficult Combination, Comparative Political Studies, Vol. 26, No. 2, s.198–228.

Mazrek, S. (2022). Milletvekillerinin Siyasal İletişim Faaliyetlerinde Twitter Kullanımı Ve Twitter’da İfade Özgürlüğüne Bakışları. Ankara: Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Mencik, M. Ç. (2015). Değişen Dünyanın Yeni Yüzü: Sosyal Medya. Akademik Bakış Dergisi, 254 - 277.

Mutlu, M. (2006). İnternet ve Demokratik Katılım. Yeni İletişim Ortamları ve Etkileşim Uluslararası Konferans Kitabı, s. 247-253, İstanbul.

Özbek, M. (2004). Kamusal Alan. İstanbul: Hil Yayınları.

Özdemir, A. (2014). Türkiye’de Çok Partili Dönemde Seçim Sistemleri ve Siyasal İstikrar. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özkan, A. (2007). Siyasal İletişim Stratejileri. İstanbul. Tasam Yayınları.

Özlen, A. (2023). Siyasal Kampanya Sürecinde Twitter: 2023 Türkiye Genel Seçimlerinde Millet İttifakı Adayının Twitter Kullanımı. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Öztürk, B. (2019). Siyasal İletişimde Seçmene Doğrudan Ulaşmanın Aracı Olarak Twitter; 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinde Adayların Twitter Kullanımı Üzerine Araştırma. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Öztürk, H. (2004). Siyasi İstikrarsızlık ve Ekonomi Üzerindeki Etkileri: Türkiye Uygulaması (1950-2003), Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Papacharissi, Z. (2002). The Virtual Sphere: The Internet As A Public Sphere. *New Media & Society*, 4, 1, 9-27.

Sanders, D. (1981). *Lecturer in Government*, Essex: University of Essex Press.

Sanioğlu, H. (2006). *Avrupa Birliği Hukukunda İnsan Hakları*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sine, R. (2016). *Geleneksel Medya ile Alternatif Medya Haberlerinin Analizi: Gezi Parkı Olayları Örneği*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Schicha, C. (2003). Medienethik und Medienqualität, *Zeitschrift für Kommunikationsökologie*. 2.Auflage. 44-53.

Şanlısoy, S. (2010). Politik İstikrarsızlık-Ekonomik Süreç Politikaları Etkileşimi, *Sosyoekonomi*, 13(13), s. 191-214.

Şengöz, A. (2015). *Örgütlerde Sosyal Medya Kullanımı: Sosyal Medya Algıları, Amaçları ve Kullanım Alışkanlıkları*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tahıry, K. Ve Turanlı, E. (2022). Yeni Toplumsal Hareketler Bağlamında Bir Dijital Aktivizm Örneği: Afganistan Kadın Hareketi Myredline. *Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi*, s. 116-143.

Tan, M. (2008). *Türkiye'de Askeri Müdahalelerin Siyasal İstikrar Üzerindeki Etkileri*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Töngel, G. (2023). *Sosyal Medyada Toplumsal Cinsiyet: Twitter İletilerinde Mahsa Amini Örneği*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Turan, H., ve Korkmaz, T. (2019). Arend Lijphart'ın Kriterleri Bağlamında Türkiye'de Demokrasi. *Akademik Hassasiyetler*, 6(11), s. 1-29.

Turhan, A. (2013). İnsan Hakkı Kuşakları Arasındaki Tamamlayıcılık İlişkisi. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(2), s. 357-378.

Tütünsatar, A., & Okcu, M. (2020). *Sosyal Medya Siyasal Katılım İlişkisi: Uygulamalar ve Olaylar Üzerinden Değerlendirme*. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 66 - 93.

Uğurlu, Ö. (2015). Gerçek Olanın İkame Alanı Olarak Twitter: Online Dünyada Yönetilen Algılar. S. Ö. Karakulakoğlu ve Ö. Uğurlu (Ed.), *İletişim Çalışmalarında Digital Yaklaşımlar Twitter*. Ankara: Heretik Yayınları. s. 295-307,

Ulaş, T. (2021). Kanaat Önderleri Olarak Köşe Yazarlarının Twitter Kullanımları. Konya: Selçuk İletişim Dergisi.

Varol, A. (2010). Bilgi Toplumunda Kamusal Alan. Beykoz Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 4, s. 121-129.

Yavuzer, H. (2021). 5. Yılında 15 Temmuz Darbesi. Milli Kültür Araştırma Dergisi. Cilt 5, Sayı 2, s. 47 – 73.

Yolcu, F.S. (2023). Darbelerin Siyasi Meşruiyetinin Sağlanmasında Medyanın Rolü: 12 Eylül, 28 Şubat ve 15 Temmuz Örnekleri. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yılmaz, Ö. (2021). Web 1.0, 2.0, 3.0 Ve 4.0'ın Tarihi. İstanbul: Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi.

Yücesoy, T. (2017). Sosyal Medya ve Kitle Hareketleri İlişkisi: Sosyal Medyada Kitle Hareketlerine Yönelik İçerik Analizi. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yürgüç, İ. (2021). Montesquieu'da Özgürlük ve Kuvvetler Ayrılığı İlişkisine Dair Bir İnceleme. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Özgür Demirbaş

EĞİTİM

2020 - : Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı

2012-2016: Uludağ Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi

2007-2011: Niğde Atatürk Lisesi

